

Maksātspējas
kontroles dienests

**MAKSĀTNESPĒJAS
KONTROLES DIENESTA
SKAIDROJUMI UN ATZIŅAS**

2019.07. – 2019.11.

RĪGĀ

SATURS

SAĪSINĀJUMI	5
1. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI.....	6
<i>Par kreditora prasījumu</i>	6
<i>Par fiziskās personas tiesībām saņemt informāciju juridiskās personas maksātnespējas procesā .</i>	7
<i>Par kreditora prasījumu</i>	10
<i>Par kreditora prasījumu fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	11
<i>Par kreditora prasījumu fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	13
<i>Par administratora atlīdzības segšanu.....</i>	15
<i>Par administratora atlīdzību juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	16
<i>Par administratora tiesībām pēc atbrīvošanas, atcelšanas vai atstādināšanas no amata.....</i>	18
2. TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS PROCESS	20
<i>Par TAP izpildi pirms termiņa beigām</i>	20
3. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS	21
<i>Par juridiskās personas maksātnespējas procesu</i>	21
<i>Par kompensācijas izmaksas termiņu.....</i>	22
<i>Par kreditoru prasījumu iesniegšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	23
<i>Par naudas līdzekļu neesamību juridisko personu maksātnespējas procesos</i>	24
<i>Par darbinieku prasījumiem</i>	26
<i>Par tiesībām deponēt naudas līdzekļus.....</i>	29
<i>Par noilguma termiņu prasības celšanai pret valdes locekli par nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu</i>	30
<i>Par parādnieka pienākumu iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu tiesā</i>	31
<i>Par administratora tiesībām vienpusēji atkāpties no līguma izpildes un kreditora tiesībām juridiskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	33
<i>Par darbinieku prasījumu apmierināšanu</i>	36
<i>Viedoklis par naudas līdzekļu izmaksu kreditoriem.....</i>	36
<i>Par Maksātnespējas likuma 118. pantā norādīto izmaksu un prasījumu segšanas brīdi.....</i>	39
4. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS.....	41
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pabeigšanu</i>	41
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu</i>	42
<i>Par fiziskās personas ienākumu novirzīšanu bankrota procedūras laikā.....</i>	45
<i>Par administratora atlīdzību saistību dzēšanas procedūras laikā</i>	46
<i>Par ZTI atlīdzību fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	47
<i>Par administratora darbībām fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	49

<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesu</i>	49
<i>Par Maksātnespējas likuma 155. panta ceturto daļu</i>	53
<i>Par saistību dzēšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	54
<i>Par tiesas izdevumu segšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	56
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu</i>	57
<i>Par ienākumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	58
<i>Par nodrošināto kreditoru fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	59
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu</i>	62
<i>Par saistību dzēšanas plānu</i>	63
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa izdevumiem</i>	64
<i>Par komandējuma naudu fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	65
<i>Par saistību dzēšanas plāna termiņu</i>	66
<i>Par maksājumiem fiziskās personas bankrota procedūras laikā</i>	67
<i>Par kārtējo nodokļu maksājumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	69
<i>Par administratora pienākumu paziņot ZTI par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu.....</i>	70
<i>Par galvotāja maksātnespējas procesu</i>	71
<i>Par bankrota procedūras izbeigšanu</i>	73
<i>Par administratora pienākumiem saistību dzēšanas procedūras laikā</i>	75
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu</i>	76
<i>Par saistību pret VID dzēšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	79
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksām</i>	80
<i>Par nelaimes gadījumu apdrošināšanas atlīdzību fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	82
5. PARĀDNIKA MANTA MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ.....	86
<i>Par parādnieka mantas pārdošanas gaitu</i>	86
<i>Par parādnieka mantas pārdošanas termiņa pagarināšanu.....</i>	87
<i>Par parādnieka mantu juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	89
<i>Par parādnieka mantu juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	90
<i>Par mantas pārdošanu fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	91
<i>Par administratora tiesībām pārdot nekustamo īpašumu fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	93
6. PĀRROBEŽU MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS.....	95
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi Lielbritānijā.....</i>	95
<i>Par pārrobežu maksātnespējas procesa atzīšanu</i>	96
7. CITI AR MAKSĀTNESPĒJAS TIESĪBĀM SAISTĪTI JAUTĀJUMI.....	98
<i>Par administratora darbībām rīkojot cenu aptauju</i>	98
<i>Par administratora pilnvarošanu.....</i>	98

<i>Par juridisko pakalpojumu sniedzēju iespējamām nelikumīgām darbībām</i>	100
<i>Par darbiniekiem izmaksājamo darba samaksu kredītiestādes maksātnespējas gadījumā</i>	101
<i>Par izsoles norises tiesiskumu</i>	101
<i>Par viedokļa sniegšanu saistībā ar kreditora aizstāšanu</i>	102
<i>Par ieķīlātā nekustamā īpašuma nenotikušu izsoli un paskaidrojumu pieprasīšanu</i>	104
<i>Par dokumentu nodošanu arhīvā</i>	106
<i>Par SIA "X" sūdzību par VID kā nenodrošinātā kreditora rīcību SIA "Y" maksātnespējas procesā</i>	108
<i>Par SIA likvidatora rīcību</i>	110
<i>Par kreditora prasījumu juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	112
<i>Par uztura līgumu maksātnespējas procesā</i>	114

SAĪSINĀJUMI

Administrators – maksātnešpējas procesa administrators;

Administratoru asociācija – biedrība "Latvijas Sertificēto maksātnešpējas procesa administratoru asociācija";

Arhīvs – Latvijas Nacionālais arhīvs;

AS – akciju sabiedrība;

CSDD – Ceļu satiksmes drošības direkcija;

EMUS – Elektroniskā maksātnešpējas uzskaites sistēma;

FKTK – Finanšu un kapitāla tirgus komisija;

LAPK – Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss;

Maksātnešpējas reģistrs – Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra vestais Maksātnešpējas reģistrs;

Ministru kabineta noteikumi Nr. 88 – Ministru kabineta 2015. gada 24. februāra noteikumi Nr. 88 "Kārtība, kādā iemaksā un izmaksā depozītu juridiskās un fiziskās personas maksātnešpējas procesā";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 995 – Ministru kabineta 2011. gada 27. decembra noteikumi Nr. 995 "Maksātnešpējīgo darba devēju darbinieku prasījumu apmierināšanas un administratora atlīdzības izmaksas kārtība";

Padomes regula Nr. 1346/2000 – 2000. gada 29. maija Padomes regula (EK) Nr. 1346/2000;

Parlamenta un Padomes regula Nr. 2015/848 – Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 20. maija regula (ES) 2015/848;

PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde;

PVN – pievienotās vērtības nodoklis;

TAP – tiesiskās aizsardzības process;

UR – Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs;

URVN – uzņēmējdarbības riska valsts nodeva;

VID – Valsts ieņēmumu dienests;

Vispārīgā datu aizsardzības regula – Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa Regula (ES) Nr. 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK.

1. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

Par kreditora prasījumu¹

No iesnieguma izriet, ka kreditors ir iesniedzis sūdzību par administratores lēmumu, ar kuru tā prasījums netika atzīts. Kreditora sūdzību tiesa ir noraidījusi un noteikusi termiņu prasības celšanai tiesā, jo pastāv strīds par tiesībām. Tomēr kreditors tiesas noteiktajā termiņā prasību tiesā nav cēlis. Vienlaikus norādīts, ka maksātnespējīgais parādnieks ir cēlis prasību tiesā par naudas summas piedziņu no neatzītā kreditora, kas ir maksātnespējīgā parādnieka debitors.

Lūgts sniegt viedokli, vai kreditors, kura prasījums nav atzīts (nav iekļauts kreditoru prasījumu reģistrā un tiesas noteiktajā termiņā nav cēlis prasību tiesā), zaudē tiesības vēlāk izvirzīt iebildumus pēc būtības par līguma izpildi pret maksātnespējīgo parādnieku.

Maksātnespējas likuma viens no galvenajiem mērķiem ir radīt skaidrību par kreditora un parādnieka attiecībām, proti, likumdevējs ir paredzējis maksātnespējas pasludināšanas brīdī fiksēt kreditoru saistību apmēru pret parādnieku, iesniedzot administratoram kreditora prasījumu, tādējādi nodrošinot kreditoriem vienādas iespējas piedalīties maksātnespējas procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu.² Līdz ar to brīdī, kad juridiskai vai fiziskai personai tiek pasludināts maksātnespējas process, tiek nodibināts īpašs tiesiskais statuss, kurš paredz saistību dzēšanu tikai šī procesa ietvaros un izslēdz jebkādu individuālās piedziņas instrumentu izmantošanu. Turklāt kreditors var gūt sava prasījuma apmierinājumu vienīgi maksātnespējas procesa ietvaros, pamatojoties uz kreditora iesniegto un administratora atzīto prasījumu. Proti, lai kreditors varētu pretendēt uz sava prasījuma apmierināšanu maksātnespējas procesa ietvaros, tam saskaņā ar Maksātnespējas likuma 141. pantā noteikto ir jāiesniedz kreditora prasījums. Kreditoru prasījumu pieteikšanas maksimālais termiņš ir seši mēneši no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Pēc šā termiņa iestājas noilgums, proti, ja kreditors likumā noteiktajā termiņā nav iesniedzis kreditora prasījumu, viņš zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku. Minētais noteikts Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajā un otrajā daļā kopsakarā ar XIII nodaļas 73. panta regulējumu.

Līdz ar to, ja kreditors neizmanto savas tiesības iesniegt prasījumu, saistība izbeidzas ar noilguma iestāšanos. Šāda jau izbeigusies saistība nav pakļaujama dzēšanai. Tādējādi, ja administratoram minētajā termiņā netiek iesniegts attiecīgais kreditora prasījums, parādnieka saistības ar šo kreditoru izbeidzas uz likuma pamata un atzīstams, ka jautājums par kreditora prasījuma tiesībām ir galīgi atrisināts, tas ir, kreditors no prasījuma tiesībām pret parādnieku faktiski ir atteicies.

Būtiski norādīt, ka jautājumā par kreditora prasījuma iesniegšanas kārtību pret maksātnespējīgu parādnieku un tās neievērošanas sekām ir izveidojusies judikatūra. Proti,

¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 24. septembra vēstule Nr. 1-49n/2019/101

² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016. gada 31. marta sprieduma lietā Nr. C15244511, SKC-3/2016, 6.5. punkts.

kreditoru prasījumu, kas vērsti pret maksātnespējīgo parādnieku (gan fizisko, gan juridisko personu) iesniegšanu likumdevējs aprobežojis ar saīsinātu termiņu (Maksātnespējas likuma 73. panta pirmā un otrā daļa), kurš ir materiāli prekluzīvs jeb likumisks termiņš un kura atjaunošana tiesību normās nav paredzēta, atšķirībā no procesuāli tiesiskā termiņa, kuru saskaņā ar Civilprocesa likuma 51. pantu tiesa vai tiesnesis var atjaunot. Strīdos par kreditora prasījumiem pret maksātnespējīgu parādnieku piemērojamas Maksātnespējas likuma normas, kas noteic speciālu kārtību, kādā piesakāmi kreditoru prasījumi un kuru neievērojot kreditoram jāērķinās ar nelabvēlīgām sekām. Tas nozīmē, ka, nevērīgi attiecoties pret savām tiesībām saņemt nodibināto saistību izpildījumu un nesekojot parādnieka tiesiskā statusa iespējamām izmaiņām (publiski pieejamā maksātnespējas reģistra datiem), kreditoram jāērķinās ar nelabvēlīgām sekām – noilguma iestāšanos. Minēto negroza apstākļi, ka kreditors, apejot Maksātnespējas likumā noteikto prasījumu pieteikšanas kārtību, pirms vai pēc parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas, cēlis prasību tiesā.³

Turklāt strīds par tiesībām, kas radies starp iespējamo kreditoru un parādnieku, paralēli maksātnespējas procesam vispārīgā prasības tiesvedības kārtībā izšķirams vienīgi tad, ja tiesa, izskatīdama sūdzību par administratora lēmumu, nodibina šāda strīda esamību.⁴

No iepriekš minētā izriet, ja kreditors nav izmantojis tam ar likumu piešķirtās tiesības, konkrētajā gadījumā, kreditors tiesas noteiktajā termiņā nav cēlis prasību tiesā, lai atrisinātu jautājumu par prasījuma tiesībām, tad kreditora saistība ir izbeigta ar noilguma iestāšanos un nav pakļaujama dzēšanai.

Savukārt attiecībā uz apstākli, ka parādnieks ir cēlis prasību tiesā par naudas summas piedziņu no neatzītā kreditora, kurš vienlaikus ir arī parādnieka debitors norādāms, ka maksātnespējas procesa mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk segt kreditoru prasījumus, līdz ar to debitoru parādu atgūšana maksātnespējas procesā, vistiešākajā veidā kalpo minētā mērķa sasniegšanai. Turklāt atbilstoši Maksātnespējas likuma 65. panta 6. punktam administratora pienākumos ietilpst atgūst debitoru parādus un veikt tiesiskas darbības citas parādnieka mantas atgūšanai. Savukārt konkrētas prasības pamatotības izskatīšana ietilpst tiesas kompetencē.

Par fiziskās personas tiesībām saņemt informāciju juridiskās personas maksātnespējas procesā⁵

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2018. gada 7. jūnija spriedumu tika pasludināts SIA (turpmāk šajā skaidrojumā – parādnieks) maksātnespējas process. Savukārt ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019. gada 13. marta lēmumu parādnieka maksātnespējas process izbeigts.

No iesnieguma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka parādnieks bez autortiesību mantinieka saskaņojuma ir izdevis grāmatu. Tāpat iesniegumā norādīts, ka, lai noskaidrotu lietas apstākļus, iesniedzēja ir telefoniski sazinājusies ar administratoru, bet telefoniski saņemt informāciju nav izdevies. 2019. gada 7. martā iesniedzēja nosūtījusi

³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 8. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-117/2014, 1. tēze.

⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 8. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-117/2014, 2. tēze.

⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 2. augusta vēstule Nr. 1-57n/2019/1599

administratoram ierakstītā pasta sūtījumā vēstuli, bet nekādu atbildi līdz iesnieguma nosūtīšanas dienai nav saņēmusi.

Lūgts sniegt viedokli, vai administratoram ir tiesības nesniegt informāciju, neizskaidrot situāciju, lai savstarpēji rastu risinājumu.

[1] Maksātnespējas likuma 6. panta 7. punktā ir definēts atklātības princips, kurā noteikts, lai nodrošinātu uzticamību, informācijai par procesu ir jābūt pieejamai visām procesā iesaistītajām personām, tādējādi veicinot šo personu interešu ievērošanu un procesa mērķu sasniegšanu. Tajā pašā laikā izņēmums ir informācija, kuras neierobežota izpaušana varētu kaitēt parādnieka vai kreditoru likumīgajām interesēm. Tādējādi atbilstoši atklātības principam attiecībā uz administratoru pastāv Maksātnespējas likumā noteiktais ierobežojums uzrādīt un izsniegt tādu informāciju, kuras neierobežota izpaušana varētu kaitēt parādnieka vai kreditoru likumīgajām interesēm. No minētā izriet, ka atklātības princips nav absolūts un tas nenosaka obligātu pienākumu administratoram maksātnespējas procesa ietvaros padarīt pieejamu jebkura veida informāciju. Maksātnespējas likuma 26. panta otrajā daļā noteikts, ka administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. No minētajām tiesību normām izriet, ka administratoram, izvērtējot informācijas sniegšanas iespējamību, ir jāizvērtē divi apstākļi: personas tiesības saņemt informāciju un parādnieka vai kreditoru likumīgo interešu ievērošana.

Maksātnespējas likumā ir paredzēta noteikta kārtība, kas maksātnespējas procesā iesaistītajām personām ļauj īstenot savas likumiskās tiesības. Maksātnespējas likuma 26. panta trešās daļas 2. punktā ir noteikts, ka administratoram ir pienākums sniegt informāciju par juridiskās personas maksātnespējas procesa norisi tiesai, kreditoriem, Maksātnespējas kontroles dienestam un citām normatīvajos aktos noteiktajām personām un institūcijām. Līdz ar to maksātnespējas procesā iesaistītās personas var vērsties pie administratora ar informācijas pieprasījumu, norādot kādu informāciju vēlas saņemt.

Informācijas izsniegšanas izvērtēšana ir administratora ekskluzīvā kompetence. Administratoram, saņemot pieprasījumu no fiziskas personas par informācijas sniegšanu, ir jāizvērtē pieprasījuma pamatotība un mērķis, kā arī jāņem vērā atklātības princips un personas tiesības saņemt informāciju.

No Maksātnespējas kontroles dienesta rīcībā esošās informācijas izriet, ka iesniedzēja Maksātnespējas likuma noteiktajā termiņā nav iesniegusi administratoram savu kreditora prasījumu parādnieka maksātnespējas procesā, līdz ar to iesniedzēja nav uzskatāma par kreditoru parādnieka maksātnespējas procesā.

Norādāms, ka, ievērojot atklātības principu, administratoram nav pienākums sniegt informāciju par parādnieka maksātnespējas procesa norisi, personām, kuras nav atzītas par kreditoriem juridiskās personas maksātnespējas procesā.

Izvērtējot Maksātnespējas kontroles dienesta rīcībā pieejamos dokumentus un informācijas apjomu, secināms, ka administratora rīcībā pirmšķietami nav konstatējami normatīvo aktu pārkāpumi.

[2] Vienlaikus, Maksātnespējas kontroles dienests vērš uzmanību, ka Maksātnespējas likuma 58. pantā noteikts, kādas ziņas par juridiskās personas maksātnespējas procesa lietu ir publiski pieejamas maksātnespējas reģistrā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 12. pantu pirmo daļu maksātnespējas reģistra mērķis

ir nodrošināt, cita starpā, juridiskās personas maksātnespējas procesa publiskumu, veicināt juridiskās maksātnespējas procesa virzību, šajos procesos iesaistīto personu un citu personu tiesisko interešu aizsardzību, Maksātnespējas kontroles dienesta funkciju izpildi, kā arī sekmēt personu sadarbību maksātnespējas jautājumos. Maksātnespējas reģistrs ir visiem pieejams bez maksas, un tā ierakstiem ir publiska ticamība.

Maksātnespējas likuma 12. panta otrajā daļā, cita starpā, noteikts, ka maksātnespējas reģistrā ieraksta ziņas par administratoru, par juridiskās personas maksātnespējas procesa norisi. Līdz ar to jebkura persona var iepazīties ar tās interesējošiem datiem par juridiskās personas maksātnespējas procesa norisi maksātnespējas reģistrā, un savlaicīgi izmantot savas tiesības, lai administratoram pieteiktu savu kreditora prasījumu.

Papildus norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73. panta pirmo daļu kreditoru prasījumi pret parādnieku iesniedzami administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. Savukārt šī panta otrajā daļā noteikts, ja kreditors nokavējis šā panta pirmajā daļā minēto prasījumu iesniegšanas termiņu, viņš savu prasījumu pret parādnieku var iesniegt termiņā, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad šajā likumā noteiktajā kārtībā sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Pēc šā termiņa iestājas noilgums, līdz ar to kreditors zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku.

Normatīvie akti neparedz Maksātnespējas likuma 73. panta pirmajā un otrajā daļā noteiktā kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa atjaunošanu, tas ir, Maksātnespējas likumā nav paredzēti izņēmuma gadījumi, kad pēc likumā noteiktā kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām kreditors būtu tiesīgs iesniegt savu prasījumu. Arī ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 8. aprīļa spriedumu lietā Nr. SKC-117/2014 atzīts, ka kreditoru prasījumu, kas vērsti pret maksātnespējīgo parādnieku (fizisko vai juridisko personu) iesniegšanu likumdevējs izvēlējis aprobežot ar konkrētu – saīsinātu termiņu. Šis Maksātnespējas likumā noteiktais termiņš, kā atzīst Augstākās tiesas Civillietu departaments, ir materiāli prekluzīvs jeb likumisks termiņš. Atšķirībā no procesuāli tiesiskā termiņa, kuru saskaņā ar Civilprocesa likuma 51. pantu tiesa vai tiesnesis var atjaunot, materiāli tiesiska termiņa atjaunošana tiesību normās nav paredzēta. Kā to savulaik norādījis prof. Vladimirs Bukovskis, pēc sekām likumiskiem termiņiem ir izšķirošs, absolūts un liktenīgs raksturs. Tie nav grozāmi, pat ja abas puses tam piekristu.⁶ Materiāli tiesiska prekluzīva termiņa ilgumu noteic likumdevējs, izdarot politisku izšķiršanos attiecībā uz jautājumu, kāds laiks dodams kādas tiesības īstenošanai. [..]

Tā kā prekluzīvs termiņš ir subjektīvo tiesību izbeidzošs termiņš, to palaižot garām, iestājas noilgums, kura dēļ izbeidzas ne vien prasības tiesība, bet arī pati saistība (Civillikuma 1893. un 1910. pants). Citiem vārdiem, līdz ar prekluzīvā termiņa izbeigšanos zūd arī pašas tiesības. Kasācijas instances tiesas judikatūrā nostiprināta atziņa, ka prekluzīva termiņa nokavējums ir absolūts materiāltiesisks šķērslis prasības apmierināšanai.⁷

⁶ Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata.-Rīga: Autora izdevums, 1933, 278. lpp.

⁷ Senāta 2009. gada 8. aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-117, 2009. gada 16. decembra spriedums lietā Nr. SKC-1072, 2010. gada 27. oktobra spriedums lietā Nr. SKC-945, 2011. gada 25. maija spriedums lietā Nr. SKC-699, 2012. gada 14. decembra spriedums lietā Nr. SKC-886.

Tādējādi, neiesniedzot kreditora prasījumu likumā noteiktajā termiņā, kreditora subjektīvās tiesības gūt sava prasījuma apmierinājumu izbeidzas. Jāņem vērā, ka noilguma institūts civiltiesībās veidots ar mērķi novērst nenoteiktību mantiskajās attiecībās, radīt skaidrību tad, ja kāda persona ilgstoši neīsteno tiesības vai neprasa novērst iespējamo strīdu par tām. Līdz ar to iepriekš minētais noilguma termiņš ir attiecināms uz visiem kreditoriem, kuriem ir prasījuma tiesības pret parādnieku.

Gadījumā, ja administratoram minētajā termiņā netiek iesniegts attiecīgais kreditora prasījums, parādnieka saistības pret šo kreditoru izbeidzas uz likuma pamata, un atzīstams, ka jautājums par kreditora prasījuma tiesībām ir galīgi atrisināts, tas ir, kreditors no prasījuma tiesībām pret parādnieku faktiski ir atteicies.

No iesnieguma un pievienotajiem dokumentiem izriet, ka iesniedzēja neiesniedza savu kreditora prasījumu parādnieka administratoram Maksātnespējas likuma 73. panta pirmajā un otrajā daļā noteiktajā termiņā, līdz ar to, iesniedzēja ir zaudējusi savas prasījuma tiesības pret parādnieku, jo kreditoru prasījumu pieteikšanās termiņu maksātnespējas procesā nav iespējams atjaunot.

Par kreditora prasījumu⁸

Lūgts sniegt viedokli, kā būtu jārikojas administratoram situācijā, kad parādnieka maksātnespējas procesā ir saņemts pēc būtības un formāli spēkā esošajām tiesību normām atbilstošs kreditora prasījums, taču pieļauts prasījuma iesniegšanas termiņa kavējums. Vai administratoram šādā gadījumā ir jāizvērtē saņemtais prasījums un jāpieņem lēmums par kreditora prasījuma neatzīšanu, dodot kreditoram iespēju apstrīdēt šādu lēmumu tiesā, vai jāveic jebkādi ieraksti kreditoru prasījumu reģistrā, vai arī jāveic kādas citas darbības, piemēram, jāsniedz motivēta atbilde kreditoram, ka tā prasījums, piemēram, tiek atstāts bez izskatīšanas sakarā ar to, ka attiecīgā persona zaudējusi kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku, iespējams, jāatgriež kreditora prasījums tā iesniedzējam".

Maksātnespējas likuma 26. panta otrā daļa noteic, ka administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to katras konkrētās situācijas izvērtēšana un atbilstošākā tiesiskā līdzekļa izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu.

Norādām, ka persona savas tiesības uz informāciju drīkst izmantot atbilstoši to būtībai, kas nozīmē arī godprātīgu to izmantošanu. Persona nevar prasīt, lai iestāde velta ievērojamus laika vai finansiālos resursus konkrētā jautājuma risināšanai tikai tāpēc, ka personai informācijas ieguve šķiet pārāk sarežģīta un laikietilpīga.⁹

Ievērojot minēto un iesniegumā izteikto lūgumu, aicinām Jūsu profesionālās darbības ietvaros rūpīgi iepazīties ar normatīvo regulējumu, kā arī nepieciešamības gadījumā izmantot

⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 9. augusta vēstule Nr. 1-49n/2019/80

⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013. gada 20. novembra Rīcības sēdes lēmums lietā Nr. A420444612 SKA-933/2013.

Maksātnespējas kontroles dienesta publicētos viedokļus par Maksātnespējas likuma normu interpretāciju, kuri atrodami Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē: http://mkd.gov.lv/lv/publ_stat/link_part_173/.

Vienlaikus norādām, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesam tiek piemēroti juridiskās personas maksātnespējas procesa noteikumi, ievērojot šīs nodaļas noteikumus.

Maksātnespējas likuma 73. panta pirmā daļa noteic, ka kreditoru prasījumi ir iesniedzami administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 74. panta pirmajai daļai un 75. panta pirmajai daļai administrators pārbauda kreditoru prasījumu pamatoību un atbilstību normatīvo aktu prasībām un pieņem lēmumu par tā atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu. Savukārt Maksātnespējas likuma 80. panta pirmajā daļā paredzētas kreditora tiesības administratora lēmumu par sava prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu pārsūdzēt tiesā.

Savukārt kreditoru prasījumu pieteikšanas maksimālais termiņš ir seši mēneši no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Pēc šā termiņa iestājas noilgums, proti, ja kreditors likumā noteiktajā termiņā nav iesniedzis kreditora prasījumu, viņš zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku. Minētais noteikts Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajā un otrajā daļā kopsakarā ar XIII nodaļas 73. panta regulējumu.

Par kreditora prasījumu fiziskās personas maksātnespējas procesā¹⁰

Vēstulē norādīts, ka ar Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2019. gada 6. marta spriedumu pasludināts X maksātnespējas process.

2019. gada 2. aprīlī tika saņemts Luminor Bank AS Latvijas filiāles (turpmāk šajā skaidrojumā – Luminor Bank) nenodrošinātā kreditora prasījuma pieteikums. Izvērtējot kreditora prasījumu un iesniegto informāciju, administratore pieņēma lēmumu par Luminor Bank kreditora prasījuma neatzīšanu, norādot, ka starp pusēm pastāv strīds par saistību pārjaunojumu.

Par minēto lēmumu Luminor Bank iesniedza Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesā pieteikumu, ar lūgumu atzīt administratores lēmumu par neatbilstošu normatīvo aktu prasībām un uzdot administratorei novērst pieļauto pārkāpumu, atzīstot Luminor Bank kreditora prasījumu pilnā apmērā.

Ar Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2019. gada 21. jūnija lēmumu tika apmierināta Luminor Bank sūdzība, kā arī tika uzdots administratorei atkārtoti izvērtēt Luminor Bank kreditora prasījumu un pieņemt normatīvo aktu prasībām atbilstošu lēmumu.

Administratore norāda, ka nepiekrīt tiesas pieņemtajam lēmumam un uzskata, ka tā nepareizi piemēroja procesuālo normu, kas noveda pie nepareiza lēmuma pieņemšanas.

Ievērojot vēstulē minēto, administratore lūdz Maksātnespējas kontroles dienestam sniegt viedokli.

¹⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 18. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2019/1513

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajai daļai kreditoru prasījumi pret parādnieku fiziskās personas maksātnespējas procesā ir iesniedzami administratoram Maksātnespējas likuma XIII nodaļā noteiktajā kārtībā. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 74. panta pirmajai daļai un 75. panta pirmajai daļai administrators pārbauda kreditoru prasījumu pamatotību un atbilstību normatīvo aktu prasībām un pieņem lēmumu par tā atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu. Vienlaikus norādāms, ka kreditora prasījumam izvirzītās prasības ir noteiktas Maksātnespējas likuma 73. panta ceturtajā daļā. Šī panta sestajā daļā noteiks, kādi dokumenti pievienojami kreditora prasījumam. No minētajām tiesību normām izriet, ka kreditoru prasījumu pārbaude un attiecīga lēmuma pieņemšana ir administratora ekskluzīvā kompetencē.

Savukārt, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 80. panta pirmo daļu kreditors administratora lēmumu par sava prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā. Civilprocesa likuma 363.¹⁷ panta otrajā un trešajā daļā noteikts, ka gadījumā, ja tiesa atzīst, ka pārsūdzētais administratora lēmums neatbilst normatīvo aktu prasībām, tā apmierina sūdzību un uzdod administratoram novērst pieļauto pārkāpumu, bet, ja tiesa konstatē, ka pārsūdzētais administratora lēmums atbilst normatīvo aktu prasībām, tā sūdzību noraida. No minētajām tiesību normām izriet, ka administratora lēmuma par kreditora prasījuma atzīšanu, daļēju atzīšanu vai neatzīšanu tiesiskuma pārbaude ir tiesas kompetencē. Turklāt arī tas, kā (cik plaši) tiesa iepriekš minētās tiesību normas piemēro ir tikai tiesas pašas kompetencē.

Šādu sūdzību izskatīšanas piekritību tiesai un tiesas pilnvaras nepieciešamības gadījumā uzlikt administratoram tiesisku pienākumu apliecina arī tiesu prakse sūdzību par administratora pieņemto lēmumu izskatīšanā. Piemēram, Jelgavas tiesa 2016. gada 9. marta lēmumā lietā Nr. C15237115 citā maksātnespējas procesa lietā, secinot, ka administrators nav ievērojis Maksātnespējas likuma 74. panta pirmās un otrās daļas noteikumus, kā arī, pieņemot lēmumu, nav izpildījis Maksātnespējas likuma 75. panta pirmajā daļā imperatīvi noteikto prasību par administratora lēmuma pamatošanu, atcēla administratora lēmumu par kreditora prasījuma neatzīšanu un uzlika administratoram pienākumu novērst pieļauto pārkāpumu, atkārtoti tos izvērtējot.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. panta pirmo daļu Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku TAP un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību TAP un maksātnespējas procesa jautājumos.

Likuma "Par tiesu varu" 11. panta pirmajā daļā noteikts, ka valsts iestādēm, sabiedriskajām un politiskajām organizācijām, citām juridiskajām un fiziskajām personām ir pienākums respektēt un ievērot tiesu neatkarību un tiesnešu neaizskaramību.

No minētā izriet, ka Maksātnespējas kontroles dienesta un tiesas kompetence attiecībā uz kārtību, kādā tiek izskatītas sūdzības par administratora lēmumiem par kreditoru prasījumu atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu ir skaidri nodalīta. Līdz ar to norādāms, ka Maksātnespējas kontroles dienests nav tiesīgs izvērtēt tiesas nolēmumu pēc būtības vai pārvērtēt tiesas (tiesneša) nolēmumā ietverto apstākļu, pierādījumu vērtējumu un motīvus. Pretējā gadījumā šāda Maksātnespējas kontroles dienesta rīcība būtu vērtējama kā iejaukšanās

tiesas spriešanas neatkarībā.

Par kreditora prasījumu fiziskās personas maksātnespējas procesā¹¹

Vēstulē norādīts, ka X maksātnespējas procesā divus kreditoru prasījumus iesniedza nodrošinātais kreditors Y. No vēstules un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka 2019. gada 28. martā administrators ir pieņēmis lēmumu par kreditora Y nodrošinātā prasījuma atzīšanu pilnā apjomā. Par minēto lēmumu nodrošinātais kreditors Z iesniedzis Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā sūdzību. Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2019. gada 5. jūlija lēmumu Z sūdzība ir noraidīta.

Nodrošinātais kreditors Z administratoram ir iesniedzis iesniegumu, kuram ir pievienots Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019. gada 27. jūnija lēmums (turpmāk šajā skaidrojumā – Lēmums) lietā Nr. C29365019. Ar Lēmumu tika noraidīts ZTI L pieteikums par izsoles akta apstiprināšanu. Pamatojoties uz Lēmumā konstatēto, Z lūdz administratoru veikt izmaiņas kreditoru prasījumu reģistrā un samazināt Y nodrošināto prasījuma daļu.

Ievērojot vēstulē minēto, administratore lūdz Maksātnespējas kontroles dienestam sniegt viedokli:

1. Vai administratoram X maksātnespējas procesā ir saistoši Lēmuma motīvu daļā esošie secinājumi;

2. Kādā termiņā administratoram ir jāsniedz atbildes kreditoriem un parādniekam uz vispārīgiem ar maksātnespējas procesa norisi saistītiem jautājumiem.

[1] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajai daļai kreditoru prasījumi pret parādnieku fiziskās personas maksātnespējas procesā ir iesniedzami administratoram Maksātnespējas likuma XIII nodaļā noteiktajā kārtībā. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 74. panta pirmajai daļai un 75. panta pirmajai daļai administrators pārbauda kreditoru prasījumu pamatošību un atbilstību normatīvo aktu prasībām un pieņem lēmumu par tā atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu. Vienlaikus norādāms, ka kreditora prasījumam izvirzītās prasības ir noteiktas Maksātnespējas likuma 73. panta ceturtajā daļā. Šī panta sestajā daļā noteiks, kādi dokumenti pievienojami kreditora prasījumam. No minētajām tiesību normām izriet, ka kreditoru prasījumu pārbaude un attiecīga lēmuma pieņemšana ir administratora ekskluzīvā kompetencē.

Savukārt, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 80. panta pirmo daļu kreditors administratora lēmumu par sava prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā. Civilprocesa likuma 363.¹⁷ panta otrajā un trešajā daļā noteikts, ka gadījumā, ja tiesa atzīst, ka pārsūdzētais administratora lēmums neatbilst normatīvo aktu prasībām, tā apmierina sūdzību un uzdod administratoram novērst pieļauto pārkāpumu, bet, ja tiesa konstatē, ka pārsūdzētais administratora lēmums atbilst normatīvo aktu prasībām, tā sūdzību noraida. No minētajām tiesību normām izriet, ka administratora lēmuma par kreditora prasījuma atzīšanu, daļēju atzīšanu vai neatzīšanu tiesiskuma pārbaude ir tiesas kompetencē.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. panta pirmo daļu Maksātnespējas kontroles

¹¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 12. augusta vēstule Nr. 1-57n/2019/1641

dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku TAP un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību TAP un maksātnespējas procesa jautājumos.

Likuma "Par tiesu varu" 11. panta pirmajā daļā noteikts, ka valsts iestādēm, sabiedriskajām un politiskajām organizācijām, citām juridiskajām un fiziskajām personām ir pienākums respektēt un ievērot tiesu neatkarību un tiesnešu neaizskaramību.

No minētā izriet, ka Maksātnespējas kontroles dienesta un tiesas kompetence attiecībā uz kārtību, kādā tiek izskatītas sūdzības par administratora lēmumiem par kreditoru prasījumu atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu ir skaidri nodalīta. Līdz ar to norādāms, ka Maksātnespējas kontroles dienests nav tiesīgs izvērtēt tiesas nolēmumu pēc būtības vai pārvērtēt tiesas (tiesneša) nolēmumā ietvertu apstākļu, pierādījumu vērtējumu un motīvus. Pretējā gadījumā šāda Maksātnespējas kontroles dienesta rīcība būtu vērtējama kā iejaukšanās tiesas spriešanas neatkarībā.

Līdz ar to vēršam uzmanību, ka Maksātnespējas kontroles dienests administratora vietā neizdara secinājumus par to, kā rīkoties konkrētajā situācijā, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Turklāt norādāms, ka tieši administratoram ir vislabāk zināmi tie maksātnespējas procesa apstākļi, kas ir izšķiroši, lai izvērtētu konkrēto situāciju un pieņemtu piemērotāko lēmumu.

[2] Maksātnespējas likuma 6. panta 7. punktā ir definēts atklātības princips, kurš nosaka, lai nodrošinātu uzticamību, informācijai par procesu ir jābūt pieejamai visām procesā iesaistītajām personām, tādējādi veicinot šo personu interešu ievērošanu un procesa mērķu sasniegšanu.

Maksātnespējas likuma 26. panta otrajā daļā noteikts, ka administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Vienlaikus Maksātnespējas likuma 26. panta trešās daļas 2. punktā noteikts, ka administratora pienākums ir sniegt informāciju par juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi tiesai, kreditoriem, Maksātnespējas kontroles dienestam un citām normatīvajos aktos noteiktajām personām un institūcijām.

Minētā tiesību norma nenoteic konkrētu termiņu, kurā administratoram būtu jāsniedz informācija vai atbilde par fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi. Vienlaikus jānorāda, ka informācijas un atbildes sniegšana būtu jāveic saprātīgā termiņā bez liekas vilcināšanās.

Civilprocesa izpratnē saprātīgs termiņš ir tāds termiņš, "kura laikā var reāli izpildīt attiecīgu procesuālu darbību",¹² kas pēc analogijas tiek piemērots Maksātnespējas likuma normu piemērošanā. Saprātīgs termiņš būtu laika posms, kas nepieciešams, lai, ņemot vērā visus konkrētās situācijas apstākļus, tiktu veiktas visas likumā paredzētās un no veselā saprāta izrietošās administratora darbības, kas nepieciešamas konkrētajā maksātnespējas procesā iesaistīto pušu interešu aizsardzībai.

¹² Rozenbergs J., Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā, Rīga: TNA, 2006, 108. lpp.

Iesnieguma likuma 2. panta pirmajā daļā, cita starpā, ir noteikta kārtība, kādā privātpersona iesniedz un iestāde vai privātpersona, kas īsteno valsts pārvaldes uzdevumus (turpmāk — iestāde), izskata dokumentu, kurā ietverts iestādes kompetencē esošs lūgums, sūdzība, priekšlikums vai jautājums (turpmāk — iesniegums), un atbild uz to.

Saskaņā ar Iesnieguma likuma 5. pantu trešo daļu, iestāde atbildi pēc būtības sniedz saprātīgā termiņā, ņemot vērā iesniegumā minētā jautājuma risināšanas steidzamību, bet ne vēlāk kā viena mēneša laikā no iesnieguma saņemšanas, ja likumā nav noteikts citādi.

Līdz ar to secināms, pat ja Maksātnespējas likums nenoteic konkrētu termiņu kurā administratoram būtu jāsniedz informācija vai atbilde par fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi, administratoram ir pienākums sniegt informāciju saprātīgā termiņā un bez liekas vilcināšanās, lai veiktu visas maksātnespējas procesā nepieciešamās darbības efektīvi un likumīgi.

Par administratora atlīdzības segšanu¹³

Lūgts sniegt viedokli, kādā termiņā un uz kāda pamata administratoram ir tiesības izmaksāt atlīdzību par pienākumu veikšanu maksātnespējas procesā.

Maksātnespējas likuma 168. panta pirmajā daļā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas sedz no parādnieka mantas.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. punktu administratora atlīdzība tiek noteikta šā likuma 62. panta pirmajā daļā minētā depozīta apmērā par darbu no iecelšanas dienas līdz parādnieka mantas pārdošanas plāna (113. pants) vai ziņojuma par parādnieka mantas neesamību (112. pants) sastādīšanai un 10 procenti no naudas līdzekļiem no atgūtās mantas (93. pants), kuri atgūti līdz parādnieka mantas pārdošanas plāna vai ziņojuma par parādnieka mantas neesamību sastādīšanai, savukārt 169. panta otrās daļas 1.¹ punktā noteikts, ka administratora atlīdzība tiek noteikta divu minimālo mēnešalgu apmērā, ko sedz no parādnieka mantas, papildus šā panta otrās daļas 1. punktā noteiktajai atlīdzībai, ja parādnieks pēc pēdējā noslēgtā finanšu gada datiem ir nodarbinājis vairāk nekā 250 darbiniekus un parādnieka gada apgrozījums ir pārsniedzis 50 miljonus *euro* vai gada bilances kopsomma ir pārsniegusi 43 miljonus *euro*.

Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 2. punktā noteikts, ja pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna sastādīšanas maksātnespējas process tiek turpināts, jo šo procesu ir iespējams finansēt no parādnieka līdzekļiem, administratora atlīdzība no parādnieka neieķīlātās mantas pārdošanas, kā arī no atgūtās parādnieka mantas ir 10 procenti no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem. Administrators ar kreditoru sapulci vai citu maksātnespējas procesa izmaksu finansētāju var vienoties arī par citu atlīdzības apmēru un segšanas kārtību.

Ņemot vērā, ka administratora atlīdzība ir 10 procenti no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem, lai administrators varētu aprēķināt sev pienākošos atlīdzību, nepieciešams noskaidrot kreditoriem izmaksājamo summu. Lai noskaidrotu šo summu, no maksātnespējas procesā atgūtās neieķīlātās mantas apmēra jāatņem maksātnespējas procesa

¹³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 15. augusta vēstule Nr. 1-49n/2019/81

laikā radušies izdevumi (Maksātnespējas likuma 170. pants) un administratora atlīdzība saskaņā ar Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. un 1.¹ punktu.

Šis jautājums skatāms kopsakarā ar Maksātnespējas likuma 117. panta pirmo daļu, kurā noteikts, ka administrators 15 dienu laikā pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes sastāda juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu atbilstoši šā likuma 118. pantā noteiktajai kārtībai.

Tādējādi precīzu kreditoriem izmaksājamo summu ir iespējams noteikt tikai pēc mantas pārdošanas plāna izpildes, sastādot juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu.

Turklāt atbilstoši Maksātnespējas likuma 117. pantam kreditori 15 dienu laikā pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu saraksta un kreditoru prasījumu segšanas plāna izsūtīšanas var izteikt iebildumus attiecībā uz kreditoru prasījumu segšanas plānu un juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksām (tajā skaitā administratora atlīdzību). Ja 15 dienu laikā pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu saraksta un kreditoru prasījumu segšanas plāna izsūtīšanas ir saņemti iebildumi attiecībā uz juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksām, lēmumu par faktisko juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu apstiprināšanu pieņem kreditoru sapulce.

Maksātnespējas likuma 169. panta trešā daļa nosaka administratora atlīdzības apmēru par ieķīlātās parādnieka mantas pārdošanu, ja to veicis administrators, turklāt nenosakot konkrētu ieķīlātās mantas pārdošanas veidu.

Lai administrators varētu izmaksāt sev atlīdzību, parādnieka ieķīlātajai mantai ir jābūt pārdotai un ir jābūt veiktām visām normatīvajos aktos noteiktajām darbībām, kas saistītas ar parādnieka ieķīlātās mantas pārdošanu.

No iepriekš minētajām tiesību normām secināms, ka likumdevējs Maksātnespējas likumā tieši nav noteicis, kurā brīdī administrators var izmaksāt sev atlīdzību, tomēr jāņem vērā, ka administratora atlīdzība sedzama tikai pēc tam, kad iestājušies priekšnoteikumi atlīdzības saņemšanai un ir iespējams noteikt administratora atlīdzības apmēru.

Par administratora atlīdzību juridiskās personas maksātnespējas procesā¹⁴

Lūgts sniegt skaidrojumu, vai administratoram pienākas Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 2. punktā noteiktā atlīdzība, ja administrators ierosinātās tiesvedības ietvaros vienojies ar atbildētāju (trešo personu) par parādnieka mantas lietošanu par atlīdzību, ņemot vērā, ka iepriekš tā atradās atbildētāja bezatlīdzības lietošanā.

Maksātnespējas likuma 4. panta pirmajā daļā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura ietvaros no parādnieka mantas tiek segti kreditoru prasījumi, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 93. panta pirmajai daļai atgūtā manta šā likuma izpratnē ir naudas līdzekļi, kā arī cita manta, kas: 1) iekļauta parādnieka mantā juridiskās personas maksātnespējas procesa laikā, pamatojoties uz prasījuma tiesībām pret trešajām personām; 2) atgūta, atzīstot darījumus par spēkā neesošiem; 3) atgūta, atprasot segtos parādus;

¹⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 15. augusta vēstule Nr. 1-49n/2019/82

4) atgūta, atprasot rokas ķīlas priekšmetu. Saskaņā ar šā panta otro daļu atgūtajai mantai ir pielīdzināmi: naudas līdzekļi un manta, kas iegūta no juridiskās personas pārvaldes institūciju locekļiem, pamatojoties uz viņu pienākumu atbildēt par nodarītajiem zaudējumiem; naudas līdzekļi un manta, kas iegūta no personālsabiedrības personiski atbildīgajiem biedriem, pamatojoties uz viņu pienākumu atbildēt par personālsabiedrības saistībām; naudas līdzekļi, kas iegūti no dalībniekiem (akcionāriem) un citu pārvaldes institūciju locekļiem kriminālsodāma juridiskās personas maksātnespējas procesa gadījumā un citos likumā paredzētajos gadījumos. Attiecīgi vērtējot minētajā pantā norādīto, secināms, ka tas attiecas uz gadījumiem, kad parādnieka manta tiek atgūta no citām personām.

Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 2. punktā noteikts, ja pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna sastādīšanas maksātnespējas process tiek turpināts, jo šo procesu ir iespējams finansēt no parādnieka līdzekļiem, administratora atlīdzība no parādnieka neieķīlātās mantas pārdošanas, kā arī no atgūtās parādnieka mantas ir 10 procenti no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem. Tādējādi administratoram ir tiesības aprēķināt sev atlīdzību no mantas, kas ir atgūtā manta Maksātnespējas likuma 93. panta izpratnē. Proti, šīs atlīdzības apmērs ir tieši atkarīgs no administratora darba rezultātiem jeb spējas izmantot savas profesionālās zināšanas, tas ir, jo vairāk naudas līdzekļu tas spēj atgūt, veicot aktīvas darbības Maksātnespējas likuma 93. pantā norādītās mantas atgūšanai, un novirzīt saņemtos naudas līdzekļus kreditoru prasījumu apmierināšanai, jo lielāku atlīdzību tam ir iespējams nopelnīt. Proti, administrators ir tiesīgs saņemt atlīdzību, ja ir veicis kādas darbības ar mērķi atgūt parādniekam tiesiski pienākošos naudas līdzekļus vai mantu, un tieši administratora veiktās darbības ir bijušas par pamatu tam, ka parādniekam tiek atmaksāti viņam piederošie naudas līdzekļi vai atgriezta cita manta, kura bez tiesiska pamata bijusi atsavināta no parādnieka mantas.

Ņemot vērā minēto var secināt, ka ar atgūto mantu, no kuras administratoram ir tiesības saņemt atlīdzību, būtu jāsaprot tāda manta vai naudas līdzekļi, kuru saņemšanai administrators ir veicis piespiedu darbības pret parādnieka debitoriem.

Maksātnespējas likuma 26. panta otrajā daļā noteikts, ka administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi, savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram maksātnespējas procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā.

Iesniegumā norādīts, ka pēc prasības celšanas (un līdz prasības izskatīšanai pēc būtības) ar nodrošinātā kreditora piekrišanu administrators noslēdza ar mantas lietotāju vienošanos, saskaņā ar kuru lietotājs līdz mantas realizācijai maksā parādniekam saskaņotu maksu par lietošanā saņemtās parādnieka mantas lietošanu. No minētā izriet, ka administrators ar trešo personu noslēdza vienošanos, kuras mērķis ir bezatlīdzības lietošanu pārvērst par lietošanu par atlīdzību. Vienlaikus minētā vienošanās neparedz naudas līdzekļu atguvi par iepriekšējo lietošanas periodu t.i., no parādnieka vienošanās noslēgšanas brīža ar trešo personu (bezatlīdzības lietošana) līdz administratora un trešās personas vienošanās noslēgšanai (lietošana par atlīdzību).

Ņemot vērā minēto Maksātnešpējas kontroles dienesta ieskatā administratora un trešās personas vienošanās nav uzskatāma par atgūto parādnieka mantu, līdz ar to administratoram nepienākas Maksātnešpējas likuma 169. panta otrās daļas 2. punktā noteiktā atlīdzība. Iesniegumā minētās administratora darbības (vienošanās noslēgšana par lietošanu par atlīdzību) ir vērtējamas kā atbilstošas Maksātnešpējas likuma 6. panta 5. punktam un 26. panta otrajai daļai.

Par administratora tiesībām pēc atbrīvošanas, atcelšanas vai atstādināšanas no amata¹⁵

Lūgts sniegt skaidrojumu par administratora tiesībām pārstāvēt juridisku personu, ja attiecībā uz administratoru maksātnešpējas reģistrā ir veikts ieraksts par administratora atbrīvošanu, atcelšanu vai atstādināšanu no amata.

Norādāt, ka pēc UR sniegtās informācijas, kamēr UR nav saņemts tiesas nolēmums par administratora atcelšanu no fiziskās vai juridiskās personas maksātnešpējas procesa, administrators paliek kā aktuāla amatpersona maksātnešpējas reģistra ierakstos pie attiecīgā maksātnešpējas procesa. Līdz ar to UR nevar veikt atzīmi par administratora atcelšanu no fiziskās vai juridiskās personas maksātnešpējas procesa bez tiesas nolēmuma. Ievērojot minēto, lūdzat skaidrot, kādos gadījumos Maksātnešpējas kontroles dienests lūdz UR veikt ierakstu par administratora atbrīvošanu, atcelšanu vai atstādināšanu un kā šāds ieraksts ietekmē administratora tiesības pārstāvēt juridisku personu un rīkoties ar juridiskas personas mantu.

Maksātnešpējas likuma 18. pants noteic administratora darbības publicitāti. Atbilstoši minētā panta pirmās daļas 7. punktam atbildīgā iestāde maksātnešpējas reģistrā ieraksta ziņas par datumu, no kura administrators saskaņā ar Maksātnešpējas likumu vai citiem normatīvajiem aktiem ir ierobežots pildīt administratora amata pienākumus (tostarp atstādināts no amata), savukārt minētā panta pirmās daļas 7.¹ punkts noteic, ka atbildīgā iestāde maksātnešpējas reģistrā par administratoru ieraksta ziņas tostarp arī par datumu, no kura administrators atbrīvots vai atcelts no amata.

Ņemot vērā, ka saskaņā ar Maksātnešpējas likuma 17.¹, 17.² un 17.³ pantu administratoru no amata atbrīvo, atceļ vai atstādina Maksātnešpējas kontroles dienesta direktors ar lēmumu, Maksātnešpējas kontroles dienests nodrošina šo ziņu sniegšanu UR ierakstu veikšanai maksātnešpējas reģistrā.

Atbilstoši Maksātnešpējas likuma 22. panta ceturtajai daļai, ja administrators ir atbrīvots, atcelts vai atstādināts, Maksātnešpējas kontroles dienests iesniedz tiesai pieteikumu par administratora atcelšanu no visiem juridiskās personas maksātnešpējas procesiem vai fiziskās personas maksātnešpējas procesiem, kuros viņš iecelts.

Savukārt, ja administrators tiek atcelts no fiziskās vai juridiskās personas maksātnešpējas procesa, Maksātnešpējas likuma 19. pantā noteiktajā kārtībā tiek iecelts cits administrators Līdz jauna administratora iecelšanai iepriekšējais administrators turpina pildīt savus pienākumus. Pēc jauna administratora iecelšanas iepriekšējais administrators likumā noteiktajā kārtībā ir atbildīgs par parādnieka dokumentu un mantas nodošanu jaunajam administratoram saskaņā ar dokumentu un mantas pieņemšanas un nodošanas aktu

¹⁵ Maksātnešpējas kontroles dienesta 2019. gada 8. novembra vēstule Nr. 1-57n/2019/2220

(Maksātnespējas likuma 24. panta pirmā un trešā daļa).

Tas nozīmē, ka pēc administratora atbrīvošanas, atcelšanas vai atstādināšanas no amata, maksātnespējas reģistrā tiek veikts attiecīgs ieraksts. Tāpat arī tiesai tiek nosūtīti pieteikumi par administratora atcelšanu no fiziskās un juridiskās personas maksātnespējas procesiem, kuros viņš ir iecelts. Lai arī maksātnespējas reģistrā ir iekļauta atzīme, ka administrators ir atbrīvots, atcelts vai atstādināts no amata, līdz jauna administratora iecelšanai administrators turpina pildīt savus pienākumus. Tomēr Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, pildot administratora pienākumus uz likuma pamata, līdz jauna administratora iecelšanas brīdim, administratoram būtu jāatturas no tādu darbību veikšanas, kuras būtiski ietekmē maksātnespējas procesa norisi.

2. TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS PROCESS

Par TAP izpildi pirms termiņa beigām¹⁶

Lūgts sniegt viedokli, vai būtu atbalstāma parādnieka TAP pasākumu plāna izpilde pirms TAP plānā noteiktā 12 mēnešu termiņa, ja parādnieks saimnieciskās darbības ietvaros gūs papildu ienākumus un būs spējīgs veikt TAP plānā noteiktos maksājumus kreditoriem pirms TAP plānā noteiktā termiņa, ievērojot, ka TAP plānā kā metode ir paredzēta kreditoru prasījumu pamatparāda samazināšana par 80 % un blakus prasījumu dzēšana 100 % apmērā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 3. panta pirmo daļu TAP ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir atjaunot parādnieka spēju nokārtot savas saistības, ja parādnieks nonācis finansiālās grūtībās vai uzskata, ka tajās nonāks. Līdz ar to secināms, ka TAP galvenais uzdevums ir sniegt atbalstu finansiālās grūtībās nonākušam parādniekam, tiesas ceļā to aizsargājot no kreditoriem, lai parādnieks spētu reorganizēt savu saimniecisko darbību, sakārtot attiecības ar kreditoriem, tā rezultātā turpinot sekmīgu saimniecisko darbību.

Maksātnespējas likumā nav noteikts īsākais iespējamais TAP izpildes termiņš, gluži pretēji, Maksātnespējas likuma 48. panta pirmajā daļā noteikts, ka TAP īstenošanas termiņš nosakāms ne ilgāks par diviem gadiem no dienas, kad stājies spēkā tiesas nolēmums par TAP īstenošanu. Savukārt atbilstoši Maksātnespējas likuma 51. panta ceturtajai daļai TAP pasākumu plāna izpilde ir pamats pieteikuma par TAP izbeigšanu iesniegšanai tiesā. Tādējādi secināms, ka gadījumā, ja parādnieks izpilda TAP pasākumu plānu, tā maksātspēja tiek atjaunota pilnā apmērā, un nav pamata turpināt TAP.

Vienlaikus vēršama uzmanība, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 50. panta pirmo daļu un otrās daļas 3. punktu, lai nodrošinātu TAP likumīgu un efektīvu norisi, TAP uzraugošā persona veic parādnieka darbības uzraudzību atbilstoši TAP mērķim, TAP pasākumu plānam un normatīvo aktu prasībām, kā arī uzrauga TAP pasākumu plāna izpildi. Līdz ar to uzraugošajai personai ir pienākums pārliecināties, vai TAP netiek izmantots ļaunprātīgi.

Savukārt attiecībā uz TAP izbeigšanu jāņem vērā, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 341.⁸ panta 5. punktu pieteikuma par TAP izbeigšanu izskatīšana ir tiesas kompetencē, līdz ar to tikai tiesa var izlemt, vai TAP ir izbeidzams.

¹⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 25. septembra vēstule Nr. 1-57n/2019/1911

3. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

Par juridiskās personas maksātnespējas procesu¹⁷

Lūgts sniegt skaidrojumu, līdz kuram datumam nodarbinātajam ir jāturpina strādāt, ja uzņēmums, kurā persona strādā, ir iesniedzis dokumentus uz maksātnespēju.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 63. panta pirmās daļas 2. punktam pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieka pārvaldīšanu veic administrators, kurš veic šajā likumā noteiktos pienākumus (65. pants). Maksātnespējas procesā ieceltajam administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības un pienākumi.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 103. panta pirmajā daļā noteikto, pēc parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir tiesības uzteikt darba līgumu ar parādnieka darbinieku. Šajā gadījumā par darba līguma uzteikuma tiesisko pamatu uzskatāmi Darba likuma 101. panta pirmās daļas 9. un 10. punkta noteikumi un netiek piemēroti Darba likuma 103. panta pirmās daļas 3. punkta noteikumi par darba līguma uzteikšanas termiņu.

Ievērojot iepriekš minēto, administratoram ir tiesības uzteikt darba līgumu, saskaņā ar kuru darba tiesiskās attiecības ar darbinieku var tikt izbeigtas nekavējoties, pamatojoties uz Darba likuma 101. panta pirmās daļas 9. vai 10. punktu. Šādā gadījumā nav jāievēro viena mēneša darba līguma uzteikuma termiņš, kā to vispārīgi noteic Darba likums.

Atbilstoši Darba likuma 112. panta noteikumiem darba devējam ir pienākums izmaksāt darbiniekam atlaišanas pabalstu, ja darba tiesiskās attiecības izbeigtas, pamatojoties uz Darba likuma 100. panta piekto daļu un 101. panta pirmās daļas 6., 7., 8., 9., 10. vai 11. punktu.

Gadījumā, ja darba devējs nodarbinātajam neizmaksā darba samaksu un citus ar darba tiesiskajām attiecībām saistītus maksājumus, personai ir tiesības saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73. pantā noteikto iesniegt administratoram savu kreditora prasījumu pret parādnieku mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka – darba devēja maksātnespējas procesa pasludināšanu.

Informējam, ka par uzņēmuma maksātnespējas procesu un tā norises gaitu var uzzināt maksātnespējas reģistrā, kas ir visiem pieejams bez maksas un tā ierakstiem ir publiska ticamība¹⁸.

Vienlaikus norādām, ka jautājumi, kas saistīti ar darba tiesiskajām attiecībām starp darbinieku un darba devēju, risināmi, vēršoties pie administratora.

¹⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 15. augusta vēstule Nr. 1-49n/2019/83

¹⁸ Maksātnespējas reģistrs. Skatīt: <https://maksatnespeja.ur.gov.lv/insolvency/practitioner/lv>

Par kompensācijas izmaksas termiņu¹⁹

Lūgts sniegt viedokli par Latvijas Vēstneša portālā iesūtīto jautājumu: "Uzņēmums kurā strādāju tiek likvidēts, bet esmu bērna kopšanas atvaļinājumā. Aizsūtīju administratoram ierakstītu vēstuli, par neizmantoto atvaļinājumu un atlaišanas pabalstu, jo strādāju šajā uzņēmumā 1.5 gadus. Saņēmu ierakstītu vēstuli no administratora, ka esmu atbrīvota no darba attiecībām balstoties uz darba likuma 110. pantu SIA likvidācija. Vēlos uzzināt kāds ir aptuvenais laiks kad ir jāizmaksā kompensācija? Un ko darīt ja uzņēmumam nav naudas tikai parādi."?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma regulējumu, pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieka, proti, darba devēja pārvaldes institūciju darbība tiek apturēta un darba devēja pārvaldīšanu veic tiesas ieceltais administrators. Tādējādi jautājumi, kas saistīti ar darba tiesiskajām attiecībām starp darbinieku un darba devēju, risināmi, vēršoties pie maksātnespējas procesā ieceltā administratora.

Ja darba devējs darbiniekam nav izmaksājis darba samaksu, atlīdzību par ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, atlīdzību par cita veida apmaksātu prombūtni, atlaišanas pabalstu vai kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaiemes gadījumu darbā vai arodslimību, tad, lai darbinieks varētu pretendēt uz savu prasījumu apmierināšanu darba devēja maksātnespējas procesā, darbiniekam tāpat kā citiem kreditoriem Maksātnespējas likuma 73. pantā noteiktajā kārtībā un termiņā ir jāiesniedz kreditora prasījums. Kreditora prasījumu izvērtē administrators un pieņem lēmumu par tā atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu.

Pēc tam, kad administrators ir atzinis darbinieka kreditora prasījumu, bet darba devējam - parādniekam nav naudas līdzekļu, lai segtu darbinieka atzīto kreditora prasījumu no saviem naudas līdzekļiem, tad administratoram saskaņā ar Maksātnespējas likuma 65. panta 7. punktu ir pienākums normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos un noteiktajā kārtībā vērsties Maksātnespējas kontroles dienestā ar iesniegumu par darbinieku prasījumu apmierināšanu no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem. Proti, saskaņā ar likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" (turpmāk – Likums) un Ministru kabineta noteikumu Nr. 995 noteikumiem, Maksātnespējas kontroles dienests no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem noteiktā kārtībā un apmērā apmierina darba devēja nesegtos darbinieku prasījumus.

Maksātnespējas likumā nav noteikts termiņš iesnieguma par darbinieku prasījumu apmierināšanu iesniegšanai Maksātnespējas kontroles dienestā, tomēr administratoram tas ir jāiesniedz saprātīgā termiņā. Saskaņā ar Likuma 10. pantu iesniegums darbinieku prasījumu apmierināšanai Maksātnespējas kontroles dienestā iesniedzams līdz brīdim, kad pieņemts lēmums par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Pēc tam, kad administrators ir iesniedzis minēto iesniegumu Maksātnespējas kontroles dienestā, tad pamatojoties uz Ministru kabineta noteikumu Nr. 995 12. punktu, Maksātnespējas kontroles dienests mēneša laikā pēc visu nepieciešamo dokumentu saņemšanas lemj par naudas līdzekļu piešķiršanu darbinieku prasījumu apmierināšanai vai par atteikumu piešķirt naudas līdzekļus. Jāņem vērā, ja minētā iesnieguma un tam pievienoto dokumentu izskatīšanas

¹⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 12. septembra vēstule Nr. 1-49n/2019/93

rezultātā Maksātspējas kontroles dienests konstatē, ka darbinieku prasījumu apmēra un pamatotības pārbaudei nepieciešama Ministra kabineta noteikumos Nr. 955 paredzētā papildu informācija vai dokumenti, tad nepieciešamā informācija tiek pieprasīta administratoram, VID un pašvaldību institūcijām.

Būtiski norādīt, ka Maksātspējas kontroles dienests nepārņem darba devēja parādus darbiniekiem un darba devēja aprēķinātās summas ne vienmēr pilnā apmērā tiek segtas no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem, jo darbinieku prasījumi no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem tiek segti ierobežotā apmērā saskaņā ar Likuma 4. un 5. pantu un ievērojot Ministra kabineta noteikumu Nr. 955 prasības.

Savukārt pēc lēmuma par darbinieku prasījumu apmierināšanu pieņemšanas Maksātspējas kontroles dienesta lēmums tiek nosūtīts katram darbiniekam individuāli (Ministru kabineta noteikumu N. 955 14. punkts) uz informācijā par darbinieka prasījumiem norādīto korespondences vai elektroniskā pasta adresi. Ar lēmumu darbiniekam piešķirtie naudas līdzekļi tiek pārskaitīti darbinieka norēķinu kontā, kas norādīts informācijā par darbinieka prasījumiem.

Par kreditoru prasījumu iesniegšanu juridiskās personas maksātspējas procesā²⁰

Juridiskās personas maksātspējas procesā atbilstoši publiskiem ierakstiem tika konstatēts, ka visa parādnieka manta ir iekļāta par labu nodrošinātajam kreditoram. Administratore nosūtīja nodrošinātajam kreditoram uzaicinājumu iesniegt kreditora prasījumu vai dzēst reģistrēto komercķīlu. Nodrošinātais kreditors neiesniedza nodrošinātā kreditora prasījumu, kā arī nenodzēsa reģistrēto komercķīlu. Atbilstoši parādnieka pārstāvja nodotajiem dokumentiem konstatējams, ka parādniekam pret nodrošināto kreditoru ir palikušas nesegtas saistības.

Vai nodrošinātais kreditors atbilstoši Maksātspējas likuma 73. panta otrajai daļai zaudē savas prasījuma tiesības, ja sešu mēnešu laikā no juridiskās personas maksātspējas procesa pasludināšanas dienas nav pieteicis savu nodrošinātā kreditora prasījumu.

Gadījumā, ja nodrošinātais kreditors nav aprobežots ar Maksātspējas likuma 73. pantā otrajā daļā noteikto termiņu kreditora prasījuma iesniegšanai, kādā veidā atgūtīe naudas līdzekļi sadalāmi, ja pieteikto kreditoru sastāvā nav nodrošinātā kreditora un Maksātspējas likuma 118.¹ pants paredz tikai kārtību, kādā deponējami naudas līdzekļi, ja pieteikts nodrošinātā kreditora prasījums, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās.

Maksātspējas likuma 73. panta pirmajā daļā noteikts, ka kreditoru prasījumi pret parādnieku iesniedzami administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātspējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātspējas procesa pasludināšanu. Vienlaikus, šā panta otrā daļa noteic, ja kreditors nokavējis šā panta pirmajā daļā minēto prasījumu iesniegšanas termiņu, viņš savu prasījumu pret parādnieku var iesniegt termiņā, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem no dienas, kad maksātspējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātspējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad šajā likumā noteiktajā

²⁰ Maksātspējas kontroles dienesta 2019. gada 23. septembra vēstule Nr. 1-49n/2019/100

kārtībā sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Pēc šā termiņa iestājas noilgums, līdz ar to kreditors zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku.

Maksātnespējas likums neparedz, ka šā likuma 73. pantā noteiktais prasījuma iesniegšanas termiņš un sekas tā nokavējuma gadījumā nav attiecināmas uz kreditoru, kura prasījuma tiesības nodrošinātas ar komercķīlu, zemesgrāmatā vai kuģu reģistrā reģistrētu hipotēku. Ja kreditors nav ievērojis Maksātnespējas likuma 73. pantā noteikto prasījumu iesniegšanas termiņu, kreditors, tostarp nodrošinātais kreditors, zaudē savas kreditora tiesības.²¹

No minētā izriet, ka nodrošinātais kreditors, nepiesakot Maksātnespējas likuma 73. panta pirmajā un otrajā daļā noteiktajā termiņā kreditora prasījumu, ir zaudējis kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku, izbeidzoties saistībai uz noilguma pamata.

Vēršam uzmanību, ka Latvijas Republikas Augstākā tiesa ir norādījusi, ka kreditoru prasījumu, kas vērsti pret maksātnespējīgo parādnieku (gan fizisko, gan juridisko personu), iesniegšanu likumdevējs aprobežojis ar saīsinātu termiņu (Maksātnespējas likuma 73. panta pirmā un otrā daļa), kurš ir materiāli prekluzīvs jeb likumisks termiņš un kura atjaunošana tiesību normās nav paredzēta, atšķirībā no procesuāli tiesiskā termiņa, kuru saskaņā ar Civilprocesa likuma 51. pantu tiesa vai tiesnesis var atjaunot.²²

Papildus norādām, ka atbilstoši spēkā esošajam tiesiskajam regulējumam administratoram pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu veikšanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas ir pienākums naudas līdzekļu atlikumu izmaksāt atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. panta noteikumiem, vienlaikus turpinot veikt normatīvajos aktos noteiktās darbības, ievērojot Maksātnespējas likuma 26. panta otrajā daļā noteikto.

Par naudas līdzekļu neesamību juridisko personu maksātnespējas procesos²³

SIA, pārejot no TAP uz maksātnespējas procesu, nav konstatēti naudas līdzekļi, jo visa manta ir realizēta TAP. Savukārt Maksātnespējas kontroles dienests 2019. gada 23. jūlijā pieņēma lēmumu "Par juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta izmaksu", ar kuru atteikts izmaksāt juridiskās personas maksātnespējas procesa depozītu maksātnespējīgās SIA administratoram.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 47. punktu TAP, kas uzsākti līdz 2017. gada 30. jūnijam, piemērojamas šā likuma normas, kas bija spēkā attiecīgā procesa uzsākšanas dienā.

SIA maksātnespējas process tika pasludināts saskaņā ar SIA TAP administratora maksātnespējas procesa pieteikumu, izpildot Maksātnespējas likuma 51. panta trešās daļas 1. un 2. punktā noteikto pienākumu iesniegt tiesai juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, vienlaikus lūdzot izbeigt TAP, ja, īstenojot TAP, parādnieks nav veicis šajā likumā noteiktās darbības vai ir sniedzis nepatiesas ziņas un parādnieks ilgāk kā 30 dienas nepilda TAP pasākumu plānu un nav iesniedzis tiesai šā plāna grozījumus, tad saskaņā ar Maksātnespējas

²¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2017. gada 5. jūnija spriedums lietā Nr. SKC-76/2017 (C19053511), 8.6.–8.7. punkts, 2016. gada 30. augusta spriedums lietā Nr. SKC-111/2016 (C27204111), 7.1. punkts.

²² Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2014. gada 8. aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-117/2014 (C34057811), 9.3. punkts.

²³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 27. septembra vēstule Nr. 1-49n/2019/102

likuma 62. panta septīto daļu TAP administrators bija atbrīvots no depozīta iemaksas SIA maksātnespējas procesā.

Tajā pašā laikā likumdevējs ir noteicis gadījumus, kuriem iestājoties, administrators ir atbrīvots no depozīta iemaksas. Jāuzsver, ka likumdevēja mērķis bija atbrīvot administratoru no depozīta iemaksas, paredzot, ka gadījumā, ja pāreja uz maksātnespējas procesu notiek no TAP, tad parādniekam būs manta vismaz maksātnespējas procesa izmaksu segšanai depozīta apmērā. Savukārt gadījumā, ja parādniekam šādu līdzekļu nav, tad likumdevējs vienlaikus paredzēja administratoram atbilstošu mehānismu zaudējumu piedziņai pret administratoru vai juridiskās personas institūciju locekļiem un kapitālsabiedrības dalībniekiem (akcionāriem) saskaņā ar Maksātnespējas likuma 29. pantu, 30. pantu un 65. panta astoto punktu.

Minētais izriet no likumprojekta "Maksātnespējas likums" anotācijas, kurā norādīts, ka: "[..] ja parādnieks ļaunprātīgi nav izvairījies no maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas vai nav aizpludinājis aktīvus, kaut kādai nebūt mantai tajā uzņēmumā ir jābūt. Bet, ja tiek konstatēts, ka parādnieka pārstāvis iestājoties maksātnespējas pazīmēm, administratoram ir jāsniedz ziņojums tiesībsargājošām iestādēm, lai veiktu pārbaudi, vai šādā rīcībā ir kriminālpārkāpuma sastāvs, kā arī ir jāceļ prasība pret to pašu parādnieka izpildinstitūciju un ir jāapstrīd darījumi, ar kuriem aktīvi tika aizpludināti."²⁴

Norādāms, ka Maksātnespējas kontroles dienests ir pieņēmis lēmumus par juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta izmaksu, ar kuriem atteikts izmaksāt depozītu arī citos juridiskās personas maksātnespējas procesos (2017. gadā – 7 lēmumi, 2018. gadā – 2 lēmumi, 2019. gadā – 5 lēmumi) un tiesu prakse par minēto jautājumu apstiprina Maksātnespējas kontroles dienesta lēmumu pamatotību.

Proti, Balvu rajona tiesa 2015. gada 9. marta lēmumā lietā Nr. C09021413 norādījusi ka: "administratoram ir pienākums iesniegt tiesai juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu saskaņā ar Maksātnespējas likuma 51. panta trešās daļas 1. un 2. punktā noteikto, līdz ar to secināms, ka maksātnespējīgās juridiskās personas maksātnespējas procesā nebija pamata iemaksāt juridiskās personas maksātnespējas procesa depozītu un Maksātnespējas administrācija izmaksā depozītu tikai tad, ja tas ir iemaksāts."²⁵

Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa 2017. gada 6. jūnija lēmumā civillietā Nr. C29420717 norādījusi, ka: "likumdevējs ir izsmēloši noteicis gadījumus, kādos maksātnespējas procesa izmaksas tiek segtas no URVN līdzekļiem. Šajos gadījumos neietilpst situācijas, kad juridiskās personas maksātnespējas process tiek pasludināts pēc parādnieka TAP administratora pieteikuma. Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta pirmo daļu valsts pārvalde darbojas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros. Kā norādīts iepriekš, Maksātnespējas administrācijai kā valsts tiešās pārvaldes iestādei nav paredzētas tiesības izmantot URVN līdzekļus maksātnespējas procesa izmaksu segšanai gadījumos, ja parādnieka maksātnespējas process pasludināts pēc parādnieka TAP administratora pieteikuma, kad administrators saskaņā ar tiesību normām bijis atbrīvots no maksātnespējas procesa depozīta iemaksas."²⁶

Savukārt Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019. gada 3. septembra lēmumā

²⁴ Likumprojekta "Maksātnespējas likums" anotācija. Pieejams: (<http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/3DA20AD7479A7451C2257682003F4E4F?OpenDocument>).

²⁵ Balvu rajona tiesas 2015. gada 9. marta lēmums lietā Nr. C09021413.

²⁶ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2017. gada 6. jūnija lēmums lietā Nr. C29420717.

civillietā Nr. C30705519 norādīts, ka: "no Maksātnespējas likuma 62. panta otrās daļas, izriet, ka depozīts ir attiecīgās juridiskās personas maksātnespējas procesā iemaksātie naudas līdzekļi. Līdz ar to jautājums par to, kādos gadījumos šie naudas līdzekļi var tikt vai netikt izmaksāti, var tikt lemts tikai tad, ja ir konstatēts, ka šie naudas līdzekļi ir faktiski iemaksāti. Šāda interpretācija izriet jau no paša jēdziena "depozīts"²⁷ (ar ko saprot naudu vai citas vērtības, ko nodod glabāšanā). Konkrētajā gadījumā lietas izskatīšanas gaitā ir konstatēts, ka maksātnespējīgās SIA maksātnespējas procesa lietā depozīts nav iemaksāts, līdz ar to nepastāv nekādi naudas līdzekļi, par kuru izmaksu vai atteikumu izmaksāt būtu iespējams lemt. Šādos apstākļos tiesa atzīst, ka Maksātnespējas kontroles dienests ir pamatoti atteicis depozīta izmaksu administratoram, jo šāda depozīta vispār nav."²⁸

Tādejādi secināms, ka Maksātnespējas kontroles dienestam nav tiesiska pamata veikt juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta izmaksu maksātnespējas procesā, jo tas nav iemaksāts. Tas apstākļi, ka administrators ir atbrīvots no depozīta iemaksas, ir tiesiski pamatoti un atbilst likumdevēja gribai.

Maksātnespējas kontroles dienests atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta pirmajai daļai ir pakļauts likumam un tiesībām, darbojas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros, savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim. Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienests atbilstoši Maksātnespējas likuma 62. panta sestajai un astotajai daļai, kā arī Ministru kabineta noteikumu Nr. 88 23. un 24. punktam normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā savas kompetences ietvaros veic depozīta ieskaitīšanas Valsts kasē funkciju, tādēļ Maksātnespējas kontroles dienestam nav tiesiska pamata pārkāpt normatīvajos aktos noteikto kompetenci.

Vienlaikus norādām, ka administratore par Maksātnespējas kontroles dienesta pieņemto lēmumu "Par juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta izmaksu", ar kuru atteikts izmaksāt juridiskās personas maksātnespējas procesa depozītu maksātnespējīgās SIA administratoram, bija iesniegusi sūdzību Kurzemes rajona tiesā. Savukārt ar Kurzemes rajona tiesas lēmumu minētā administratores sūdzība ir noraidīta un tiesa ir pievienojusies Maksātnespējas kontroles dienesta argumentācijai.

Par darbinieku prasījumiem²⁹

Lūgts sniegt viedokli par jautājumiem saistībā ar iespējamiem darbinieku prasījumiem.

1. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 4. punktu un 60. panta otro daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt darbinieks, kuram ir vai ir bijušas darba tiesiskās attiecības ar parādnieku, ja parādnieks nav pilnībā izmaksājis darbiniekam darba samaksu, kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaiemes gadījumu darbā vai arodslimību vai nav veicis sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas divu mēnešu laikā no izmaksai noteiktās dienas.

²⁷ Skatīt: (<https://lv.oxforddictionaries.com/skaidrojums/depozits>).

²⁸ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019. gada 3. septembra lēmums lietā Nr. C30705519.

²⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 15. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2019/109

Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.² panta otrajai daļai, iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu, darbiniekam jāpievieno dokumenti, kas apliecina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu, kā arī maksātnespējas procesa depozīta samaksu.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktu par kreditora iesniegto juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu maksājama valsts nodeva 355 *euro* apmērā. Civilprocesa likuma 43. panta pirmās daļas 1.² punktā noteikts, ka no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos atbrīvoti pieteikuma iesniedzēji – par juridiskās personas maksātnespējas pieteikumu, ja tiesas nolēmuma par darba samaksas piedziņu izpilde šajā likumā noteiktajā kārtībā atzīta par neiespējamu.

Maksātnespējas likuma 62. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas priekšnoteikums ir juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā (t.i., 860 *euro*) Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotajā kontā.

Maksātnespējas likuma 62. panta 7.¹ daļā noteikts, ka tiesa var pilnīgi vai daļēji atbrīvot darbinieku no maksātnespējas procesa depozīta samaksas, ja viņš maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedz pēc tam, kad, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no parādnieka un darbinieks, ievērojot viņa mantisko stāvokli, nevar iemaksāt maksātnespējas procesa depozītu.

Ievērojot minēto, darbiniekam, iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu, jārēķinās ar izmaksām līdz pat 1215 *euro* apmērā. Tomēr no maksātnespējas procesa depozīta samaksas un tiesas izdevumu (tai skaitā valsts nodevas) samaksas darbiniekus tiesa var atbrīvot gadījumā, ja darbinieks maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedzis pēc tam, kad, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no darba devēja.

Saskaņā ar vēstulē sniegto informāciju, Jūsu darba devējam ar 2013. gada spriedumu ir piespriests Jums izmaksāt darba samaksu. Līdz ar to Jūs esat tiesīga lūgt tiesu atbrīvot Jūs no valsts nodevas un maksātnespējas procesa depozīta samaksas.

Vienlaikus Maksātnespējas kontroles dienests informē, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.² panta pirmo prim daļu maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt arī vairāki darbinieki kopā.

2. Pēc darba devēja juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas darbiniekam, kurš vēlas lūgt aprēķināt un izmaksāt naudas līdzekļus no darbinieku prasījumu garantiju fonda darbinieka prasījumu apmierināšanai, ir jāpiesaka kreditora prasījums administratoram atbilstoši Maksātnespējas likuma 73. panta nosacījumiem.

Saskaņā ar likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 10. panta pirmās daļas 1. punktu darbinieku prasījumus pieņem, pārbauda un apkopo administrators, kas tos iesniedz Maksātnespējas kontroles dienestam. Administrators iesniedz Maksātnespējas kontroles dienestam iesniegumu par to darbinieku prasījumu apmierināšanu, kuru darba devējam pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process un kuri pieteikuši administratoram kreditora prasījumu un administrators pieņēmis lēmumu par katra kreditora prasījuma atzīšanu un iekļāvis to kreditoru prasījumu reģistrā.

Maksātnespējas kontroles dienests nepārņem darba devēja parādus darbiniekiem un darba devēja aprēķinātās summas ne vienmēr pilnā apmērā tiek segtas no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem, jo darbinieku prasījumi no darbinieku prasījumu garantiju fonda

līdzekļiem tiek segti ierobežotā apmērā un par noteiktu periodu saskaņā ar likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 4. un 5. pantu.

Piemēram, atbilstoši likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 5. panta pirmās daļas 1. punktā noteiktajam no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem apmierina darbinieku prasījumus saistībā ar darba samaksu par pēdējiem trim darba tiesisko attiecību mēnešiem 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās.

Līdz ar to secināms, ka no darbinieku prasījumu garantiju fonda apmierināmiem darbinieku prasījumiem saistībā ar darba samaksu jāiekļaujas darba tiesisko attiecību periodā 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās.

Saskaņā ar likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 2. panta pirmo daļu darba devēja maksātnespējas gadījums iestājas dienā, kad tiesa darba devējam pasludinājusi juridiskās personas maksātnespējas procesu.

Atbilstoši likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 5. panta otrajai prim daļai, ja darbinieks ir cēlis tiesā prasību pret darba devēju par tādu maksājumu piedziņu, kuri izriet no darba tiesiskajām attiecībām, tad šā panta 1., 2., 3. un 4. punktā minētais 12 mēnešu periods aizstājams ar 12 mēnešu periodu pirms darbinieka prasības celšanas tiesā, ja vienlaikus pastāv šādi priekšnosacījumi – tiesas nolēmums, ar kuru darbinieka prasība ir apmierināta, stājies spēkā pēc maksātnespējas gadījuma iestāšanās vai ne agrāk kā 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās, un darba tiesiskās attiecības ar darbinieku izbeigtas agrāk nekā 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās.

Darbinieku prasījumi atlikušajā daļā (daļā, kas netiek vai nevar tikt segta no darbinieku prasījumu garantiju fonda) apmierināmi Maksātnespējas likuma 118. pantā noteiktajā kreditoru prasījumu segšanas kārtībā no parādnieka mantas.

No iepriekš minētajām tiesību normām izriet, ka darbinieku prasījumus pieņem, pārbauda un apkopo administrators, kurš Maksātnespējas kontroles dienestā iesniedz informāciju par tiem darbinieku prasījumiem, kurus ir atzinis. Maksātnespējas kontroles dienests, pamatojoties uz administratora sniegto informāciju un dokumentiem saistībā ar darbinieku prasījumiem, lemj par naudas līdzekļu piešķiršanu darbinieku prasījumu apmierināšanai no darbinieku prasījumu garantiju fonda.

Maksātnespējas kontroles dienests no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem var segt darbinieku prasījumus par ierobežotu periodu – 12 mēnešiem pirms tiesa darba devējam pasludinājusi juridiskās personas maksātnespējas procesu. Savukārt gadījumā, ja darbinieks ir cēlis tiesā prasību pret darba devēju par tādu maksājumu piedziņu, kuri izriet no darba tiesiskajām attiecībām – par 12 mēnešu periodu pirms darbinieka prasības celšanas tiesā.

Nemot vērā, ka Jūsu darba devējam šobrīd nav pasludināts maksātnespējas process (līdz ar to iesniegt tiesā maksātnespējas procesa pieteikumu un pasludināt Jūsu darba devēja maksātnespējas procesu būtu iespējams ne ātrāk par šī gada pēdējiem mēnešiem), Jūsu prasījums, kas pamatots ar 2013. gada tiesas spriedumu, nevar iekļauties 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās.

Tāpat, ievērojot minētos apstākļus, Maksātnespējas kontroles dienestam nebūtu iespējams piemērot likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 5. panta otrās prim daļas noteikumus, jo neizpildītos pirmais priekšnosacījums – tiesas

nolēmums, ar kuru darbinieka prasība ir apmierināta, stājies spēkā pēc maksātnespējas gadījuma iestāšanās vai ne agrāk kā 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās.

Līdz ar to, izvērtējot tikai vēstulēs sniegto informāciju, pirmšķietami secināms, ka Jūsu iespējamais darbinieka prasījums saistībā ar darba samaksu Jūsu darba devēja maksātnespējas procesa pasludināšanas gadījumā neatbilst likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" nosacījumiem, līdz ar to minēto prasījumu nebūtu iespējams apmierināt no darbinieku prasījumu garantiju fonda, bet tikai Maksātnespējas likuma 118. pantā noteiktajā kreditoru prasījumu segšanas kārtībā no parādnieka mantas.

Par tiesībām deponēt naudas līdzekļus³⁰

No iesnieguma izriet, ka maksātnespējīgās SLA (turpmāk šajā skaidrojumā – MSIA) maksātnespējas procesā izsolē ir pārdota par labu nodrošinātā kreditora "X" ieķīlātā manta. Izsoles akts ir stājies likumīgā spēkā. Administrators ir izsūtījis kreditoriem aprēķinu par ieķīlātās mantas atsavināšanu, kurš ievērojot Maksātnespējas likumā noteiktos termiņus, ir saskaņots. Savukārt nodrošinātais kreditors "X" ir iesniedzis administratoram informāciju, kurā norādīts, ka sabiedrībai nav norēķinu konta. Tā kā ir paredzēts pabeigt MSIA maksātnespējas procesu, tajā skaitā, sagatavot kreditoru prasījumu segšanas plānu un izmaksu sarakstu, ir nepieciešams pārskaitīt naudas līdzekļus minētajam kreditoram, atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajam.

Atsaucoties uz Maksātnespējas likuma 118.¹ pantu, kurš noteic naudas līdzekļu deponēšanas kārtību, administrators uzskata, ka minēto normu pēc analogijas var piemērot arī iesniegumā aprakstītajā gadījumā. Attiecīgi lūgts sniegt viedokli, vai administrators ir tiesīgs deponēt naudas līdzekļus, kuri pienākas "X" Maksātnespējas kontroles dienesta Valsts kases kontā.

Maksātnespējas likuma 118.¹ pantā ir noteikta sevišķa kreditoru prasījumu segšanas kārtība, ja pieteikts tāda nodrošinātā kreditora prasījums, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās. Proti, naudas līdzekļus, kas iegūti no tādas parādnieka mantas pārdošanas, kas kalpo par nodrošinājumu tāda nodrošinātā kreditora prasījumam, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, administrators deponē Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotajā kontā Valsts kasē līdz brīdim, kad nodrošinātais kreditors iesniedzis Maksātnespējas kontroles dienestam paziņojumu par nosacījuma iestāšanos.

Norādāms, ka minētais regulējums tika izstrādāts (grozījumi Maksātnespējas likumā, kas stājās spēkā 2015. gada 1. martā), ar mērķi, lai paredzētu skaidru kārtību tikai attiecībā uz iepriekš minēto gadījumu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 175. panta pirmās daļas 6. punktu Maksātnespējas kontroles dienests pieņem lēmumus par Maksātnespējas likuma 118.¹ pantā noteikto naudas līdzekļu izmaksāšanu. Savukārt Maksātnespējas likuma 118.¹ pantā noteikto naudas līdzekļu deponēšanas un izmaksas kārtību nosaka Ministru kabineta 2015. gada 24. februāra noteikumi Nr. 89 "Kārtība, kādā deponējami un izmaksājami naudas līdzekļi, ja maksātnespējas procesā

³⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 25. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2019/1550

pārdota parādnieka manta, kas kalpojusi par nodrošinājumu tāda nodrošinātā kreditora prasījumam, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās".

Tātad, Maksātnespējas kontroles dienests ir tiesīgs pieņemt attiecīgo lēmumu tikai ievērojot Maksātnespējas likuma 118.¹ pantā un ar to saistītajā regulējumā noteikto.

No iesniegumā aprakstītā gadījuma secināms, ka uz to neattiecas Maksātnespējas likuma 118.¹ pantā noteiktais tiesiskais regulējums, jo apstāklis, ka konkrētam kreditoram nav norēķinu konta, nevar tikt risināts Maksātnespējas likuma 118.¹ panta kārtībā. Attiecīgi administratoram nav tiesiska pamata deponēt iesniegumā minētos naudas līdzekļus Maksātnespējas kontroles dienesta Valsts kases kontā.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu.

Par noilguma termiņu prasības celšanai pret valdes locekli par nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu³¹

Vai Komerclikuma 169. panta piektajā daļā noteiktais noilguma termiņš ir saistošs administratoram, ja pēc maksātnespējas procesa pashudināšanas celta prasība pret valdes locekli par nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu saskaņā ar Maksātnespējas likuma 65. panta 8. punktu.

Lai arī Maksātnespējas likuma 65. panta 8. punkts noteic administratora pienākumu izvērtēt un celt tiesā prasības pret juridiskās personas pārvaldes institūciju locekļiem un kapitālsabiedrības dalībniekiem (akcionāriem) par viņu nodarīto zaudējumu atlīdzību, kā arī pret personālsabiedrības personiski atbildīgajiem biedriem sakarā ar viņu pienākumu ar savu mantu atbildēt par personālsabiedrības saistībām, administratoram vienlaikus ir saistošs Komerclikuma 169. panta piektajā daļā noteiktais noilguma termiņš.

Proti, noilguma institūts civiltiesībās ir veidots ar mērķi novērst nenoteiktību mantiskajās attiecībās, radīt skaidrību tad, ja kāda persona ilgstoši neīsteno tiesības un neprasa novērst iespējamo strīdu par tām.³² Turklāt saskaņā ar Civillikuma 1910. pantu noilguma iestāšanās tiesiskās sekas ir saistības tiesības izbeigšanās. Ja likumā nav noteikts cits noilguma tecējuma sākuma termiņš, tad vadās no principa, ka noilgums sāk tecēt ar brīdi, kad kreditors uzzinājis vai viņam vajadzēja uzzināt par tiesību pārkāpumu.³³ Tātad noteicošais brīdis noilguma tecējuma iesākumam ir tieši tiesību pārkāpuma (aizskāruma) brīdis. Komerclikuma 169. panta piektajā daļā, kas ir speciālā tiesību norma, izšķirot strīdu par valdes locekļu atbildību, nolikts sevišķs iesākuma termiņš – pieci gadi no zaudējumu nodarīšanas dienas.³⁴ Tātad, ja attiecībā uz prasījumu par zaudējumu piedziņu ir iestājies Komerclikuma 169. panta piektajā daļā noteiktais noilgums, tas ir patstāvīgs pamats prasības noraidīšanai.

³¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 1. novembra vēstule Nr. 1-57n/2019/2167

³² Torgāns K. Saistību tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 236. lpp.

³³ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 1998, 360.-361. lpp.

³⁴ Zemgales rajona tiesas 2019. gada 25. oktobra sprieduma Lietā Nr. C73389919 motīvu daļas 4.2.2. punkts.

Saistībā ar minēto norādāms, ka atbilstoši judikatūrā norādītajam, prasībai, ko administrators ceļ maksātnespējīgā uzņēmuma labā ir leģitīms mērķis, ja tā vērsta uz līdzekļu iegūšanu, kas nepieciešami kreditoru prasījumu un maksātnespējas procesa izmaksu segšanai.³⁵ Turklāt viens no instrumentiem, kā atgūt līdzekļus kreditoru prasījumu segšanai maksātnespējas procesā, ir zaudējumu piedziņa no valdes locekļiem. Administratoram, kurš cēlis prasību pret valdes locekli, ir jāpierāda, pirmkārt, sabiedrībai (tātad kreditoru kopumam) nodarīto zaudējumu fakts un apmērs, otrkārt, cēloniskais sakars starp zaudējumiem un valdes locekļa rīcību, treškārt, kā šie zaudējumi ir samazinājuši kreditoru prasījumu apmierināšanas iespējas maksātnespējas procesā, bet valdes loceklis var atbrīvoties no civiltiesiskās atbildības, pierādīdams savas rīcības atbilstību krietna un rūpīga saimnieka kritērijiem.³⁶

Rezultātā, ja prasība tiek celta pret valdes locekli par kapitālsabiedrībai nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu, tad tiesai, izšķirot strīdu, jāņem vērā Komerclikuma 169. panta trešās daļas noteikumus, kas paredz valdes locekļa pienākumu pierādīt, ka viņa darbības atbilst krietna un rūpīga saimnieka rūpībai. Proti, tieši valdes loceklim ir jāatpēko savas rīcības prettiesiskuma un vainojamības prezumpcija.

Turklāt tiesu praksē nostiprinājusies no Komerclikuma 169. panta izrietošā atziņa, ka lietās, kur prasība celta par valdes locekļu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu maksātnespējīgās sabiedrības labā, pierādīšanas pienākums gulstas uz sabiedrības valdes locekli. Savukārt prasītājam – administratoram ir jāpierāda tikai zaudējumu apmērs un to prezumpcijas fakts.³⁷

Būtiski ņemt vērā, ka attīstoties tiesu praksei valdes locekļu atbildības jautājumos, ir vērā ņemams Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2019. gada 24. aprīļa spriedums, kurā tiesa vērtēja ne tikai valdes locekļu atbildības aspektus par sabiedrībai nodarītajiem zaudējumiem, bet arī īpaša uzmanība tika pievērsta zaudējumu nodarīšanas brīdim, vērtējot jautājumu par noilguma iestāšanos prasības celšanai.³⁸

Proti, minētajā spriedumā, atsaucoties uz iepriekš pastāvošo tiesu praksi, norādīts, ka, ja likumā nav noteikts cits noilguma tecējuma sākuma termiņš, tad noilgums sāk tecēt ar brīdi, kad kreditors uzzinājis vai viņam vajadzēja uzzināt par tiesību pārkāpumu. Turklāt būtiski, ka atšķirībā no citām lietām par valdes locekļu atbildību, kur prasību kreditoru interesēs ceļ jau par maksātnespējīgu atzītās sabiedrības administrators, konkrētajā lietā iesaistītā sabiedrība strādāja sekmīgi. Proti, minētā lieta sniedz noderīgu vērtējumu un atziņu, ka arī bez zaudējumiem strādājošas sabiedrības valde var tikt saukta pie atbildības par to darījumu sekām, kas radījuši sabiedrībai zaudējumus un, vai valdes locekļa rīcība atbilst krietna un rūpīga saimnieka mērauklai.

Par parādnieka pienākumu iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu tiesā³⁹

³⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 23. novembra spriedums Lietā Nr. C26097912, SKC-291/2018.

³⁶ Turpat.

³⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016. gada 7. jūnija spriedums Lietā Nr. C39072411, SKC-7/2016.

³⁸ Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2019. gada 24. aprīļa spriedums Lietā Nr. C04394710, SKC-46/2019.

³⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 11. novembra vēstule Nr. 1-49n/2019/120

Lūgts sniegt skaidrojumu, vai atbilstoši Maksātnespējas likuma 60. panta trešajai daļai parādniekam ir pienākums iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu tiesā, kamēr par šīm saistībām tiek risināts strīds tiesā, kā arī, vai šāds pienākums parādniekam ir gadījumā, ja prasība ir nodrošināta. Tāpat lūgts sniegt skaidrojumu, cik ilgā laikā pēc strīda atrisināšanas tiesā parādniekam ir pienākums iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, atbilstoši Maksātnespējas likuma 60. panta trešajai daļai.

Saskaņā ar spēkā esošo tiesisko regulējumu tiesa pasludina juridiskās personas maksātnespējas procesu, ja tā pieteikuma izskatīšanas dienā konstatē kādu no Maksātnespējas likuma 57. pantā noteiktajām maksātnespējas procesa pazīmēm (maksāšanas tests). Proti, ja juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma izskatīšanas gaitā konstatēts fakts, ka parādnieks nenorēķinās ar vienu vai vairākiem kreditoriem, kalpo par pamatu prezumpcijai, ka nenorēķināšanās iemesls ir parādnieka nespēja to izdarīt finanšu līdzekļu trūkuma dēļ.⁴⁰

Maksātnespējas likuma 60. panta trešajā daļā noteikts, ka parādniekam ir pienākums nekavējoties iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, ja pastāv kāda no šā likuma 57. panta pirmās daļas 5., 6. vai 9. punktā minētajām juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm. Ja pastāv šā likuma 57. panta pirmās daļas 5. punktā minētā pazīme, parādniekam ir pienākums iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu gadījumos, kad nav noslēgta vienošanās ar kreditoriem vai nav ierosināta TAP lieta.

Norādām, ka Maksātnespējas likuma 60. panta trešās daļas izpratnē ar terminu "nekavējoties" saprot pieteikuma iesniegšanu tiesā saprātīgi īsā termiņā. Tādējādi, ka savlaicīga parādnieka maksātnespējas procesa uzsākšana ir priekšnoteikums tam, lai parādnieka maksātnespēja radītu pēc iespējas mazāk nelabvēlīgu seku parādnieka kreditoriem.⁴¹

No minētajām tiesību normām var secināt, ka parādniekam ir pienākums iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu, ja ir kaut viena no Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 5., 6. vai 9. punktā minētajām juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm, uz kuru tad arī ir tieši jāatsaucas maksātnespējas procesa pieteikumā.⁴²

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka maksāšanas tests ir objektīvs un efektīvs veids, kā noteikt parādnieka maksātnespēju, taču tas ir jāpiemēro kopsakarā ar maksātnespējas procesa lietas izskatīšanas mērķi. Strīds par parādu izslēdz maksātnespējas prezumpcijas piemērošanu un parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. Ja juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedz nevis pats parādnieks, bet, piemēram, kreditors, tad parādnieks var iesniegt tiesai iebildumus. Par strīdu liecina parādnieka pamatoti iebildumi un par tādiem atzīstami tādi iebildumi, kas nav formāli un acīmredzami vērsti uz izvairīšanos no maksātnespējas procesa pasludināšanas. Par pamatotiem iebildumiem atzīstami arī tādi, kas kopsakarā ar citiem pierādījumiem liecina par parādnieka faktiski maksātnespēju. Parādnieka iebildumu vērtēšanā šaubas ir tulkojamas par labu parādniekam, dodot iespēju parādniekam

⁴⁰ Jauja H. Maksāšanas testa izpratne juridiskās personas maksātnespējas procesā. Jurista Vārds, 2012. gada 7. februāris, Nr. 6, 18.-20. lpp.

⁴¹ Jauja H., Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29.-60.¹nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 429. lpp.

⁴² Jauja H., Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29.-60.¹nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 429. lpp.

aizstāvēt savas tiesības prasības tiesvedībā.⁴³ Parādnieks ir uzskatāms par maksātnespējīgu tikai tad, ja nepilda saistības, par kurām nav strīda.⁴⁴

Par administratora tiesībām vienpusēji atkāpties no līguma izpildes un kreditora tiesībām juridiskās personas maksātnespējas procesā⁴⁵

Iesniegumā norādīts, ka SIA 2019. gada februārī tika pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process. Parādnieka pārstāvis nav izpildījis ar Maksātnespējas likuma 70. panta otro daļu uzlikto pienākumu un nav nodevis administratorei parādnieka mantu, trešajai personām piederošu mantu un dokumentus. Maksātnespējas procesa ietvaros administratorei kļuva zināms, ka attiecībā uz vienu 2016. gadā noslēgtu līguma izpildi būtu jāpiemēro Maksātnespējas likuma 101. panta pirmajā daļā ietvertās tiesības vienpusēji atkāpties no līguma. Ievērojot Maksātnespējas likuma 101. panta otro daļu, ja administrators vienpusēji atkāpjas no līguma izpildes, otram līgumslēdzējam ir tiesības iesniegt savu kreditora prasījumu.

Lūgts sniegt viedokli, vai administrators var piemērot Maksātnespējas likuma 101. panta pirmo un otro daļu, proti, vienpusēji atkāpties no līguma, un otra līgumslēdzēja puse iesniegt savu kreditora prasījumu apstākļos, kad ir pagājuši vairāk kā seši mēneši no parādnieka maksātnespējas pasludināšanas, kā arī vai tādā gadījumā, ievērojot Maksātnespējas likuma 73. panta otro daļu, kreditors zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku. Tāpat lūgts sniegt viedokli, vai administrators var piemērot Maksātnespējas likuma 101. panta pirmo un otro daļu, proti, vienpusēji atkāpties no līguma, un otra līgumslēdzēja puse iesniegt savu kreditora prasījumu tādā situācijā, kad parādnieka pārstāvis administratoram nav nodevis trešajām personām piederošu mantu un tādas nav administratora rīcībā.

Maksātnespējas likumā ir noteikti īpaši gadījumi, kad kreditoram ir tiesības iesniegt kreditora prasījumu, reaģējot uz administratora rīcību maksātnespējas procesā. Piemēram, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 101. panta otro daļu, ja administrators vienpusēji atkāpjas no līguma izpildes, otram līgumslēdzējam ir tiesības iesniegt savu kreditora prasījumu.

Ievērojot, ka likumdevējs nav ierobežojis termiņu, kurā administratoram pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas ir tiesības vienpusēji atkāpties no līguma, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 101. panta pirmo daļu, atzīstams, ka kreditoram objektīvi nav iespējams ievērot Maksātnespējas likuma 73. pantā noteikto termiņu kreditora prasījuma pieteikšanai pēc tam, kad administrators vienpusēji ir atkāpies no līguma, taču tiesības iesniegt kreditora prasījumu administratoram pastāv arī šādā gadījumā, uz ko tieši norādīts Maksātnespējas likuma 101. panta otrajā daļā.⁴⁶

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka Maksātnespējas likuma 101. panta pirmā daļa paredz

⁴³ Jauja H., Maksāšanas testa izpratne juridiskās personas maksātnespējas procesā. Jurista Vārds, 2012. gada 7. februāris, Nr.6 (705), 18.-20. lpp.

⁴⁴ Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2012. gada 7. marta spriedums lietā Nr. SPC-25/2012, 8.4. punkts.

⁴⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 15. novembra vēstule Nr. 1-49n/2019/122

⁴⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 3. marta spriedums lietā Nr. SKC-91/2017 (C04263412), 6.4. punkts.

izņēmumu no Civillikuma 1587. pantā nostiprinātā vispārējā *pacta sunt servanda* principa. Tomēr Maksātnespējas likuma 101. panta pirmajā daļā administratoram piešķirtās izvēles tiesības izpildīt līgumu vai atkāpties no līguma ir jāsaista ar Maksātnespējas likuma mērķi veicināt parādnieka saistību izpildi un maksātnespējas procesa būtību, tostarp Maksātnespējas likuma 101. panta pirmās daļas otrajā teikumā administratoram uzlikto pienākumu atturēties no tādas rīcības ar parādnieka noslēgtajiem līgumiem, kuras rezultātā tiktu samazināti parādnieka aktīvi. Tāpat administratoram jāņem vērā Maksātnespējas likuma 6. pantā atklātie maksātnespējas principi, tostarp tiesību saglabāšanas princips, kreditoru vienlīdzības princips un saistību izpildes princips. Tādējādi, lai administrators vienpusēji atkāptos no līguma uz Maksātnespējas likuma 101. panta pirmās daļas pamata, ir jābūt pamatotam iemeslam, kādēļ parādnieka maksātnespējas stāvokļa dēļ līguma turpmāka pildīšana nav iespējama. Tikai fakts, ka parādniekam pasludināts maksātnespējas process, pats par sevi nav pietiekams, lai administratora atkāpšanos no līguma varētu atzīt par tiesisku.⁴⁷

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 70. panta pirmajai daļai parādnieka pārstāvja pienākums ir ierasties uz visām kreditoru sapulcēm un tiesas sēdēm, uz kurām viņš uzaicināts, kā arī sniegt savā rīcībā esošās ziņas par parādnieku. Savukārt šā panta otrā daļa noteic, ka parādnieka pārstāvis ar pieņemšanas un nodošanas aktu nodod administratoram visu parādnieka mantu, organizatoriskos, personāla un grāmatvedības dokumentus, rīkojumus, izziņas, pārskatus un saraksti, kā arī parādnieka zīmogu un spiedogu administratora noteiktajā termiņā, kas nevar būt īsāks par trim dienām un garāks par 10 dienām pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas. Parādnieka pārstāvja pienākums ir sagatavot nododamās parādnieka mantas un dokumentu sarakstu. Parādnieka pārstāvis dokumentus administratoram nodod, sakārtojot tos atbilstoši lietvedības noteikumiem.

Minētajā tiesību normā noteiktais parādnieka pārstāvja pienākums nodot parādnieka mantu un dokumentus administratoram ir imperatīvs, t.i., tāds, kura izpilde ir obligāta.⁴⁸ Turklāt minētā tiesību norma nav tulkojama paplašināti un tajā ir noteikts parādnieka pārstāvja pienākums mantu un dokumentus nodot administratora norādītajā termiņā.

Maksātnespējas likuma 72.¹ pantā ir noteikta parādnieka valdes locekļa atbildība par zaudējumiem parādniekam, ja administratoram netiek nodoti parādnieka grāmatvedības dokumenti vai tie ir tādā stāvoklī, kas neļauj gūt skaidru priekšstatu par parādnieka darījumiem un mantas stāvokli pēdējos trijos gados pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas.

No Maksātnespējas likuma 72.¹ panta pirmās daļas normas satura nepārprotami izriet, ka parādnieka grāmatvedības dokumentu administratoram nenodošanas gadījumā valdes locekļa vaina zaudējumu nodarīšanā sabiedrībai ir prezumējama, un nav nepieciešams konstatēt cēlonisko sakaru starp valdes locekļa rīcību un zaudējumu nodarīšanu. Saskaņā ar minēto tiesisko regulējumu par zaudējumiem uzskatāmi parādnieka maksātnespējas procesā atzītie kreditoru prasījumi pamatparāda apmērā.⁴⁹

Maksātnespējīgā uzņēmuma labā no valdes locekļiem piedzenamo zaudējumu veido līdzekļi, kas nepieciešami atzīto kreditoru prasījumu un maksātnespējas procesa izmaksu

⁴⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 29. jūnija spriedums lietā Nr. SKC-160/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0629.C36054414.1.S), 13. punkts.

⁴⁸ Neimanis J., Ievads tiesībās. Rīga: Autora izdevums, 2004. gads, 52. lpp.

⁴⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 4. jūlija sprieduma lietā Nr. SKC-155/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0704.C30609515.1.S), 6.2. punkts.

segšanai. Tam, ka valdes locekļa rīcība nesatur ļaunprātīga tiesību aizskārums pazīmes, nav tiesiskas nozīmes, jo viņš ir atbildīgs par katru, tostarp vieglu neuzmanību. Atbildība neiestājas tikai tad, ja attiecīgais subjekts pierāda, ka viņš attiecīgajā situācijā ir rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks un nav pielaidis pat vieglu neuzmanību.⁵⁰

Maksātnespējas likuma 6. panta 2. punktā noteikts, ka kreditoriem tiek dotas vienādas iespējas piedalīties procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu saskaņā ar saistībām, kuras tie nodibinājuši ar parādnieku pirms procesa uzsākšanas (kreditoru vienlīdzības princips). Savukārt šā panta 8. punktā noteikts, ka procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā. Parādnieks un kreditors nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos (labticības princips).

Ņemot vērā minēto Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā apstākļi, ka parādnieka pārstāvis nepilda normatīvajos aktos uzliktos pienākumus, nevar būt šķērslis tam, lai kreditors nevarētu izlietot tam normatīvajos aktos noteiktās tiesības, t.sk., iesniegt kreditora prasījumu, ņemot vērā Maksātnespējas likuma 6. panta 2. un 8. punktā noteikto. Vienlaikus kreditoram savas tiesības ir jārealizē, ievērojot maksātnespējas procesa mērķi un normatīvajos aktos noteikto kārtību.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam pašam ir jāizlemj par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Jāņem vērā, ka par mantas nenodošanu valdes loceklim (parādnieka pārstāvis) var iestāties civiltiesiskā atbildība, administratīvā atbildība, kriminālatbildība.

Komerclikuma 169. panta pirmā daļa nosaka valdes locekļa pienākumu rīkoties kā krietnam un rūpīgam saimniekam. Gadījumā, ja administrators, pārbaudot grāmatvedības dokumentus, konstatē, ka saskaņā ar grāmatvedības dokumentiem sabiedrībai ir jābūt mantai, bet valdes loceklis (parādnieka pārstāvis) šo mantu nav nodevis, un nevar arī izskaidrot, kur manta ir palikusi, tas nozīmē, ka valdes loceklis (parādnieka pārstāvis) nav rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks, t.i., nav nodrošinājis mantas saglabāšanu, par ko pret valdes locekli var celt prasību par zaudējumu atlīdzināšanu.

Par maksātnespējas procesa vai TAP noteikumu pārkāpšanu, ja to izdarījusi maksātnespējas procesā vai TAP iesaistītā persona, iestājas administratīvā atbildība (LAPK 166.³⁶ pants). Savukārt atbildība par mantas nenodošanu ir noteikta Krimināllikuma 215. panta trešajā daļā, kas paredz kriminālatbildību par šķēršļu likšanu maksātnespējas procesa gaitā, kas parādnieka (juridiskās personas maksātnespējas procesa subjekta) pārstāvja vai fiziskās personas (fiziskās personas maksātnespējas procesā) rīcībā izpaužas kā apzināti nepatiesu ziņu sniegšana tiesai vai administratoram, darījumu nelikumīga veikšana, mantas vai darījumu slēpšana, dokumentu slēpšana, iznīcināšana vai viltošana.

⁵⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 23. novembra spriedums lietā Nr. C26097912, SKC-291/2018.

Par darbinieku prasījumu apmierināšanu⁵¹

Administratore atlaišanas pabalstus maksātnespējīgās SIA (turpmāk šajā skaidrojumā – MSIA) darbiniekiem ir aprēķinājusi un sadalījusi laika posmos pirms un pēc darba devēja maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas 2019. gada 31. jūlijā.

Saskaņā ar likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 5. panta pirmās daļas 4. punktu no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem darbinieku prasījumus saistībā ar atlaišanas pabalstu apmierina Darba likumā noteiktajos gadījumos, uz kuru tiesības iegūtas ne agrāk kā 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās.

Darba likuma 112. pantā ir noteikts, ka atlaišanas pabalstu darbiniekam ir iespējams saņemt, ja izpildās nosacījums – darba līgums uzteikts Darba likuma 101. panta pirmās daļas 6., 7., 8., 9., 10. vai 11. punktā noteiktajos gadījumos. Atlaišanas pabalsta apmērs ir atkarīgs no konkrētā darbinieka mēneša vidējās izpeļņas apmēra un laika perioda, kurā darbinieks bijis nodarbināts pie attiecīgā darba devēja.

Ne Darba likums, ne arī likums "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" neparedz iespēju vai kārtību, kādā atlaišanas pabalstu varētu sadalīt. Normatīvajos aktos nav iestrādāta metodika kā proporcionāli vai atbilstoši nostrādāto dienu skaitam sadalīt atlaišanas pabalstu kā tas ir, piemēram, aprēķinot ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu.

Līdz ar to secināms, ka atlaišanas pabalsts ir vienreizējs un nedalāms maksājums darbiniekam, kas tieši atkarīgs no noteikta apstākļa iestāšanās (uzteikums pēc Darba likuma 101. panta pirmās daļas 6., 7., 8., 9., 10. vai 11. punkta).

Gadījumā, kad administrators konstatē, ka maksātnespējīgajam darba devējam ir naudas līdzekļi un darbinieki tiek nodarbināti arī pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, atlaišanas pabalsts iekļaujams maksātnespējas procesa izmaksās un apmierināms no parādnieka mantas.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka atlaišanas pabalsts ir vienreizējs un nedalāms maksājums, ko nevar un nedrīkst sadalīt pirms un pēc attiecīgā maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas.

Viedoklis par naudas līdzekļu izmaksu kreditoriem⁵²

No Daugavpils tiesas 2019. gada 3. septembra lēmuma administratore konstatējusi, ka SIA "X" (turpmāk šajā skaidrojumā – parādnieks) maksātnespējas procesa iepriekšējais administrators (turpmāk šajā skaidrojumā – iepriekšējais administrators) veicis nepamatotu naudas līdzekļu izmaksu sev no parādnieka norēķinu konta. Bez tiesiska pamata iepriekšējam administratoram tikuši pārskaitīti gandrīz visi parādnieka kontā iemaksātie naudas līdzekļi. Kopumā iepriekšējais administrators no parādnieka konta sev izmaksājis 25 025,10 euro, tostarp parādnieka pārstāvja saskaņā ar izlīgumu iemaksātos 3515,00 euro un no ZTI saņemtus

⁵¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 11. novembra vēstule Nr. 1-63n/2019/455

⁵² Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 13. novembra vēstule Nr. 1-57n/2019/2246

21 706,52 euro par pirms parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas pārdoto nekustamo īpašumu.

Atbilstoši iepriekšējā administratora sastādītajam 2019. gada 1. jūlija ziņojumam par parādnieka bankrota procedūras pabeigšanu un kreditoru prasījumu segšanas kārtību parādnieka maksātnespējas procesā saņemtie līdzekļi sadalāmi, novirzot 21 706,52 euro SIA "Y" (vēlāk aizstāts ar SIA "Z") nodrošinātā prasījuma segšanai, un 2663,10 euro novirzot VID prasījuma segšanai.

Ievērojot to, ka iepriekšējais administrators atcelts no pienākumu pildīšanas parādnieka maksātnespējas procesā Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas 2. un 7. punktā minēto iemeslu dēļ, viņam netiek noteikta atlīdzība. Turklāt administratores rīcībā nav iepriekšējā administratora norādīto parādnieka maksātnespējas procesa izdevumus pamatojošu dokumentu. Līdz ar to VID izmaksājamā summa palielināsies, un administratore plāno sagatavot precizētu parādnieka maksātnespējas izdevumu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu.

Iepriekšējais administrators līdz 2019. gada 30. septembrim daļēji (11 000,00 euro apmērā) ir atmaksājis sev bez tiesiska pamata izmaksātos naudas līdzekļus. Administratore ir lūgusi atzīt parādnieku par cietušo pret iepriekšējo administratoru uzsāktajā kriminālprocesā, un pieteikusi materiālā kaitējuma kompensāciju iepriekšējā administratora neatmaksātās summas 14 025,10 euro apmērā.

Administratore norāda, ka Maksātnespējas likums paredz nekavējošu naudas līdzekļu izmaksu nodrošinātajam kreditoram, taču parādnieka norēķinu kontā ir tikai daļa no nodrošinātajam un nenodrošinātajiem kreditoriem izmaksājamiem naudas līdzekļiem un nodrošinātajam kreditoram pienākošos naudas līdzekļu nošķiršana ir apgrūtināta. Administratore ir aprēķinājusi procentuālo nodrošinātajam kreditoram pienākošos naudas līdzekļu daļu attiecībā pret parādnieka maksātnespējas procesā iegūtajiem līdzekļiem.

Vēstulē lūgts sniegt viedokli:

1) vai būtu tiesisks pamats uzskatīt, ka nodrošinātajam kreditoram pienākas administratores aprēķinātā procentuālā naudas līdzekļu daļa, ko iepriekšējais administrators atmaksās parādniekam labprātīgi vai piespiedu kārtā;

2) vai administratore ir tiesīga jau šobrīd veikt izmaksu nodrošinātajam kreditoram no iepriekšējā administratora atmaksātajām naudas summām proporcionāli nodrošinātajam kreditoram procentuāli pienākošajai daļai;

3) vai administratorei jāgaida pilnīga naudas līdzekļu atmaksa, lai varētu sagatavot precizēto parādnieka maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditora prasījumu segšanas plānu un uzsākt naudas līdzekļu sadali starp kreditoriem.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 116. panta sestajai daļai no ieķīlātās mantas pārdošanas saņemtie naudas līdzekļi ir novirzāmi nodrošinātā kreditora prasījumu segšanai. Parādnieka ieķīlātā nekustamā īpašuma pārdošanu veica ZTI pirms parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas. Tādējādi visi no ZTI saņemtie naudas līdzekļi pienākas nodrošinātajam kreditoram. Vienlaikus secināms, ka iepriekšējā administratora prettiesisku darbību rezultātā minētie naudas līdzekļi tika izņemti no parādnieka norēķinu konta. Tāpat no parādnieka konta tika izņemti naudas līdzekļi, no kuriem bija apmierināmi nenodrošināto kreditoru prasījumi.

No vēstules izriet, ka parādnieka maksātnespējas procesā nav paredzama citu līdzekļu

atgūšana, kā vien iepriekšējam administratoram nepamatoti izmaksāto naudas līdzekļu atmaksa. Līdz ar to, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, no visiem parādnieka maksātnespējas procesā iepriekš iegūtajiem līdzekļiem, kas būtu novirzāmi kreditoru prasījumu apmierināšanai, ir iespējams noteikt nodrošinātajam un nenodrošinātajiem kreditoriem izmaksājamās daļas proporciju. Šādas proporcijas aprēķināšana ir administratores kompetencē, savukārt Maksātnespējas kontroles dienests šādu aprēķinu veikt administratores vietā nav tiesīgs.

Maksātnespējas kontroles dienests nesaskata šķēršļus nodrošinātā kreditora prasījuma daļējai apmierināšanai no iepriekšējā administratora šobrīd atmaksātajiem naudas līdzekļiem proporcionāli viņam pienākošajai daļai. Gluži pretēji, Maksātnespējas likuma 6. panta 6. punktā nostiprinātais apgrozības ātruma princips prasa, lai aktīvu, tai skaitā mantas, aprite maksātnespējas procesā notiktu pēc iespējas ātri, neradot nepamatotus zaudējumus kreditoriem.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26. panta otro daļu administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Savukārt Maksātnespējas likuma 4. panta pirmajā daļā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura ietvaros no parādnieka mantas tiek segti kreditoru prasījumi, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi. No minētā izriet, ka maksātnespējas procesa administratora darbībām parādnieka maksātnespējas procesā ir jābūt efektīvām, likumīgām, kā arī jābūt vērstām uz kreditoru prasījumu apmierināšanu.

No vēstulē minētā izriet, ka uz šo brīdi visa parādnieka manta ir pārdota. Maksātnespējas likuma 117. panta pirmajā daļā noteikts, ka administrators 15 dienu laikā pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes sastāda juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. pantā noteiktajai kārtībai.

Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 119. panta pirmo daļu, ja 15 dienu laikā pēc tam, kad nosūtīts paziņojums par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi, nav saņemti kreditoru iebildumi, administrators iesniedz tiesai pieteikumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, pievienojot paziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi.

Kriminālprocesa likuma 95. panta pirmajā daļā noteikts, ka cietušais kriminālprocesā var būt fiziskā vai juridiskā persona, kurai ar noziedzīgu nodarījumu radīts kaitējums, proti, morāls aizskārums, fiziskas ciešanas vai mantisks zaudējums. Secināms, ka kriminālprocesā par cietušo var būt gan parādnieks, gan kreditors.

Gadījumā, ja parādnieka maksātnespējas procesā ir veiktas visas nepieciešamās darbības, lai saskaņā ar Maksātnespējas likuma 119. panta noteikumiem varētu izbeigt parādnieka maksātnespējas procesu, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, lai nodrošinātu parādnieka efektīvu maksātnespējas procesa norisi un kreditoru prasījumu apmierināšanu, administratorei ir tiesības sagatavot precizētu parādnieka maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu, veikt naudas līdzekļu sadali, kā arī iesniegt tiesā pieteikumu par parādnieka maksātnespējas procesa izbeigšanu, vienlaikus informējot kreditorus par uzsāktu kriminālprocesu un kreditoru tiesībām kriminālprocesa ietvaros lūgt atzīt sevi par cietušo.

Par Maksātnespējas likuma 118. pantā norādīto izmaksu un prasījumu segšanas brīdi⁵³

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli, vai administratoram ir jāsedz Maksātnespējas likuma 118. panta pirmajā, otrajā un trešajā daļā minētās izmaksas un prasījumi, pirms mantas pārdošanas plāna pilnīgas izpildes, sagatavojot kreditoru prasījumu segšanas plānu un izmaksu sarakstu, lai nodrošinātu efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa norisi? Kā arī, vai viena juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros var būt vairāki kreditoru prasījumu segšanas plāni?

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 117. panta pirmajai daļai administrators 15 dienu laikā pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes sastāda juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu atbilstoši šā likuma 118. pantā noteiktajai kārtībai.

Priekšnoteikums maksātnespējas procesa izmaksu saraksta un kreditoru prasījumu segšanas plāna sastādīšanai ir mantas pārdošanas plāna izpilde, tādējādi radot tiesisko noteiktību. Turklāt vienlaikus ar kreditoru prasījumu segšanas plānu, administratoram ir noteikts imperatīvs pienākums sagatavot un nosūtīt arī procesa izmaksu sarakstu. Attiecīgi, nosūtot kreditoru prasījumu segšanas plānu un galējo maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu, administrators apliecina, ka ir veicis visas bankrota procedūrā plānotās darbības un process pēc kreditoru prasījumu segšanas ir pabeidzams.

Minēto paredz arī Maksātnespējas likuma 119. panta pirmā daļa, kas noteic administratoram pienākumu 15 dienu laikā pēc tam, kad nosūtīts paziņojums par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi (ja nav saņemti kreditoru iebildumi) iesniegt tiesā pieteikumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, pievienojot paziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi.

Jāņem vērā, ka maksātnespējas procesā visi atzītie kreditori veido kreditoru kopumu. Līdz ar to visiem kreditoriem tiek piešķirtas vienādas iespējas piedalīties maksātnespējas procesā un ietekmēt maksātnespējas procesa norisi, kā arī vienādas iespējas saņemt kreditoriem pienākošās naudas summas.⁵⁴

Līdz ar to Maksātnespējas likums neparedz izņēmumus no konkrētās procedūras, kas būtu vērsti uz atsevišķu kreditoru prasījumu ārpuskārtas prioritāru segšanu. Minētais atbilst arī Maksātnespējas likuma 6. panta 2. punktā nostiprinātajam kreditoru vienlīdzības principam atbilstoši kuram kreditoriem tiek dotas vienādas iespējas piedalīties procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu saskaņā ar saistībām, kuras tie nodibinājuši ar parādnieku pirms procesa uzsākšanas.

Turklāt arī no tiesu prakses izriet, ka administratora rīcība, sagatavojot un nosūtot kreditoriem prasījumu segšanas plānu, kurā paredzēts prioritāri segt divu kreditoru prasījumus, lai gan procesā vēl turpinās tiesvedības un naudas atgūšana, kā arī nav viennozīmīgi zināms visa maksātnespējas procesa izmaksu apmērs un to iespējamība segt no atgūtajiem līdzekļiem, atzīta par pretēju Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai un 117. panta pirmajai daļai.⁵⁵

⁵³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 26. novembra vēstule Nr. 1-49n/2019/125

⁵⁴ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2016. gada 1. aprīļa lēmums Lietā Nr. C29352916.

⁵⁵ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2019. gada 4. jūlija lēmums Lietā Nr. C29335519, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019. gada 12. augusta lēmums Lietā Nr. CA-2613-19/13.

Ņemot vērā iepriekš minēto secināms, ka Maksātnespējas likuma 118. panta otrajā un trešajā daļā minēto prasījumu segšana pirms mantas pārdošanas plāna pilnīgas izpildes, sagatavojot kreditoru prasījumu segšanas plānu un izmaksu sarakstu, nav atbilstoša Maksātnespējas likumā noteiktajai kārtībai un ir pretēja Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai.

Savukārt attiecībā uz Maksātnespējas likuma 118. panta pirmajā daļā minētajām izmaksām norādāms, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai, administratoram ir jāspēj nošķirt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, kuras ir būtiski nepieciešamas maksātnespējas procesa norises nodrošināšanai un attiecīgi sedzamas nekavējoties, no tām, kuras rodas un ir iespējams segt tikai pēc mantas pārdošanas plāna pilnīgas izpildes un kreditoru prasījumu segšanas plāna un izmaksu saraksta sagatavošanas.

Proti, ir tikai saprātīgi, ka administratoram ir jāsedz tādas maksātnespējas procesa tekošās izmaksas, kuras nepieciešamas maksātnespējas procesa sekmīgai norisei un ir sedzamas nekavējoties (piemēram, vēstuļu nosūtīšana, ar mantas saglabāšanu saistītās izmaksas utt.) pretējā gadījumā tas var radīt šķēršļus maksātnespējas procesa sekmīgai norisei vai arī negatīvas sekas, kuru rezultātā maksātnespējas procesa izmaksu apmērs varētu būtiski palielināties. Tomēr jāņem vērā, ka tādu izmaksu nekavējošas segšanas nepieciešamība katrā konkrētā gadījumā ir jāizvērtē administratoram patstāvīgi.

Turklāt minētais vienlaikus izslēdz tādu kārtību, ka viena juridiskās personas maksātnespējas procesā tiek sagatavoti vairāki kreditoru prasījumu segšanas plāni un izmaksu saraksti.

4. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

*Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pabeigšanu*⁵⁶

Lūgts sniegt viedokli, vai administrators ir tiesīgs izmaksāt parādniekam naudas līdzekļus (pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksu veikšanas un citu kreditoru prasījumu apmierināšanas) un pabeigt fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja provizoriski jau ir zināms, ka nenodrošinātajam kreditoram, iespējams, iestāsies nosacījums un tas iegūs prasījuma tiesības pret parādnieku, ņemot vērā starp parādnieku un nenodrošināto kreditoru iepriekš noslēgto galvojuma līgumu.

Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi, savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram maksātnespējas procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā.

Norādām, ka Maksātnespējas likuma 118.¹ pantā ir noteikta sevišķa kreditoru prasījumu segšanas kārtība, ja pieteikts tāda nodrošinātā kreditora prasījums, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās. Proti, naudas līdzekļus, kas iegūti no tādas parādnieka mantas pārdošanas, kas kalpo par nodrošinājumu tāda nodrošinātā kreditora prasījumam, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, administrators deponē Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotajā kontā Valsts kasē līdz brīdim, kad nodrošinātais kreditors iesniedz Maksātnespējas kontroles dienestam paziņojumu par nosacījuma iestāšanos.

Tā kā konkrētajā situācijā kreditors, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, ir nenodrošinātais kreditors, tad attiecībā uz viņu Maksātnespējas likuma 118.¹ pants nav piemērojams. Minētais izskaidrojums ar to, ka nodrošinātajam kreditoram maksātnespējas procesā ir noteikts īpašs statuss, kas ir principiāli atšķirīgs no nenodrošinātajiem kreditoriem noteiktā. Tā kā nodrošinātā kreditora prasījums (tostarp, arī tāds, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās) ir nodrošināts ar ķīlu, atšķirībā no nenodrošinātajiem kreditoriem, kuriem šāda prasījuma nodrošinājuma nav, šo abu kreditoru grupu iespējas ietekmēt maksātnespējas procesa gaitu nevar būt identiskas.

Ņemot vērā minēto secināms, ka atbilstoši spēkā esošajam tiesiskajam regulējumam administratoram pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksu veikšanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas ir pienākums naudas līdzekļu atlikumu izmaksāt atbilstoši

⁵⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 3. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2019/70

Maksātnespējas likuma 118. panta noteikumiem, vienlaikus turpinot veikt normatīvajos aktos noteiktās darbības, ievērojot Maksātnespējas likuma 26. panta otrajā daļā noteikto.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam ir jāspēj izlemt par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu⁵⁷

Tiek lūgta palīdzība jautājumā par izdevumu adekvātumu maksātnespējas procesa dokumentu sagatavošanai. Proti, klientei ir maznodrošinātas ģimenes statuss (ienākumi ģimenē uz vienu cilvēku ir mazāk par 236 eiro), tādēļ ir sarežģījumi turpināt kārtot privātpersonas maksātnespējas pieteikumu tiesai saistībā ar parādiem ātro kredītu devējiem. Konfidencialitātes dēļ klienta vārds netiek minēts. Lūgts sniegt viedokli, vai 685 eiro par dokumentu sagatavošanu maksātnespējas procesam ir augsta cena? Ja fiziska persona ir izvēlējies pēc sludinājuma internetā kādu biroju (šajā gadījumā tas ir SIA "X", bet jurista, kas parakstījis līgumu ar klientu vārds valsts reģistros nav atrodams, kā saprast, ka viss notiek godprātīgi un ir vērts turpināt meklēt naudu, lai šo procesu novestu līdz galam? Vai Maksātnespējas kontroles dienests var ieteikt, kā, rīkoties pareizāk, lai nonāktu līdz maksātnespējas procesam, zinot, ka vēl būs jāmaksā arī valsts noteiktie izdevumi – 860 eiro, u.c.".

Vēršam uzmanību, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē neietilpst izvērtēt juridisko biroju vai citu personu noteiktās cenas par juridisko pakalpojumu sniegšanu.

Lai izietu fiziskās personas maksātnespējas procesu, tad saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kredītoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju.

Maksātnespējas likuma 127. pants noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 129. panta pirmo daļu, parādniekam var piemērot fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja ir kāda no šādām fiziskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm:

1) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz 5000 euro;

2) sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz 10 000 euro;

⁵⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 4. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2019/71

3) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, no kurām vismaz vienas parādsaistības pamatā ir neizpildīta blakus saistība vai solidāra saistība starp parādnieku un šā likuma 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteiktajām personām, ja tā pārsniedz 5000 *euro*.

Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums ir iesniedzams tiesā pēc parādnieka deklarētās dzīvesvietas, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā, bet, ja tādas nav, – pēc dzīvesvietas. Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums sagatavojams, ievērojot Civilprocesa likumā noteiktās prasības attiecībā uz to, kāda informācija tajā jāiekļauj.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ pantu pieteikumā norāda:

- 1) parādnieka vārdu, uzvārdu, personas kodu un deklarēto dzīvesvietu;
- 2) apstākļus, kuru dēļ fiziskā persona nav spējīga izpildīt saistības;
- 3) visas termiņā neizpildītās saistības un to summas;
- 3¹) visas saistības, kuru izpildes termiņš iestāsies atbilstoši Maksātnespējas likuma 134. panta trešajai daļai (proti, saistības, kuru izpildes termiņš iestājas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas);
- 4) visu to saistību kopējo summu, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā;
- 5) parādnieka mantas sastāvu, tajā skaitā parādnieka daļu laulāto kopīgajā mantā un citā kopīpašumā;
- 6) vai maksātnespējas procesam piemērojami Parlamenta un Padomes Regulas Nr. 2015/848 par maksātnespējas procedūrām noteikumi;
- 7) parādnieka deklarēto dzīvesvietu, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā, bet, ja tādas nav, – dzīvesvietu.

Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 3. punkts noteic, ka maksātnespējas procesa pieteikumam jāpievieno dokumenti, kas apstiprina apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots. Tas nozīmē, ka visi pieteikumā norādītie fakti ir jāpamato ar dokumentiem un tie jāpievieno maksātnespējas procesa pieteikumam, lai tiesa varētu pārlicināties par minēto faktu pastāvēšanu. Piemēram, tiesā būtu jāiesniedz izziņa, kas apliecina, ka attiecībā uz konkrēto fizisko personu var piemērot maksātnespējas procesu, proti, UR izziņa, kas apstiprina, ka fiziskā persona nav individuālais komersants un atbilst maksātnespējas procesa subjektam; izziņa no VID, kas apliecina, ka fiziskā persona sešu mēnešu laika periodā pirms maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs.

Tāpat iesakām pieteikumam pievienot PMLP izziņu par personas deklarēto adresi, kas pierāda, ka fiziskajai personai ir tiesības vērsties konkrētajā tiesā, kā arī apliecina tiesisko saikni ar Latvijas Republiku. Norādām, ka tiesas savā praksē bieži pieprasa iesniegt izziņas, kas liecina par fiziskās personas mantisko stāvokli, proti, izziņas no publiskiem reģistriem, kas apliecina, vai uz fiziskās personas vārda ir reģistrēti transportlīdzekļi vai kustams/nekustams īpašums, vai tai pieder kāda uzņēmuma kapitāldaļa, utt. (izziņas no zemesgrāmatu nodaļas vai Tiesu administrācijas par fiziskajai personai piederošiem īpašumiem, CSDD izziņa, nepieciešamības gadījumā – izziņa no Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras, Latvijas Centrālā depozitārija).

Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.²⁵ panta pirmajai daļai ne vēlāk kā nākamajā dienā pēc maksātnespējas procesa pieteikuma saņemšanas tiesnesis pieņem vienu no šādiem lēmumiem: par maksātnespējas procesa pieteikuma atstāšanu bez virzības, par atteikšanos pieņemt maksātnespējas procesa pieteikumu vai par maksātnespējas procesa pieteikuma

pieņemšanu un lietas ierosināšanu. Civilprocesa likuma 363.²⁷ panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu tiesa izskata septiņu dienu laikā no tās ierosināšanas dienas. Saskaņā ar minētā panta otro daļu tiesa pasludina fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja konstatē, ka parādniekam:

- 1) ir maksātnespējas procesa pazīme;
- 2) pēdējā gada laikā nav pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, kas izbeigts, nedzēšot saistības;
- 3) pēdējo 10 gadu laikā nav pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, kura ietvaros dzēstas saistības;
- 4) iesniedzējs ir samaksājais valsts nodevu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu;
- 5) iesniedzējs ir samaksājais fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 2. punktu un Maksātnespējas likuma 129. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā (šobrīd 860 *euro*). Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 171. panta pirmo daļu depozīts izmantojams, lai segtu administratora atlīdzību. Kārtību, kādā fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts iemaksājams Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotajā kontā un izmaksājams administratoram vai fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam, nosaka Ministra kabineta noteikumi Nr. 88.

Tāpat iesniedzot fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, tiesā atbilstoši Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktam parādniekam jāiemaksā valsts nodeva 70 *euro* apmērā, pārskaitot uz attiecīgo Valsts kases kontu pirms maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas, kā iemaksas mērķi norādot informāciju maksātnespējas pieteikuma identificēšanai (sk. <https://www.tiesas.lv/informacija-partiesu-kontiem>). Maksātnespējas pieteikumam pievieno valsts nodevas samaksu apliecinošu dokumentu, pretējā gadījumā maksātnespējas pieteikums tiks atstāts bez virzības.

Ja maksātnespējas process tiesā netiek pasludināts, fiziskā persona iemaksāto depozītu saņem atpakaļ (Maksātnespējas likuma 129. panta ceturtā daļa). Savukārt saskaņā ar Civilprocesa likuma 37. panta pirmās daļas 2. punktu iemaksāto valsts nodevu saņem atpakaļ, ja tiesa neuzsāk lietas izskatīšanu (nepieņem pieteikumu).

Tiesa, pirms pasludināt fiziskās personas maksātnespējas procesu, pārbauda, vai attiecībā uz parādnieku, kas iesniedz fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, ir attiecināmas Civilprocesa likuma 363.²⁷ panta otrajā daļā minētās pazīmes. Tostarp, tiesa pārbauda, vai iesniedzējs ir samaksājais valsts nodevu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu un fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu.

Fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no divām secīgām procedūrām: bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras laikā tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, savukārt saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem, bet jebkurā gadījumā novirzāmo ienākumu apmērs nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās algas, proti, 143,33 *euro*.

Papildus informāciju par fiziskās personas maksātnespējas procesu aicinām aplūkot

Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē: mkd.gov.lv, piemēram, video sižetā par fiziskās personas maksātnespējas procesu⁵⁸, sadaļā "Maksātnespējas procedūras"⁵⁹, sadaļā "Publikācijas un viedokļi"⁶⁰.

Par fiziskās personas ienākumu novirzīšanu bankrota procedūras laikā⁶¹

Vai bankrota procedūras laikā ir pienākums novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem kreditoru prasījumu segšanai?

Sākot ar 2015. gada 1. martu, kad stājās spēkā likums "Grozījumi Maksātnespējas likumā", tika noregulēts jautājums attiecībā uz to, ka fiziskai personai nav pienākuma bankrota procedūras laikā novirzīt vienu trešdaļu no ienākumiem kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Proti, Maksātnespējas likuma 140. panta 1. punkts paredz parādnieka tiesības saņemt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu fiziskās personas uzturēšanas izmaksas.

Ar minētajiem grozījumiem tika veiktas izmaiņas Maksātnespējas likuma 137. panta 1. punktā, nosakot, ka administrators atver kontu uz sava vārda kredītiestādē vienīgi tad, ja administratoram tiek nodoti naudas līdzekļi saskaņā ar šā likuma 139. panta 2. punktu vai parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros ir paredzēta mantas pārdošana.

Tāpat ar minētajiem grozījumiem vienlaikus tika izslēgts Maksātnespējas likuma 137. panta 11. punkts, kurā bija paredzēta kārtība, kādā kreditoriem periodiski izmaksājami naudas līdzekļi jau pēc bankrota procedūras uzsākšanas visā tās norises laikā, tā vietā Maksātnespējas likuma 139. panta 6. punktā nosakot pienākumu segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

To, ka pēc minēto grozījumu veikšanas Maksātnespējas likumā iztrūkst tieša regulējuma par turpmāko rīcību ar vienu trešdaļu parādnieka ienākumu, kas vairs nav pārskaitāma administratoram kreditoru prasījumu apmierināšanai, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā noregulē papildinātais Maksātnespējas likuma 139. pants, kura 6. punktā ir ietverts parādnieka pienākums segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

Respektīvi, no minētajiem naudas līdzekļiem administrators ir tiesīgs lūgt parādnieku segt bankrota procedūras laikā radušās maksātnespējas procesa tiešās izmaksas. Savukārt, ja šādu izmaksu nav, tad atbilstoši spēkā esošajam regulējumam, parādnieks bankrota procedūras laikā ir tiesīgs paturēt šo vienu trešdaļu (vai attiecīgu tās daļu, ja izmaksas ir bijušas) no saviem ienākumiem.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā šāda pieeja nenonāk pretrunā ar Maksātnespējas likuma 172. panta trešo daļu, kas paredz fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešās izmaksas segt no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem. Jāņem vērā, ka Maksātnespējas likuma 139. panta 6. punktā likumdevējs ir noteicis nepārprotamu parādnieka pienākumu iesaistīties fiziskās personas maksātnespējas procesa finansēšanā, tādēļ, ja no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem

⁵⁸ <https://lvportals.lv/tiesas/305776-kad-nespej-nevis-negrib-maksatnespejas-process-fiziskai-personai-2019> [aplūkots 03.07.2019.]

⁵⁹ http://mkd.gov.lv/lv/link_part_203/link_part_207/ [aplūkots 03.07.2019.]

⁶⁰ http://mkd.gov.lv/lv/publ_stat/ [aplūkots 03.07.2019.]

⁶¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 24. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2019/75

maksātnespējas procesa tiesās izmaksas segt nav iespējams, tad šis pienākums gulstas uz parādnieku.

Izvērtējot iepriekš minētās normas kopumā, secināms, ka no 2015. gada 1. marta ne vien ir atcelts parādnieka pienākums bankrota procedūras laikā novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem kreditoru prasījumu apmierināšanai, bet arī Maksātnespējas likumā vairs nav paredzēta kārtība šāda pienākuma izpildei.

Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā parādniekam, kura fiziskās personas maksātnespējas process pasludināts pēc 2015. gada 1. marta, bankrota procedūras laikā nav pienākuma veikt ikmēneša maksājumus kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Vienlaikus būtiski uzsvērt, ka Civilprocesa likuma 363.²⁸ panta pirmās daļas 3. punkts paredz, ka pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas tiesa, pamatojoties uz attiecīgu pieteikumu, lemj par bankrota procedūras pabeigšanas apstiprināšanu. Līdz ar to jautājums par bankrota procedūras atbilstību normatīvo aktu prasībām izvērtēšana katrā konkrētā gadījumā ir tiesas ekskluzīvā kompetencē.

Saistībā ar iesniegumā minēto jautājumu norādāms, ka Latvijas Republikas Senāta Civillietu departaments 2019. gada 28. martā pieņēma lēmumu lietā Nr. C10065317, SPC-5/2019 (turpmāk šajā skaidrojumā – Senāta lēmums), ar kuru atzīts, ka Maksātnespējas likuma 140. panta 1. punkts, 139. panta 1. punkts un 172. panta ceturtā daļa [...] ir interpretējama tādējādi, ka parādnieka pienākums arī bankrota procedūras laikā ir daļu no saviem ienākumiem novirzīt kreditoru prasījumu segšanai.⁶² Lai arī minētajā lēmumā ietvertā tiesību normu interpretācija ir raisījusi virkni diskusiju, tostarp praktizējošo juristu un maksātnespējas regulējuma pilnveidošanā iesaistīto personu starpā, no Senāta lēmuma izriet, ka parādniekiem, kuru ienākumi bankrota procedūras laikā ir pietiekami lieli, proti, pārsniedz viņu uzturēšanās izmaksas, šie līdzekļi ir jānovirza kreditoru prasījumu segšanai. Savukārt parādnieki, kuru ienākumi nepārsniedz uzturēšanas izmaksas, var paturēt visus savus ienākumus.⁶³

Tāpat no Senāta lēmuma izriet arī akcents uz parādnieka un administratora pienākumu izvērtēt, cik lielu summu no ienākumiem parādniekam ir tiesības paturēt. Tie var būt arī visi ienākumi, ja tie nepārsniedz uzturēšanas izmaksas. Šo apstākļu vērtēšana ir parādnieka un administratora uzdevums.⁶⁴ Turklāt tas ir saprātīgs un Maksātnespējas likuma mērķiem pilnībā atbilstošs iztulkojums [...], ka parādniekam var būt arī salīdzinoši lieli ienākumi, no kuriem viņš patiešām spēj ne vien uzturēt sevi, bet arī maksāt kreditoriem.⁶⁵

Par administratora atlīdzību saistību dzēšanas procedūras laikā⁶⁶

Vai administrators fiziskās personas maksātnespējas procesā ir tiesīgs prasīt no kreditoriem papildu atlīdzību, ja tie lūdz administratoru uzraudzīt parādnieka darbības saistību dzēšanas procedūras laikā.

⁶² Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2019. gada 28. marta lēmuma lietā Nr. C10065317, SPC-5/2019 motīvu daļas 5.3. punkts.

⁶³ Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs Aigars Strupiņš "Vēlreiz par Senāta lēmumu lietā Nr. SPC-5/2019". 2019. gada 16. jūlija žurnālā "Jurista Vārds" Nr. 28 (1086).

⁶⁴ Turpat.

⁶⁵ Turpat.

⁶⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 1. augusta vēstule Nr. 1-49n/2019/77

Maksātnespējas likuma 171. panta pirmajā daļā noteikts, ka par administratora pienākumu veikšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā administrators saņem atlīdzību. Proti, šā panta pirmajā daļā ir noteikts, ka administrators saņem atlīdzību no savas iecelšanas dienas līdz bankrota procedūras pabeigšanai – vienreizēju atlīdzību divu minimālo mēnešalgu apmērā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 163. pantu, ja kreditoriem ir informācija, ka parādnieks slēpj savus ienākumus vai neveic šajā likumā noteiktās darbības, lai segtu pēc iespējas lielāku daļu no savām saistībām, kreditori ir tiesīgi lūgt administratoram, lai viņš veic parādnieka rīcības pārbaudi saistību dzēšanas procedūras ietvaros.

No minētā secināms, ka Maksātnespējas likums paredz tiesisku mehānismu, kuru var īstenot kreditori, lai aizsargātu savas intereses pret parādnieka ļaunticīgu rīcību saistību dzēšanas procedūras ietvaros.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, ja parādnieks pilda tiesā apstiprināto saistību dzēšanas plānu, kreditoriem būtu iemesls lūgt administratoram veikt parādnieka rīcības pārbaudi saistību dzēšanas procedūras ietvaros tikai tad, ja ir objektīvs pamats uzskatīt, ka parādnieks negūst ienākumus atbilstoši savām spējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus, vai arī parādnieks ir apzināti sniedzis nepatiesu informāciju par savu mantisko stāvokli un slēpis savus patiesos ienākumus.

Maksātnespējas likuma 171. panta ceturtā daļa noteic, ka administratora atlīdzības apmēru par šā likuma 163. pantā minētās pārbaudes veikšanu nosaka, administratoram rakstveidā vienojoties ar attiecīgo kreditoru. Ja vienošanās netiek panākta, administrators saņem atlīdzību pēc fiksētās takses – vienreizēju atlīdzību vienas minimālās mēnešalgas apmērā.

Savukārt Maksātnespējas likuma 171. panta piektā daļa noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa gadījumā administratora atlīdzību sedz no parādnieka mantas un fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta, izņemot šā panta ceturtajā daļā minēto gadījumu, kad izmaksas sedz attiecīgais kreditors.

Ņemot vērā minēto secināms, ka administratoram par papildu atlīdzību un tās apmēru būtu jāvienojas ar kreditoriem, kuri saskaņā ar Maksātnespējas likuma 163. pantu ir lūguši administratoram veikt parādnieka rīcības pārbaudi saistību dzēšanas procedūras ietvaros.

Vienlaikus norādāms, ka strīdu izšķiršana par administratora atlīdzības noteikšanu nav Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē.

Par ZTI atlīdzību fiziskās personas maksātnespējas procesā⁶⁷

Lūgts sniegt viedokli, vai gadījumā, kad tiesa ir pasludinājusi fiziskās personas maksātnespējas procesu, ZTI saglabā tiesības piedzīt amata atlīdzību, kas aprēķināta, nosūtot parādniekam paziņojumu par izpildu lietvedības uzsākšanu.

[1] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar nolēmumu pasludinājusi

⁶⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 6. augusta vēstule Nr. 1-49n/2019/78

maksātnespējas procesu, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu. Tātad, ar brīdi, kad personai tiek pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, tiek nodibināts īpašs tiesiskais statuss, kurš paredz tādu kārtību, ka saistību dzēšana notiek tikai maksātnespējas procesa ietvaros un jebkāda individuāla piedziņa nav pieļaujama.

Minētās kārtības nodrošināšanai likumdevējs ir paredzējis, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 1. punktu tiesas lēmums, ar kuru tiek pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, ir pamats izpildu lietvedības apturēšanai par piespriesto, bet nepiedzīto summu piedziņai un lietās par parādnieka saistību izpildīšanu tiesas ceļā.

Turklāt atbilstoši Maksātnespējas likuma 137. panta 4. punktam administratora pienākums ir pieprasīt un saņemt no parādnieka, kā arī no valsts iestādēm un kredītiestādēm ziņas, kas nepieciešamas, lai apzinātu parādnieka mantu un saistības, kā arī citu informāciju fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administrators nodrošina likumīgu un efektīvu fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķu sasniegšanu. Tajā skaitā nepieļaujot parādnieka naudas līdzekļu un mantas nodošanu citām personām bez administratora ziņas.

Līdz ar to administratoram ir pienākums paziņot ZTI par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, kas vairākkārt ir atzīts arī tiesu praksē.⁶⁸

[2] Saskaņā ar iepriekš minēto kārtību kreditors var gūt sava prasījuma apmierinājumu vienīgi maksātnespējas procesa ietvaros, pamatojoties uz kreditora iesniegto un administratora atzīto prasījumu. Proti, lai kreditors varētu pretendēt uz sava prasījuma apmierināšanu fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, tam saskaņā ar Maksātnespējas likuma 141. pantā noteikto ir jāiesniedz kreditora prasījums.

Kreditoru prasījumu pieteikšanas maksimālais termiņš ir seši mēneši no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Pēc šā termiņa iestājas noilgums, proti, ja kreditors likumā noteiktajā termiņā nav iesniedzis kreditora prasījumu, viņš zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku. Minētais noteikts Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajā un otrajā daļā kopsakarā ar XIII nodaļas 73. panta regulējumu.

Līdz ar to, ja kreditors neizmanto savas tiesības iesniegt prasījumu, saistība izbeidzas ar noilguma iestāšanos. Šāda jau izbeigusies saistība nav pakļaujama dzēšanai. Tādējādi, ja administratoram minētajā termiņā netiek iesniegts attiecīgais kreditora prasījums, parādnieka saistības ar šo kreditoru izbeidzas uz likuma pamata un atzīstams, ka jautājums par kreditora prasījuma tiesībām ir galīgi atrisināts, tas ir, kreditors no prasījuma tiesībām pret parādnieku faktiski ir atteicies. Turklāt atbilstoši kreditoru vienlīdzības principam, maksātnespējas procesa ietvaros visiem kreditoriem savas tiesības jāīsteno patstāvīgi.

[3] Maksātnespējas likuma 173. panta pirmajā daļā noteikts, ka Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas

⁶⁸ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012. gada 7. marta lēmums lietā Nr. C24078112, 2012. gada 20. februāra lēmums lietā Nr. C15167812, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019. gada 19. jūlija lēmums lietā Nr. CA-2165-19/34.

normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku TAP un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību TAP un maksātnespējas procesa jautājumos.

No minētajām tiesību normām izriet, ka kreditoru prasījumu pārbaude ir administratora ekskluzīvā kompetencē, ar iespēju kreditoram to nododot pārvērtēšanai tiesā. Savukārt Maksātnespējas kontroles dienests nav tiesīgs vērtēt kreditoru prasījumus, tostarp izvērtēt kreditora iesnieguma atbilstību kreditora prasījumam noteiktajām normatīvo aktu prasībām. Turklāt atbilstoši kreditoru vienlīdzības principam, maksātnespējas procesa ietvaros visiem kreditoriem savas tiesības jāīsteno patstāvīgi.

Vienlaikus norādāms, ka par saistībām, kuras radušās pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, piesakāmi kā kreditoru prasījumi, savukārt maksājumi, kuri rodas maksātnespējas procesa laikā, iekļaujami maksātnespējas procesa izdevumos.

Līdz ar to secināms, ka tikai administratora kompetencē ir pieņemt lēmumu par ZTI atlīdzības atzīšanu un segšanas kārtību atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajai kārtībai.

Par administratora darbībām fiziskās personas maksātnespējas procesā⁶⁹

Lūgts sniegt viedokli, kādas darbības un kādos termiņos administratoram parādnieka maksātnespējas procesā ir jāveic gadījumā, ja tiek turpināts maksātnespējas process pēc mantas pārdošanas termiņa pagarināšanas uz sešiem mēnešiem. Proti, vai papildus maksātnespējas procesā noteiktajiem administratora tiešajiem pienākumiem, būtu jāveic vēl kādas papildus darbības, piemēram, periodiski jāsasauca kreditoru sapulces, rakstveidā jāziņo kreditoriem par maksātnespējas procesa gaitu, u.tml.

Maksātnespējas likuma 26. panta otrā daļa noteic, ka administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to katras konkrētās situācijas izvērtēšana un atbilstošākā tiesiskā līdzekļa izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu.

Tā kā Maksātnespējas likumā nav ietverts īpašs regulējums gadījumiem, kad tiek turpināts maksātnespējas process pēc mantas pārdošanas termiņa pagarināšanas, tad atzīstams, ka administratoram papildus tiešajiem pienākumiem, ir jāveic tādas darbības, kas administratora ieskatā ir būtiskas efektīva un likumīga maksātnespējas procesa nodrošināšanai.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesu⁷⁰

Iesniegumā norādīts uz ZTI rīcību, kā arī lūgts sniegt informāciju par iespējām uzsākt fiziskās personas maksātnespējas procesu.

⁶⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 9. augusta vēstule Nr. 1-49n/2019/79

⁷⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 20. augusta vēstule Nr. 1-49n/2019/84

[1] Attiecībā par iesniegumā minēto ZTI rīcību norādām, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. pantu Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē neietilpst ZTI rīcības tiesiskuma izvērtēšana.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 632. panta pirmo daļu ZTI darbības sprieduma izpildīšanā vai viņa atteikumu izpildīt šādas darbības, izņemot šā likuma 617. pantā noteikto gadījumu, piedzinējs vai parādnieks, iesniedzot motivētu sūdzību, var pārsūdzēt rajona (pilsētas) tiesā pēc ZTI amata vietas 10 dienu laikā no pārsūdzamās darbības izdarīšanas dienas vai dienas, kad sūdzētājam, kuram nav paziņots par izdarāmās darbības laiku un vietu, kļūvis par to zināms. Līdz ar to ZTI darbības tiesiskuma izvērtēšana ir pakļauta tiesas kompetencei.

Tāpat norādām, ka atbilstoši Tiesu izpildītāju likuma 54. panta pirmajai daļai Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padome var ierosināt disciplinārlietu pret ZTI pēc tiesneša vai prokurora priekšlikuma, kā arī pēc personas sūdzības vai pēc pašas iniciatīvas par šajā pantā norādītajiem pamatiem.

Līdz ar to par ZTI rīcību aicinām vērsties attiecīgajā rajona (pilsētas) tiesā vai Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomē.

[2] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākuma kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātnespēju.

Maksātnespējas likuma 127. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa subjekts var būt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības. Kritēriji, lai personu uzskatītu par Latvijas nodokļu maksātāju, noteikti likumā "Par nodokļiem un nodevām" 14. panta 2. punktā.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 129. panta pirmajai daļai, parādniekam var piemērot fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja ir kāda no šādām fiziskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm:

1) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz 5000 *euro*;

2) sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz 10 000 *euro*.

No Maksātnespējas likuma izriet, ka fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, izņemot Civilprocesa likuma 1. pielikumā noteikto mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu. Saistību dzēšanas procedūras ietvaros parādnieka ienākumi tiek novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, un pēc saistību dzēšanas procedūras termiņa beigām tiek dzēstas šīs procedūras ietvaros nesegtās saistības.

Vienlaikus piebilstams, ka, izvēloties uzsākt maksātnespējas procesu, ir jāreķinās, ka maksātnespējas process uzliek pienākumu gūt ienākumus, kā arī procesa rezultātā tiks atsavināta un pārdota īpašumā esošā manta. Tāpat jāņem vērā, ka maksātnespējas process nedzēs uzturlīdzekļu nemaksāšanas parādu un sodus no neatļautām darbībām.

Vienlaikus Maksātnespējas kontroles dienests vērs uzmanību, ka fiziskās personas maksātnespējas process nav piemērojams vai ir pārtraucams personai, uz kuru attiecas Maksātnespējas likuma 130. pantā noteiktie ierobežojumi. Proti, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 130. panta pirmajā daļā noteikto fiziskās personas maksātnespējas process nav piemērojams personai: 1) kura pēdējo triju gadu laikā pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir sniegusi apzināti nepatiesu informāciju saviem kreditoriem; 2) kura ir izlietojusi piešķirto kredītu līgumā neparedzētiem mērķiem, un par to ir stājies spēkā nolēmums krimināllietā; 3) kurai pēdējo 10 gadu laikā pirms šī fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir bijis pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, kura ietvaros ir dzēstas saistības; 4) pēdējo piecu gadu laikā pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas vai fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā ir stājies spēkā nolēmums krimināllietā, ar kuru konstatēts, ka parādnieks ir izvairījies no nodokļu samaksas.

Lai uzsāktu fiziskās personas maksātnespējas procesu, fiziskajai personai jāvēršas tiesā ar fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta nosacījumiem. Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumā jānorāda:

- 1) parādnieka vārds, uzvārds, personas kods un deklarētā dzīvesvieta;
- 2) apstākļi, kuru dēļ fiziskā persona nav spējīga izpildīt saistības;
- 3) visas termiņā neizpildītās saistības un to summas;
- 3¹) visas saistības, kuru izpildes termiņš iestāsies atbilstoši Maksātnespējas likuma 134. panta trešajai daļai;
- 4) visu to saistību kopējo summu, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā;
- 5) parādnieka mantas sastāvu, tajā skaitā parādnieka daļu laulāto kopīgajā mantā un citā kopīpašumā;
- 6) vai maksātnespējas procesam piemērojami Padomes Regulas Nr. 1346/2000 noteikumi (vai parādniekam ir kreditori vai manta citā Eiropas Savienības dalībvalstī);
- 7) parādnieka deklarēto dzīvesvietu, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā, bet, ja tādas nav, — dzīvesvietu.

Būtiski uzsvērt, ka parādniekam jāspēj tiesā objektīvi pamatot, kāpēc tas nevarēs nokārtot savas parādsaistības. Pie šādiem apstākļiem lielākoties pieder apsvērumi, ka personai no viņas gribas neatkarīgu iemeslu dēļ nav tāda materiālā stāvokļa – mantas un ienākumu, kas ļautu saprātīgā termiņā pildīt uzņemtās saistības.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ otrās daļas nosacījumiem, fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumam jāpievieno dokumenti, kas apliecina pieteikumā norādīto informāciju, tostarp valsts nodevas un citu tiesas izdevumu samaksu likumā noteiktajā kārtībā un apmērā un fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta samaksu. Neskatoties uz minētajā tiesību normā noteikto, norādāms, ka likumdevējs nav precīzi norādījis, kādi dokumenti vai izziņas ir jāiesniedz, lai pamatotu fiziskās personas maksātnespējas pieteikumā norādītās ziņas. Piemēram, faktu, ka fiziskajai personai ir nenokārtotas parādsaistības, kurām ir iestājies izpildes termiņš, apliecina aizdevuma līgums, brīdinājums par saistību piespiedu izpildi un citi dokumenti. Tāpat fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumam ir ieteicams pievienot PMLP izziņu par personas deklarēto adresi, kas pierāda, ka fiziskajai personai ir tiesības vērsties konkrētajā tiesā, kā arī apliecina tiesisko saikni ar Latvijas Republiku.

Tiesas savā praksē bieži pieprasa iesniegt izziņas, kas liecina par personas mantisko stāvokli. Ar to ir saprotamas izziņas no publiskiem reģistriem, kas apliecina, vai uz fiziskās personas vārda ir reģistrēti transportlīdzekļi vai kustams/nekustams īpašums vai tai pieder kāda uzņēmuma kapitāldaļa (izziņas no zemesgrāmatu nodaļa vai Tiesu administrācijas par fiziskajai personai piederošiem īpašumiem, CSDD izziņa, nepieciešamības gadījumā - izziņa no Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras, Latvijas Centrālā depozitārija).

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu saskaņā ar Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktu jāmaksā valsts nodeva 70 *euro* apmērā kā iemaksas mērķi norādot informāciju maksātnespējas pieteikuma identificēšanai (<https://tiesas.lv/informacija-par-tiesu-kontiem>).

Papildus tiesas izdevumiem saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 2. punktu un Maksātnespējas likuma 129. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā (tas ir, 860 *euro*) Maksātnespējas kontroles dienesta deponēto līdzekļu kontā Valsts kasē (<http://www.mkd.gov.lv/lv/rekviziti/>), kas vēlāk izmantojams administratora atlīdzības segšanai. Jāņem vērā, ka uzreiz ir jāiemaksā visa summa - to nevar maksāt pa daļām.

Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums iesniedzams tiesā pēc parādnieka deklarētās dzīves vietas, bet, ja tādas nav – pēc dzīves vietas (<https://www.tiesas.lv/tiesas/meklet>).

Tātad kopējā summa, kas nepieciešama, lai uzsāktu fiziskas personas maksātnespējas procesu, šobrīd ir vismaz 930,00 *euro* (valsts nodeva – 70 *euro* un divas minimālās mēnešalgas 860,00 *euro* apmērā).

Fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu tiesa izskata septiņu dienu laikā no tās ierosināšanas dienas. Pasludinot fiziskās personas maksātnespējas procesu, tiesa iecels arī administratoru.

Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas tiek apturētas tiesvedības pret parādnieku. Tas nozīmē, ka tiek apturēta izpildu lietvedība lietās par piespriesto, bet nepiedzīto summu piedziņu un lietās par parādnieka saistību izpildīšanu tiesas ceļā. Vienlaikus parādnieks bez administratora piekrišanas vairs nedrīkst uzņemties jaunas parādsaistības. Tāpat tiek apturēts arī parāda pieaugums. Parādniekam apstājas aizdevuma (kredīta) lietošanas procentu pieaugums, likumisko procentu pieaugums, līgumsoda pieaugums, kā arī nokavējuma naudas pieaugums. Nodokļu prasījumiem tiks apturēta tās nokavējuma naudas aprēķināšana, kura tiek noteikta kā procentu maksājums par nodokļu, nodevu un soda naudas samaksas termiņa nokavējumu.

Jāņem vērā, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa rezultātā parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī ar viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu (izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu), un šīs tiesības iegūst administrators. Tāpat parādniekam vairs nav tiesības bez administratora piekrišanas biežāk kā reizi mēnesī slēgt darījumus, kuru summa pārsniedz vienu minimālo mēnešalgu.

Parādniekam pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir aizliegts veikt darbības, ar kurām tiek nodarīti zaudējumi kreditoriem.

Attiecībā uz iesniegumā norādīto faktu, ka persona ir otrās grupas invalīds, norādām, ka likumdevējs ir noteicis naudas līdzekļus, uz kuriem kreditori nevar vērst piedziņu, tas ir,

atsavināt piespiedu kārtā. Civilprocesa likuma 596. pants paredz, ka kreditori nevar vērst piedziņu uz atsevišķu ienākumu kategorijām, tajā skaitā, valsts sociālajiem pabalstiem. Atbilstoši Valsts sociālo pabalstu likuma 3. panta pirmās daļas 7. punktam valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts (invaliditātes gadījumā) ir atzīstams par valsts sociālo pabalstu, līdz ar to no šī pabalsta parādniekam nav pienākuma daļu novirzīt kreditoru prasījumu apmierināšanai. Tādējādi gadījumā, ja parādnieks saņem invaliditātes pabalstu, šis ienākums ir aizsargāts no jebkādas piespiedu atsavināšanas arī fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros.

Savukārt atbilstoši Civilprocesa likuma 595. panta otrajai daļai likumdevējs ir paredzējis, ka attiecībā uz valsts pensijām, valsts sociālās apdrošināšanas pabalstiem un atlīdzībām piemērojami noteikumi par piedziņas vēršanu uz darba samaksu. Saskaņā ar likuma "Par valsts pensijām" 7. pantu invaliditātes pensija ir viens no valsts pensiju veidiem, līdz ar to invaliditātes pensija ir atzīstama par ienākumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā, proti, kreditoriem ir novirzāmi līdzekļi vienas trešdaļas apmērā no saņemtās valsts pensijas, un šos ienākumus Civilprocesa likuma 596. pants neaizsargā no piespiedu atsavināšanas.

Papildus informējam, ka Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē http://www.mkd.gov.lv/faili/pub_59.pdf ir pieejams Maksātnespējas kontroles dienesta apskats par fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi.

Par Maksātnespējas likuma 155. panta ceturto daļu⁷¹

Iesniegumā norādīts, ka parādniekam darba devējs darba algas izmaksu ir noteicis katra mēneša pirmajā datumā. Savukārt saistību dzēšanas procedūras laikā, ar saistību dzēšanas plāna darbības termiņu divi gadi, vairākkārt ir bijuši gadījumi, ka mēneša pirmais datums ir sestdiena, svētdiena vai svētku diena un darba devējs darba algu izmaksā darba dienā pirms minētajām dienām. Secināts, ka tādējādi darbinieks bankas kontā saņem divas darba algas mēnesī, bet nākamajā - nevienu.

Ievērojot minēto lūgts sniegt viedokli, vai parādniekam ienākumi ir uzskatāmi no to faktiskās ienākšanas parādnieka bankas kontā, vai tomēr Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtajā daļā minētie "ienākumi" būtu interpretējami pēc tā mērķa un jēgas, proti, ir jāskatās pamatojums, par kādu mēnesi darba alga ir izmaksāta, piemēram, ja izmaksāta jūlijā par augustu, tad tas uzskatāms kā ienākums augustā.

Maksātnespējas likumā nav dots jēdziena "ienākumi" skaidrojums un minētais jēdziens noskaidrojams kopsakarā ar citām Maksātnespējas likuma normām un to mērķi un jēgu.

Maksātnespējas likuma 155. panta ceturta daļa noteic, ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt šā panta otrajā un trešajā daļā noteikto saistību apmēru, fiziskās personas saistību dzēšanas plānā paredz, ka kreditoru prasījumu segšanai tiks novirzīti līdzekļi vienas trešdaļas apmērā no parādnieka ienākumiem pēc nodokļu samaksas, bet ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no vienas minimālās mēnešalgas mēnesī pirms nodokļu samaksas. Tātad minētās normas kontekstā ir izslēgtas parādnieka izvēles tiesības maksāt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem vai vienu trešdaļu no minimālās algas, proti, kreditoru prasījumu segšanai ir novirzāma viena trešdaļa no

⁷¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 23. augusta vēstule Nr. 1-49n/2019/87

personas ienākumiem, bet ne mazāk kā viena trešdaļa no minimālās algas.

Turklāt, vai minētais nosacījums ir izpildīts, jāvērtē tiesai, ko tieši noteic Civilprocesa likuma 363.³⁵ panta otrā daļa. Proti, tiesai jāpārbauda, vai Maksātnespējas likuma 155. panta prasībām un faktiskajiem apstākļiem atbilst saistību dzēšanas plānā noteiktais saistību dzēšanas termiņš un kreditoriem ik mēnesi izmaksājamo līdzekļu apmērs.⁷²

Saistību dzēšanas procedūras galvenais mērķis ir, sabalansējot parādnieka un kreditoru intereses, atbrīvot parādnieku no nesegtajām saistībām, ja parādnieks godprātīgi ir novirzījis saistību dzēšanas plānā paredzēto savu ienākumu daļu kreditoru prasījumu daļējai segšanai. Savukārt saistību dzēšanas plāna termiņš un saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoriem veicamie maksājumi ir atkarīgi no parādnieka ienākumu apjoma.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 140. panta 1. punktam un 161. panta 1. punktam, maksātnespējīgai fiziskai personai ir tiesības gan bankrota procedūras laikā, gan saistību dzēšanas procedūras laikā paturēt divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu fiziskās personas uzturēšanas izmaksas. Attiecīgi viena trešdaļa ienākumu jānovirza kreditoru prasījumu segšanai. Turklāt, kā to var secināt no Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 6. punkta, saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoriem jāpārskaita konkrēta, saistību dzēšanas plānā paredzēta summa mēnesī.

Tas, ka parādniekam saskaņā ar darba devēja darba algas izmaksas kārtību vienā mēnesī tiek pārskaitītas divas darba algas, bet nākamajā mēnesī faktiski darba alga pārskaitīta netiek, jāvērtē saprātīgi, ņemot vērā, ka maksājumi kreditoriem veicami atbilstoši saistību dzēšanas plānā norādītajam. Proti, būtu neloģiski, ja vienā mēnesī kreditoriem veicamie maksājumi tiktu novirzīti no parādnieka divu mēnešu ienākumu apmēra, bet nākošajā mēnesī parādniekam faktiski ienākumu, no kuriem novirzīt kreditoriem veicamos maksājumus, nebūtu. Līdz ar to konkrētajā gadījumā saņemtā darba alga par diviem mēnešiem, kura faktiski saņemta vienā mēnesī, ir sadalāma uz diviem mēnešiem un maksājums vienas trešdaļas apmērā kreditoru prasījumu apmierināšanai veicams par katru attiecīgo mēnesi atsevišķi.

Līdz ar to, neatkarīgi no darba samaksas veida un faktiskā izmaksāšanas laika, personai saglabājas pienākums kreditoru prasījumu apmierināšanai ik mēnesi novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem saskaņā ar tiesā apstiprināto saistību dzēšanas plānu.

Par saistību dzēšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā⁷³

Lūgts sniegt skaidrojumu, vai fiziskas personas maksātnespējas procesā tiek segti arī nodokļu parādi VID un pašvaldības ieņēmumu pārvaldei ievērojot Maksātnespējas likumā un Civilprocesa likumā noteikto regulējumu? Tāpat lūgts sniegt skaidrojumu, vai parādniekam izpildot tiesas nolēmumā noteikto par fiziskās personas saistību dzēšanu, kuras nav izpildītas (pilnībā nav samaksāti nodokļi VID un Pašvaldības ieņēmumu pārvaldei) fiziskās personas maksātnespējas procesa saistību dzēšanas procesa laikā, tās tiek dzēstas un pie ZTI apturētās izpildu lietas tiek izbeigtas"?

⁷² 2018. gada 4. jūlija Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta lēmuma lietā Nr. SPC-7/2018 6. punkts.

⁷³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 28. augusta vēstule Nr. 1-49n/2019/88

Saskaņā ar Maksātnespējas likumā noteikto kārtību kreditors var gūt sava prasījuma apmierinājumu vienīgi maksātnespējas procesa ietvaros, pamatojoties uz kreditora iesniegto un administratora atzīto prasījumu. Proti, lai kreditors varētu pretendēt uz sava prasījuma apmierināšanu fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, tam saskaņā ar Maksātnespējas likuma 141. pantā noteikto ir jāiesniedz kreditora prasījums.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. panta ceturtajai daļai nodokļu maksājumu parādi par laika periodu līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai, tiek segti, pamatojoties uz iesniegtajiem kreditoru prasījumiem. Savukārt, atbilstoši Maksātnespējas likuma 172. panta ceturtais daļas 2. punktam un šā panta piektajai daļai, kārtējie nodokļu un nodevu maksājumi ir fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešās izmaksas un atbilstoši minētā panta piektajai daļai, tās tiek segtas no parādnieka līdzekļiem, ko viņš ir tiesīgs paturēt sev uzturēšanas izmaksu segšanai.

Turklāt papildus norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 139. panta 6. punktu parādniekam ir pienākums segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas un minētā pienākuma nepildīšana var kalpot par būtisku šķērslī maksātnespējas procesa sekmīgai pabeigšanai.

Līdz ar to atzīstams, ka nodokļu parādi VID un pašvaldības ieņēmumu pārvaldei var tikt segti maksātnespējas procesa ietvaros, savukārt to segšanas kārtība atkarīga no saistību rašanās brīža.

Tajā pašā laikā būtiski ņemt vērā, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 164. panta pirmajā daļā noteikto, ja parādnieks veicis fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības, pēc šā plāna darbības beigām atlikušās minētajā plānā norādītās šīs personas saistības tiek dzēstas un apturētās izpildu lietvedības par dzēsto saistību piedziņu tiek izbeigtas. Tātad, pēc tiesas nolēmuma, ar kuru fiziskā persona tiek atbrīvota no atlikušajām saistībām, izpildu lietvedības atjaunošana vai uzsākšana par saistībām, kuras radušās pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas un kuras ir pakļautas saistību dzēšanai saskaņā ar Maksātnespējas likuma regulējumu, nav pieļaujama.

Savukārt Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajā daļā ir noteikti prasījumu veidi, kas arī pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas netiek dzēsti. Proti, netiek dzēsti tostarp prasījumi par LAPK paredzētajiem sodiem, prasījumi no neatļautas darbības, prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu un nodrošinātais prasījums, ja parādnieks ir saglabājis par šā prasījuma nodrošinājumu kalpojošo mājokli. Līdz ar to parādniekam saglabājās pienākums segt Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajā daļā minētos prasījumus arī pēc maksātnespējas procesa sekmīgas pabeigšanas un attiecībā uz šiem prasījumiem tiek atjaunota izpildu lietvedība.

Vienlaikus norādāms, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.³⁵ panta trešo daļu, apstiprinot saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, tiesa lemj par to saistību dzēšanu, kuras nav izpildītas saistību dzēšanas laikā. Līdz ar to jautājums par saistību dzēšanu ir nodots tiesas kompetencē un tikai tā var lemt, vai konkrēts prasījums pret parādnieku tiks dzēsts saskaņā ar Maksātnespējas likuma 164. panta noteikumiem.

Par tiesas izdevumu segšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā⁷⁴

Lūgts sniegt skaidrojumu par to, kam ir pienākums segt tiesas izdevumus fiziskās personas maksātnespējas procesā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 133. panta pirmās daļas 1. punktu pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesu var iesniegt pats parādnieks. Šā panta otrajā daļā norādīts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedz tiesai Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Civilprocesa likuma 363.²³ pants nosaka fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma saturu un tam pievienojamos dokumentus. Minētā panta saturs liecina par to, ka tas regulē paša parādnieka pieteikuma saturu.⁷⁵

Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrā daļa noteic, ka maksātnespējas procesa pieteikumam pievieno dokumentus, kas apstiprina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu samaksu likumā noteiktajā kārtībā un apmērā, fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta samaksu un apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktam maksājama valsts nodeva 70 *euro* apmērā. Valsts nodeva pārskaitāma uz attiecīgo Valsts kases kontu pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas, kā iemaksas mērķi norādot informāciju maksātnespējas pieteikuma identificēšanai. Tajā pašā laikā atbilstoši Civilprocesa likuma 43. panta ceturtajai daļai tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji atbrīvo to no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī atliek valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadala to termiņos. Tātad persona vienlaikus ar prasības pieteikuma iesniegšanu var lūgt tiesu to atbrīvot no tiesas izdevumu samaksas, sniedzot ziņas par savu mantisko stāvokli un pievienojot arī attiecīgus pierādījumus. Piemēram, ja personai ir piešķirts trūcīgas vai maznodrošinātas personas statuss, šīs ziņas noteikti ir jāsniedz tiesai, norādot, ka pašvaldība pirms attiecīgā statusa piešķiršanas ir vispusīgi izvērtējusi personas mantisko stāvokli. Tajā pašā laikā jāņem vērā, ka atbrīvošana no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos ir paredzēta tikai izņēmuma gadījumos, kad tiešām tiek konstatēti tādi apstākļi, kas liecina, ka konkrētās fiziskās personas mantiskais stāvoklis neļauj tai īstenot tiesības uz tiesu likumā noteiktā valsts nodevas lieluma dēļ.

Maksātnespējas pieteikumam pievieno valsts nodevas samaksu apliecinājošu dokumentu, pretējā gadījumā maksātnespējas pieteikums tiks atstāts bez virzības.

Vēršam uzmanību, ka papildus valsts nodevai saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 2. punktu un Maksātnespējas likuma 129. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā, t.i., 860 *euro*, Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotā Valsts kases kontā.⁷⁶

Tādēļ no minētajām tiesību normām kopumā secināms, ka tiesas izdevumu segšana ir fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzēja (parādnieka) pienākums. Līdz

⁷⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 3. septembra vēstule Nr. 1-49n/2019/90

⁷⁵ Jauja H., Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29.-60.¹ nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 495. lpp.

⁷⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta vietne http://www.mkd.gov.lv/lv/link_part_176/.

ar to, ja persona vēlas iesniegt tiesā fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, viņai ir pienākums no saviem līdzekļiem, segt tiesas izdevumus un iemaksāt fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu⁷⁷

Lūgts sniegt viedokli par Latvijas Vēstneša portālā iesūtīto jautājumu (turpmāk šajā skaidrojumā – iesniegums): "Labdien! Ja ir uzsākts maksātnespējas process, kurš ir ildzis divus gadus, bet netika maksāts vairākus mēnešus, kā arī bija palielinājušies ienākumi, bet parādnieks nebija izveidojis jaunu maksāšanas grafiku, kā rezultātā kreditors ir iesniedzis prasījumu tiesā. Tiesa prasīja skaidrojumu un parādnieks līdz ar skaidrojumu veica iztrūkstošos maksājumus attiecīgi tiesā iesniegtajam grafikam. Tiesa ir apmierinājusi kreditora prasību un maksātnespējas process ir pārtraukts. Vai ir iespējams uzsākt jaunu maksātnespējas procesu? Un kad?"

Fiziskās personas maksātnespējas procesu var piemērot tikai tādai personai, uz kuru neattiecas kāds no Maksātnespējas likuma 130. pantā noteiktajiem ierobežojumiem. Turklāt atbilstoši Civilprocesa likuma 363.²⁷ panta pirmajai daļai fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma izskatīšana ir tiesas kompetencē un tikai tiesa izvērtē konkrētu ierobežojumu pastāvēšanu, ņemot vērā katra konkrēta gadījuma tiesiskos un faktiskos apstākļus.

Norādāms, ka 2018. gada 1. jūlijā stājās spēkā grozījumi Maksātnespējas likumā, ar kuriem Maksātnespējas likuma 130. pants tika papildināts ar 5. punktu, kurš noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas process nav piemērojams vai pārtraucams personai, kurai pēdējā gada laikā pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir izbeigts fiziskās personas maksātnespējas process, nedzēšot saistības. Minētās tiesību normas mērķis ir noteiktā laika periodā liegt parādniekam iesniegt fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu pēc tam, kad viņš šo tiesību ir izmantojis, bet, konstatējot ierobežojumus vai parādnieka negodprātīgu rīcību, tiesa maksātnespējas procesu ir izbeigusi. Šis ierobežojums novērš situāciju, kad parādnieks saņemto tiesisko aizsardzību pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas izmanto negodprātīgi.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 68. punktā noteikto, Maksātnespējas likuma 130. panta 5. punkts ir piemērojams fizisko personu maksātnespējas procesos, kas uzsākti pēc 2018. gada 1. jūlija. No minētā izriet, ka tiesai, lemjot par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu pēc 2018. gada 1. jūlija, ir jāvērtē Maksātnespējas likumā 130. pantā norādītos piemērošanas ierobežojumus, tajā skaitā, Maksātnespējas likuma 130. panta 5. punktā ietvertos ierobežojumu.

Tātad, atbilstoši minētajiem grozījumiem parādnieks jau pēc viena gada var vērsties tiesā ar maksātnespējas procesa pieteikumu, ja iepriekš uzsāktais fiziskās personas maksātnespējas process ir izbeigts, nedzēšot saistības.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments 2018. gada 26. janvāra lēmumā lietā Nr. C68310217, SPC-2/2018, ir atzinis: "Ja

⁷⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 3. septembra vēstule Nr. 1-49n/2019/91

pieteikums par maksātnespējas procesa pasludināšanu iesniegts atkārtoti par saistībām, par kurām tiesa jau ir lēmusi, nepiemērojot saistību dzēšanas procedūru parādnieka negodprātīgas rīcības dēļ, un no tā neizriet, ka jautājuma izlemšanai būtiski mainījušies faktiskie vai tiesiskie apstākļi, pieteikums nav pieņemams. Savukārt, gadījumā, ja fakts, ka pieteikums iesniegts atkārtoti, tiek konstatēts jau pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, ierosinātais process ir jāizbeidz."

Par ienākumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā⁷⁸

Lūgts sniegt viedokli, vai zemessargiem izmaksājamā dienesta uzdevumu izpildes un apmācību kompensācija ir uzskatāma par ienākuma veidu, no kura parādniekam ir pienākums novirzīt kreditoru prasījumu segšanai līdzekļus vienas trešdaļas apmērā atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtajai daļai.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju.

Fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no divām secīgām procedūrām: bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras laikā tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, savukārt saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem, bet jebkurā gadījumā novirzāmo ienākumu apmērs nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās algas mēnesī pirms nodokļu samaksas (tas ir, vismaz 143,33 euro).

Savukārt ņemot vērā, ka parādniekam bez darba samaksas un dažiem pabalstiem var būt arī citi ienākumi, tiesas kompetencē ir vērtēt, vai konkrētās summas ir atzīstamas par parādnieka ienākumiem Maksātnespējas likuma izpratnē, no kuriem viena trešdaļa novirzāma kreditoru prasījumu segšanai.⁷⁹

Saskaņā ar Zemessardzes likuma 6. panta pirmo daļu dienests Zemessardzē ietver likumā noteikto Zemessardzes uzdevumu pildīšanu un zemessarga apmācību. Zemessargs pilda dienestu Zemessardzē saskaņā ar Zemessardzes dienestu regulējošiem normatīvajiem aktiem, komandieru pavēlēm, līgumu par dienestu Zemessardzē un citiem šajā likumā noteiktajiem līgumiem, kas noslēgti ar Zemessardzi.

Zemessardzes likuma 34. panta pirmā daļa noteic, ka zemessargam par katru Zemessardzes uzdevumu izpildes vai apmācības dienu — līdz 30 dienām gadā, izņemot dienas, kurās zemessargs pilda šā likuma 31. un 32. pantā noteiktos uzdevumus, — tiek izmaksāta kompensācija no Aizsardzības ministrijai piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem. Kompensācijas apmēru un izmaksas kārtību nosaka Ministru kabinets.

Savukārt kompensācijas apmēru un izmaksas kārtību nosaka Ministru kabineta

⁷⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 20. septembra vēstule Nr. 1-49n/2019/98

⁷⁹ Bērziņš G. Fiziskās personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 127-129., 107. lpp.

2010. gada 5. oktobra noteikumi Nr. 948 "Noteikumi par zemessargiem izmaksājamo dienesta uzdevumu izpildes un apmācību kompensāciju, Zemessardzes veterānu priekšnieka algu, kā arī zemessarga mantai nodarīto zaudējumu atlīdzību" (turpmāk – Noteikumi Nr. 948).

Noteikumu Nr. 948 2. punkts noteic, ka par dienesta uzdevumu izpildes vai apmācības dienu uzskata ne mazāk kā astoņas stundas diennakts laikā. Noteikumu Nr. 948 6. punkts noteic, ka kompensācijas apmērs zemessargam par vienu dienesta uzdevumu izpildes vai apmācības dienu ir 5% no profesionālā dienesta karavīra mēneša algas atbilstoši zemessarga amatam noteiktajai dienesta pakāpei un zemessarga izdienai.

No Zemessardzes likuma 6. panta izriet, ka dienestu Zemessardzē var apvienot ar darbu, kā arī ar mācībām skolā vai augstskolā, jo mācības notiek galvenokārt nedēļas nogalēs. Tāpat jāņem vērā, ka atbilstoši Darba likuma 74. panta astotajai daļai darba devējs piešķir bezalgas atvaļinājumu darbiniekam, kurš pilda dienestu Latvijas Republikas Zemessardzē, ja par viņa iesaisti Zemessardzes uzdevumu izpildē vai apmācībā darba devēju informē vienības komandieris. Atvaļinājumu bez darba samaksas saglabāšanas piešķir uz Zemessardzes vienības komandiera izziņā norādīto laiku. Darbiniekam, kurš izmanto šādu atvaļinājumu, tiek saglabāts iepriekšējais darbs.

No iepriekš minētā secināms, ka zemessargam par katru Zemessardzes uzdevumu izpildes vai apmācības dienu, kuru laikā viņš tiek atbrīvots no darba pienākumu pildīšanas, tiek izmaksāta Noteikumos Nr. 948 paredzētā kompensācija.

Attiecībā uz minēto norādāms, ka Civilprocesa likuma 596. pantā likumdevējs ir noteicis naudas līdzekļus, uz kuriem kreditori nevar vērst piedziņu, tas ir, atsavināt piespiedu kārtā. Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku likumā ir uzskaitīts, kas ir sociālās garantijas minētā likuma izpratnē. Proti, likumdevēja mērķis ir aizsargāt no piespiedu atsavināšanas tos naudas līdzekļus, kas saņēmējam piešķirti konkrēta sociāla vai saimnieciska mērķa īstenošanai, no citiem saņēmēja ienākumiem. Savukārt atbilstoši minētā likuma 2. panta piektajai daļai minētais likums neattiecas uz zemessargiem. Līdz ar to zemessargu sociālās garantijas ekskluzīvi reglamentē Zemessardzes likums.

Saskaņā ar iepriekš minēto, Civilprocesa likuma 596. pantā ir uzskaitīti naudas līdzekļi, uz kuriem kreditori nevar vērst piedziņu, tas ir atsavināt piespiedu kārtā. Savukārt atbilstoši minētā panta uzskaitījumam, kompensācija, kuru izmaksā zemessargam par dienesta uzdevumu izpildi vai apmācību, neatbilst nevienam no minētajā pantā uzskaitītajiem naudas līdzekļiem. Līdz ar to secināms, ka zemessargiem izmaksājamā dienesta uzdevumu izpildes un apmācību kompensācija ir uzskatāma par parādnieka ienākumiem Maksātspējas likuma 155. panta ceturtās daļas izpratnē, no kuriem ir novirzāma viena trešdaļa kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Par nodrošināto kreditoru fiziskās personas maksātspējas procesā⁸⁰

Vai persona ir atzīstama par nodrošināto kreditoru fiziskās personas maksātspējas procesā, ja tai par labu ir nostiprināta ķīlas tiesību atzīme uz nekustamo īpašumu, kas pieder maksātspējīgai personai. Vai tas attiecas arī uz ķīlas tiesības atzīmi (ne tikai ķīlu (hipotēku)).

⁸⁰ Maksātspējas kontroles dienesta 2019. gada 7. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2019/105

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. panta pirmo daļu Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiesās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku TAP un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību TAP un maksātnespējas procesa jautājumos. Savukārt, lai īstenotu šā likuma 173. pantā un citos normatīvajos aktos noteiktās funkcijas, Maksātnespējas kontroles dienests veic Maksātnespējas likuma 174.¹ pantā noteiktos uzdevumus un izmanto 174.² pantā noteiktās tiesības.

Ņemot vērā minēto secināms, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē un uzdevumos neietilpst juridisko konsultāciju sniegšana.

Civillikuma 1278. pantā noteikts, ka ķīlas tiesība ir tāda tiesība uz svešu lietu (Civillikuma 841. pants), uz kuras pamata šī lieta nodrošina kreditoram viņa prasījumu tādā kārtā, ka viņš var no tās dabūt šā prasījuma samaksu. Ķīlas tiesība kā lietu tiesība ļauj ķīlas ņēmējam (kreditoram) izmantot ieķīlāto lietu kā parāda saistības nodrošinājumu tādējādi, ka viņš var dabūt parāda samaksu no pašas ieķīlātās lietas (lietošanas ķīla) vai arī tās pārdošanā saņemtās naudas.⁸¹

Maksātnespējas likuma 7. panta pirmajā daļā noteikts, ka nodrošinātais kreditors ir kreditors, kura prasījuma tiesības pret parādnieku vai trešo personu ir nodrošinātas ar komercķīlu, zemesgrāmatā vai kuģu reģistrā reģistrētu hipotēku uz parādnieka mantu.

No Maksātnespējas likuma 7. panta pirmās daļas izriet, ka nodrošinātā kreditora statusa priekšnoteikums ir spēja maksātnespējas procesa laikā gūt sava prasījuma apmierināšanu no parādnieka ieķīlātās mantas. Maksātnespējas likuma izpratnē kreditors nodrošinātā kreditora statusu var iegūt tikai gadījumā, ja tā prasījuma tiesības ir nodrošinātas ar pašam parādniekam piederošu lietu, jo maksātnespējas procesā kreditoru saistību dzēšana notiek ar parādniekam piederošu mantu.⁸²

No minētā izriet, ka par nodrošināto kreditoru maksātnespējas procesā uzskata arī tādu personu, kurai ir prasījuma tiesības pret parādnieku, un šīs prasījuma tiesības ir nodrošinātas ar ķīlu (hipotēku) uz parādnieka mantu (nekustamo īpašumu).

Vienlaikus norādām, ka būtiskākā nodrošinātā kreditora statusa priekšrocība ir tiesības maksātnespējas procesa ietvaros apmierināt nodrošināto prasījumu no naudas līdzekļiem, kas iegūti, pārdodot par nodrošinājumu kalpojošo ieķīlāto parādnieka mantu.⁸³

Saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 43. pantu nostiprinājumus zemesgrāmatas nodalījumā izteic ierakstos (pantos) un atzīmēs. Savukārt Zemesgrāmatu likuma 44. panta otrajā daļā noteikts, ka atzīmju veidā nostiprina tiesību nodrošinājumus un aprobežojumus.

Šā likuma 45. pantā ir definēti atzīmju veidi: 1) īpašnieka izsludināšana par maksātnespējīgu parādnieku; 2) piedziņas vēršana uz nekustamu īpašumu; 3) aizgādības nodibināšana par īpašnieku garīga rakstura vai cita veselības traucējuma un izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ; 4) tiesas lēmumi par prasības nodrošināšanu; 5) līdz atzīmju atvietošanai ar ierakstiem, administratīvo iestāžu un amatpersonu prasījumi, kuriem likums piešķir

⁸¹ Višņakova G., Civillikuma 1278. pants. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Lietas; Valdījums; Tiesības uz svešu lietu. R.: *Mans Īpašums*, 1998, 160. lpp.

⁸² Augstākās tiesas 2014. gada 30. aprīļa lēmums lietā Nr. SPC-12/2014 (C27195813), 7.2. punkts.

⁸³ Latvijas Republikas Augstākā tiesa (2014). Tiesu prakse juridiskās personas maksātnespējas procesa lietās. 17. lpp.

neapstrīdamības raksturu; 6) sūdzību iesniegšana par tiesneša lēmumiem — līdz šo sūdzību izšķiršanai noteiktā kārtībā (98. pants.); 7) ar īpašnieka piekrišanu — viss, ko varētu nostiprināt ierakstu veidā, līdz to šķēršļu novēršanai, kuru dēļ šāds nostiprinājums nav iespējams; šīs atzīmes ieraksta tajā daļā un iedaļā, kurā nāktu nostiprinājums ieraksta veidā; 8) tiesību aprobežojumi un tiesību nodrošinājumi, kuriem citos likumos noteikts atzīmju veids.

Likumdevējs norādītās tiesību normas 1. – 7. punktā ir izsmeļoši uzskaitījis tos tiesību aprobežojumus un tiesību nodrošinājumus, kurus atzīmju veidā var nostiprināt zemesgrāmatā, izdarot piebildi 8. punktā, ka vēl atzīmju veidā nostiprināmi arī tie tiesību aprobežojumi un tiesību nodrošinājumi, kuriem citos likumos noteikts atzīmju veids.

Tiesību doktrīnā norādīts, ka atzīmju veidā nostiprina tikai tos tiesību nodrošinājumus un aprobežojumus, kas izsmeļoši uzskaitīti Zemesgrāmatu likuma 45. pantā, atzīmēm ir pagaidu raksturs⁸⁴ un tās dzēšamas ar ierakstiem.⁸⁵

Tātad ir pieļaujams nostiprināt tikai tādas atzīmes, ar kurām nodrošinātās tiesības pašas par sevi drīkst nostiprināt zemesgrāmatā, savukārt, ja nav iespējams pats ieraksts (tiesības nostiprinājums), nav iespējama arī atzīme.

Zemesgrāmatu likuma 46. pantā likumdevējs norādījis tās tiesiskās sekas, ko izraisa 45. pantā uzskaitīto atzīmju ieviešana zemesgrāmatā.

Ķīlas devējam nav obligāti jābūt parādniekam saistībā, kuru ķīlas tiesība nodrošina.⁸⁶ Līdz ar to ir iespējama situācija, kad prasījums, kas nodrošināts ar ķīlas tiesību, kreditoram ir pret vienu personu, savukārt ķīlu ir devusi cita persona. Ar 2014. gada 25. septembra grozījumiem Maksātnespējas likumā tika iekļauts regulējums (Maksātnespējas likuma 118.¹ pants), kas paredz ķīlas ņēmēja (kreditora) tiesības gūt sava prasījuma apmierinājumu no ķīlas situācijā, kad ķīlas devējs nav pats parādnieks, bet viņam ir pasludināts maksātnespējas process, proti, tika ieviests tā saucamais "deponēto līdzekļu" institūts, paredzot, ka ķīlas ņēmējs maksātnespējas procesā ir nodrošinātais kreditors ar nosacījumu.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 118.¹ panta pirmajai daļai naudas līdzekļus, kas iegūti no tādas parādnieka mantas pārdošanas, kas kalpo par nodrošinājumu tāda nodrošinātā kreditora prasījumam, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, administrators deponē Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotajā kontā Valsts kasē līdz brīdim, kad nodrošinātais kreditors iesniedzis Maksātnespējas kontroles dienestam paziņojumu par nosacījuma iestāšanos. Savukārt šā panta otrā daļa noteic, ka minētie naudas līdzekļi glabājami ne ilgāk kā trīs gadus pēc tam, kad ieķīlātā manta ir pārdota par labu nodrošinātajam kreditoram, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, vai piecus gadus no parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas atkarībā no tā, kurš no šiem termiņiem iestājas agrāk.

Gadījumā, ja nodrošinātais kreditors, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, iesniegumā norādījis datumu, līdz kuram jāiestājas nosacījumam, un līdz minētajam datumam nav iesniedzis Maksātnespējas kontroles dienestam paziņojumu par nosacījuma iestāšanos, šā panta pirmajā daļā minētie naudas līdzekļi glabājami līdz iesniegumā norādītajam

⁸⁴ Latvijas Republikas Augstākā tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 29. decembra lēmums lietā Nr. C04291511, SPC-27/2017.

⁸⁵ Zemesgrāmatu likums. Likuma teksts ar paskaidrojumiem. Sastādījis J. Gobziņš. Rīga – Valmieras zemesgrāmatu nodaļas priekšnieks. 1938., A.-S. "Zemnieka Domas", Rīga, 25. lpp.

⁸⁶ Rozenfelds J. (2004). Lietu tiesības. 187. lpp.

datumam (Maksātnešpējas likuma 118.¹ panta trešā daļa). Savukārt Maksātnešpējas likuma 118.¹ panta ceturtnā daļa noteic, ja nodrošinātais kreditors, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, nav iesniedzis Maksātnešpējas kontroles dienestam paziņojumu par nosacījuma iestāšanos līdz šā panta otrajā vai trešajā daļā noteiktajam termiņam, šā panta pirmajā daļā minētie naudas līdzekļi tiek izmaksāti atbilstoši šā likuma 118. panta noteikumiem. Ja, iestājoties nosacījumam, no kura bija atkarīgas nodrošinātā kreditora prasījuma tiesības, prasījuma apmērs ir mazāks par šā panta pirmajā daļā minēto naudas līdzekļu summu, līdzekļu atlikumu izmaksā atbilstoši šā likuma 118. panta noteikumiem.

Vēršam uzmanību, ka Maksātnešpējas likuma 73. pantā noteiktais prasījuma iesniegšanas termiņš ir attiecināms arī uz kreditoru, kura prasījuma tiesības nodrošinātas ar komercķīlu, zemesgrāmatā vai kuģu reģistrā reģistrētu hipotēku.⁸⁷

Papildus norādām, ka Latvijas Republikas Augstākā tiesa ir atzinusi, ka kreditoru prasījumu, kas vērsti pret maksātnešpējīgo parādnieku (gan fizisko, gan juridisko personu), iesniegšanu likumdevējs aprobežojis ar saīsinātu termiņu (Maksātnešpējas likuma 73. panta pirmā un otrā daļa), kurš ir materiāli prekluzīvs jeb likumisks termiņš un kura atjaunošana tiesību normās nav paredzēta, atšķirībā no procesuāli tiesiskā termiņa, kuru saskaņā ar Civilprocesa likuma 51. pantu tiesa vai tiesnesis var atjaunot.⁸⁸

Par fiziskās personas maksātnešpējas procesa depozītu⁸⁹

Vai depozīts divu minimālo mēnešalgu apmērā ir jāveic uzreiz, tas ir, vienlaikus ar dokumentu iesniegšanu tiesā? Vai pastāv citi risinājumi, ja persona vēlas uzsākt fiziskās personas maksātnešpējas procesu, bet nav iespējams ieskaitīt depozītu divu minimālo mēnešalgu apmērā vienlaikus ar pieteikuma iesniegšanu tiesā.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ otrās daļas nosacījumiem, fiziskās personas maksātnešpējas procesa pieteikumam jāpievieno dokumenti, kas apliecina pieteikumā norādīto informāciju, tostarp valsts nodevas un citu tiesas izdevumu samaksu likumā noteiktajā kārtībā un apmērā un fiziskās personas maksātnešpējas procesa depozīta samaksu.

Turklāt saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 2. punktu un Maksātnešpējas likuma 129. panta otro daļu fiziskās personas maksātnešpējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnešpējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnešpējas kontroles dienesta deponēto līdzekļu kontā Valsts kasē (<http://www.mkd.gov.lv/lv/rekviziti/>), kas vēlāk izmantojams administratora atlīdzības segšanai.

Līdz ar to norādām, ja plānojat iesniegt tiesā pieteikumu par fiziskās personas maksātnešpējas procesa pasludināšanu, tad Jums ir jāņem vērā, ka depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā (860 euro) ir jāiemaksā uzreiz un to nevar maksāt pa daļām, jo maksātnešpējas pieteikumam bez valsts nodevas samaksu apliecinājošiem dokumentiem ir jāpievieno arī depozīta samaksas apliecināošs dokuments, pretējā gadījumā maksātnešpējas

⁸⁷ Augstākās tiesas 2017. gada 5. jūnija spriedums lietā Nr. SKC-76/2017 (C19053511), 8.6.–8.7. punkts, 2016. gada 30. augusta spriedums lietā Nr. SKC-111/2016 (C27204111), 7.1. punkts.

⁸⁸ Augstākās tiesas 2014. gada 8. aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-117/2014 (C34057811), 9.3. punkts.

⁸⁹ Maksātnešpējas kontroles dienesta 2019. gada 9. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2019/108

pieteikums tiks atstāts bez virzības.

Par saistību dzēšanas plānu⁹⁰

No iesnieguma izriet, ka ar 2017. gada 17. augusta tiesas lēmumu apstiprināts fiziskās personas maksātnespējas procesa saistību dzēšanas plāns, nosakot izpildes termiņu – 24 mēneši. Attiecīgi lūgts sniegt viedokli par sekojošiem jautājumiem:

1) Vai pirmais maksājums vienas trešdaļas apmērā jāērķina no ienākumiem, kas gūti periodā no 2017. gada 18. augusta vai 1. augusta?

2) Vai par 2017. gada augustā gūtajiem ienākumiem pirmais maksājums jāveic 2017. gada septembrī?

3) Kad ir pienākums veikt pēdējo saistību dzēšanas plānā noteikto maksājumu, vai tas ir 2019. gada septembris?

Saistību dzēšanas plāns ir saistību dzēšanas procedūras pamatdokuments, kuru maksātnespējīgā fiziskā persona sastāda, saskaņo ar kreditoriem un iesniedz apstiprināšanai tiesā, un kurā norāda saistību dzēšanas procedūras laikā plānotos ienākumus un katru mēnesi katram kreditoram maksājamo summu. Maksātnespējas likuma 154. panta otrajā daļā ir uzskaitīts, kas ir jānorāda saistību dzēšanas plānā, un saskaņā ar minēto normu saistību dzēšanas plānā nav jānorāda datums, līdz kuram parādniekam jāveic maksājumi kreditoriem.

Jāņem vērā, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtajai daļai saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem, bet jebkurā gadījumā novirzāmo ienākumu apmērs nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās algas pirms nodokļu samaksas.

Savukārt Maksātnespējas likuma 160. panta 1. punkts noteic, ka parādniekam ir pienākums pildīt fiziskās personas saistību dzēšanas plānu, kas nozīmē veikt maksājumus kreditoriem atbilstoši tiesas apstiprinātajam saistību dzēšanas plānam.

Līdz ar to, ja tiesas apstiprinātajā saistību dzēšanas plānā paredzēts, ka kreditoriem maksājama viena trešdaļa no fiziskās personas ienākumiem, fiziskajai personai jānodrošina, lai kreditoriem tiek novirzīta viena trešdaļa no parādnieka ikmēneša ienākumiem. Savukārt termiņš, ar kuru ir jāsāk pildīt saistību dzēšanas plāns, atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam sākas no tiesas lēmuma par saistību dzēšanas procedūras pasludināšanu pieņemšanas datuma.

No minētā izriet, ka kārtība, kādā jāveic maksājumi kreditoriem, būtu jāatspoguļo fiziskās personas saistību dzēšanas plānā, konkrēti norādot kreditoriem izmaksājamās summas apmēru un izmaksas grafiku. Turklāt tas nodrošina ne tikai to, ka fiziskās personas kreditori ir informēti par maksājumu kārtību, bet tie var paļauties, ka maksājumi tiks veikti saskaņā ar tiesā apstiprināto saistību dzēšanas plānu.

Papildus norādāms, ka atbilstoši Maksātnespējas likumam, parādniekam ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, līdz ar to parādniekam ir jāinformē visi kreditori par jebkurām ienākumu izmaiņām un to iemesliem, lai nodrošinātu maksātnespējas procesa

⁹⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 24. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2019/1538

atklātības un caurskatāmības principa ievērošanu.

Vēršam uzmanību, ka tikai tiesas kompetencē ietilpst izvērtēt fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildi atbilstoši Maksātnespējas likuma prasībām. Turklāt atbilstoši Maksātnespējas likuma 164. panta trešajā daļā noteiktajam, pabeidzot saistību dzēšanas procedūru, lēmumu par parādnieka atbrīvošanu no atlikušajām saistībām, kas norādītas fiziskās personas saistību dzēšanas plānā, pieņem tiesa. Tātad tiesai, izskatot pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, pieteikums jāizvērtē nevis formāli, bet pēc būtības, kas nozīmē, ka tiesai jākonstatē, ka fiziskā persona ir izpildījusi tiesas apstiprināto saistību dzēšanas plānu, kā arī veikusi papildu izmaksas saviem kreditoriem.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa izdevumiem⁹¹

No iesnieguma izriet, ka ar tiesas lēmumu ir pasludināts fiziskās personas (turpmāk šajā skaidrojumā – parādnieks) maksātnespējas process un tā ietvaros administrators pieņēma lēmumu, ar kuru neatzina pieteiktā kreditora prasījumu. Minēto administratora lēmumu kreditors pārsūdzēja tiesā. Tiesa kreditora prasījumu atzina par pamatotu un vienlaikus nolēma tiesāšanās izdevumus 1510,97 euro apmērā piedzīt no parādnieka.

Lūgts sniegt viedokli, vai tiesāšanās izdevumi ir attiecināmi uz maksātnespējas procesa tiešajiem izdevumiem un tos var iekļaut kreditora prasījumā? Vai arī tie ir netiešie izdevumi, kas jāsedz parādniekam, jo tie radušies administratora darbības rezultātā.

Maksātnespējas likuma viens no galvenajiem mērķiem ir radīt skaidrību par kreditora un parādnieka attiecībām, proti, likumdevējs ir paredzējis maksātnespējas pasludināšanas brīdī fiksēt kreditora saistību apmēru pret parādnieku, iesniedzot administratoram kreditora prasījumu, tādējādi nodrošinot kreditoriem vienādas iespējas piedalīties maksātnespējas procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu.⁹² Turklāt bankrota procedūras pasākumus nevar uzskatīt par pabeigtiem, kamēr nav noskaidrots kreditoru kopums.

Likumdevēja piešķirto pilnvaru ietvaros kreditoru prasījumu pārbaude un pamatota lēmuma par kreditora prasījuma atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu pieņemšana ir administratora ekskluzīvā kompetencē, ar iespēju kreditoram to nododot pārvērtēšanai tiesā. Turklāt atbilstoši Maksātnespējas likuma 75. panta pirmajai daļai administrators pilnībā vai daļēji neatzīst kreditora prasījumu, par kuru pastāv strīds starp parādnieku un kreditoru.

Līdz ar to atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajai kārtībai, tiesības pretendēt uz sava kreditora prasījuma apmierināšanu rodas vienīgi pēc administratora lēmuma par kreditora prasījuma atzīšanu pieņemšanas vai pēc tiesas nolēmuma pieņemšanas, ar kuru ir izšķirts strīds par tiesībām, atzīstot kreditora prasījumu par pamatotu.

No Tiesu informācijas sistēmā pieejamās informācijas konstatēts, ka ar Rīgas rajona tiesas 2019. gada 9. jūlija spriedumu lietā Nr. C-3411-19/1 tiesa nosprieda tostarp piedzīt no parādnieka par labu kreditoram tiesāšanās izdevumus 1510,97 euro apmērā, vienlaikus norādot, ka tiesāšanās izdevumi atlīdzināmi parādnieka fiziskās personas maksātnespējas procesa

⁹¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 15. augusta vēstule Nr. 1-57n/2019/1665

⁹² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016. gada 31. marta sprieduma lietā Nr. C15244511 motīvu daļas 6.5. punkts.

ietvaros, atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajai kārtībai.

Tātad, konkrētajā gadījumā pēc tiesas lēmuma, ar kuru ir izšķirts strīds par tiesībām un par labu kreditoram tiek piedzīti tostarp tiesāšanās izdevumi, kreditoram, atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajai kārtībai, ir jāprecizē savs kreditora prasījums, lūdzot iekļaut tajā arī tiesāšanās izdevumus.

Papildus norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma tiesisko regulējumu prasījumi par saistībām, kuras radušās pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, piesakāmi kā kreditoru prasījumi. Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 172. pantu izmaksas, kas parādniekam rodas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, tiek iedalītas fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešajās un netiešajās izmaksās.

Attiecīgi fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešās izmaksas ir izmaksas, kas saistītas ar fiziskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu (izdevumi par sludinājumu ievietošanu, izsoļu organizēšanu, norēķinu konta atvēršanu, apkalpošanu un slēgšanu, pasta korespondences nosūtīšanas pakalpojumi, izdevumi, kas saistīti ar fiziskās personas mantas vērtēšanu, notāra pakalpojumi un izdevumi, kas saistīti ar fiziskās personas mantas uzturēšanu, ja tā ir nodota administratoram, un darījumu pārbaudi, kā arī mantas un darījumu apdrošināšanu) un tās tiek segtas no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem.

Savukārt fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešās izmaksas ir parādnieka uzturēšanas izmaksas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas (uzturēšanas izdevumi, kārtējie nodokļi un nodevu maksājumi, uzturlīdzekļu maksājumi, likumiskie maksājumi un maksājumi, kas izriet no tiem līgumiem, kuri tiek turpināti vai šajā likumā noteiktajā kārtībā noslēgti pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas (piemēram, administratīvie sodi, īres maksa, maksa par komunālajiem pakalpojumiem utt.)) un tās tiek segtas no parādnieka līdzekļiem, ko viņš ir tiesīgs paturēt sev uzturēšanas izmaksu segšanai.

Ievērojot iepriekš minēto secināms, ka konkrētajā gadījumā ar tiesas lēmumu piedzītie tiesāšanās izdevumi nav attiecināmi uz fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešajām vai netiešajām izmaksām, bet gan uz kreditora prasījumu.

Par komandējuma naudu fiziskās personas maksātnespējas procesā⁹³

Iesniedzējai ir pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process. Iesniegumā norādīts, ka persona plāno doties komandējumā uz trim mēnešiem. Līdz ar to papildu darba algai darba devējs personai izmaksās naudas līdzekļus komandējuma izmaksu segšanai (īres, dzīvokļa komunālo maksājumu, automašīnas īres, degvielas un komandējuma naudas segšanai). Līdz ar to lūgts sniegt viedokli, vai minētie naudas līdzekļi ir jānovirza kreditoru prasījumu segšanai fiziskās personas maksātnespējas procesā.

Fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no divām secīgām procedūrām: bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras laikā tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu

⁹³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 23. augusta vēstule Nr. 1-57n/2019/1708

apmierināšanai, savukārt saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem, bet jebkurā gadījumā novirzāmo ienākumu apmērs nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās algas mēnesī pirms nodokļu samaksas (tas ir, vismaz 143,33 euro).

No minētā var secināt, ka fiziskajai personai saistību dzēšanas procedūras laikā ir pienākums no tiem naudas līdzekļiem, ko tā ieguvusi ar savu darbu, saimniecisko darbību un citām darbībām, likumā noteikto daļu novirzīt kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Tajā pašā laikā likumdevējs ir noteicis tos naudas līdzekļus, uz kuriem kreditori nevar vērst piedziņu, tas ir, atsavināt piespiedu kārtā. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 596. panta 3. punktu kreditori cita starpā nevar vērst piedziņu uz darbiniekam izmaksājamām summām sakarā ar komandējumu, pārcelšanu un nosūtīšanu darbā uz citu apdzīvotu vietu. Tādējādi likumdevēja mērķis ir aizsargāt no piespiedu atsavināšanas tos naudas līdzekļus, kas saņēmējam piešķirti konkrēta sociāla vai saimnieciska mērķa īstenošanai, no citiem saņēmēja ienākumiem. Kā tas secināms no Ministru kabineta 2010. gada 12. oktobra noteikumiem Nr. 969 "Kārtība, kādā atlīdzināmi ar komandējumiem saistītie izdevumi", darbiniekam sakarā ar komandējumu izmaksājamās summas paredzētas to izmaksu segšanai, kas rodas sakarā ar darbinieka nosūtīšanu uz citu apdzīvotu vietu Latvijas Republikā vai ārvalstī, lai darbinieks realizētu darbavietas uzstādītos un statūtos paredzētos saimnieciskos mērķus vai piedalītos kvalifikācijas paaugstināšanas pasākumos.

No iepriekš minētā izriet, ka līdzekļi, kas izmaksāti komandējuma izmaksu segšanai, ir paredzēti tikai to izdevumu segšanai, kas radušies saistībā ar nosūtīšanu komandējumā. Līdz ar to iesniegumā norādītā komandējuma nauda netiek uzskatīta par ienākumu, kas ir izmantojams kreditoru prasījumu segšanai saskaņā ar Maksātnespējas likuma 160. panta 2. punktu.

Par saistību dzēšanas plāna termiņu⁹⁴

Vēstulē norādīts, ka ar Rīgas pilsēta Pārdaugavas tiesas 2018. gada 19. septembra spriedumu pasludināts iesniedzēja maksātnespējas process. Papildus norādīts, ka pēc bankrota procedūras pabeigšanas iesniedzējam ir trīs kreditori, kuru saistības nav dzēstas, turklāt viens no kreditoriem ir kreditors, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās.

Ievērojot minēto, Maksātnespējas kontroles dienestam lūgts sniegt viedokli, vai, sagatavojot saistību dzēšanas plānu un nosakot saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu, ir jāņem vērā kreditora prasījums, kurš ir atkarīgs no nosacījuma iestāšanās, ja šis nosacījums uz saistību dzēšanas plāna sagatavošanas brīdi nav iestājies.

Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 1. punktā noteikts, ka fiziskās personas saistību dzēšanas plānā tiek norādīti kreditori, kuri savus prasījumus ir iesnieguši Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā un kuru prasījumi nav tikuši apmierināti bankrota procedūras ietvaros, kā arī šādu kreditoru prasījumu apmērs. Ievērojot minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā kreditora prasījums, neatkarīgi no tā, ka uz paziņojuma par bankrota procedūras pabeigšanas un saistību dzēšanas plāna sagatavošanas brīdi nosacījums, no kura ir atkarīga kreditora prasījuma esamība, nav iestājies, tomēr būtu

⁹⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 23. septembra vēstule Nr. 1-57n/2019/1897

norādāms saistību dzēšanas plānā atbilstoši Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 1. punktam.

Papildus norādāms, ka fiziskās personas saistību dzēšanas plānā jānorāda kreditoriem izmaksājamās summas apmērs un izmaksas grafiks saistību dzēšanas procedūrā (Maksātnespējas likuma 154. panta pirmās daļas 7. punkts). Ņemot vērā, ka uz saistību dzēšanas plāna sagatavošanas brīdi nav iestājies nosacījums, no kura atkarīgs kreditora prasījums, norādāms, ka šāds kreditora prasījums nav jāatspoguļo maksājumu grafikā. Proti, arī saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņš ir nosakāms neņemot vērā šāda kreditora prasījuma esamību. Gadījumā, ja iestāsies nosacījums, kura rezultātā kreditors tomēr iegūs savas prasījuma tiesības pret parādnieku, tad attiecīgi šis kreditora prasījums ir iekļaujams saistību dzēšanas plāna maksājuma grafikā, izdarot nepieciešamos grozījumus saistību dzēšanas plānā saskaņā ar Maksātnespējas likuma 162. pantu.

Par maksājumiem fiziskās personas bankrota procedūras laikā⁹⁵

Lūgts sniegt skaidrojumu, vai parādniekam, kuram 2019. gada 15. augustā ir pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, ir pienākums arī bankrota procedūras laikā daļu no saviem ienākumiem novirzīt kreditoru prasījumu dzēšanai.

Sākot ar 2015. gada 1. martu, kad stājās spēkā likums "Grozījumi Maksātnespējas likumā", tika noregulēts jautājums attiecībā uz to, ka fiziskai personai nav pienākuma bankrota procedūras laikā novirzīt vienu trešdaļu no ienākumiem kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Proti, Maksātnespējas likuma 140. panta 1. punkts paredz parādnieka tiesības saņemt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu fiziskās personas uzturēšanas izmaksas.

Ar minētajiem grozījumiem tika veiktas izmaiņas Maksātnespējas likuma 137. panta 1. punktā, nosakot, ka administrators atver kontu uz sava vārda kredītiestādē vienīgi tad, ja administratoram tiek nodoti naudas līdzekļi saskaņā ar šā likuma 139. panta 2. punktu vai parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros ir paredzēta mantas pārdošana.

Tāpat ar minētajiem grozījumiem vienlaikus tika izslēgts Maksātnespējas likuma 137. panta 11. punkts, kurā bija paredzēta kārtība, kādā kreditoriem periodiski izmaksājami naudas līdzekļi jau pēc bankrota procedūras uzsākšanas visā tās norises laikā, tā vietā Maksātnespējas likuma 139. panta 6. punktā nosakot pienākumu segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

To, ka pēc minēto grozījumu veikšanas Maksātnespējas likumā iztrūkst tieša regulējuma par turpmāko rīcību ar vienu trešdaļu parādnieka ienākumu, kas vairs nav pārskaitāma administratoram kreditoru prasījumu apmierināšanai, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā noregulē papildinātais Maksātnespējas likuma 139. pants, kura 6. punktā ir ietverts parādnieka pienākums segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

Respektīvi, no minētajiem naudas līdzekļiem administrators ir tiesīgs lūgt parādnieku segt bankrota procedūras laikā radušās maksātnespējas procesa tiešās izmaksas. Savukārt, ja šādu izmaksu nav, tad atbilstoši spēkā esošajam regulējumam, parādnieks bankrota procedūras laikā ir tiesīgs paturēt šo vienu trešdaļu (vai attiecīgu tās daļu, ja izmaksas ir bijušas) no saviem

⁹⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 24. septembra vēstule Nr. 1-57n/2019/1906

ienākumiem.

Maksātspējas kontroles dienesta ieskatā šāda pieeja nenonāk pretrunā ar Maksātspējas likuma 172. panta trešo daļu, kas paredz fiziskās personas maksātspējas procesa tiešās izmaksas segt no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem. Jāņem vērā, ka Maksātspējas likuma 139. panta 6. punktā likumdevējs ir noteicis nepārprotamu parādnieka pienākumu iesaistīties fiziskās personas maksātspējas procesa finansēšanā, tādēļ, ja no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem maksātspējas procesa tiešās izmaksas segt nav iespējams, tad šis pienākums gulstas uz parādnieku.

Izvērtējot iepriekš minētās normas kopumā, secināms, ka no 2015. gada 1. marta ne vien ir atcelts parādnieka pienākums bankrota procedūras laikā novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem kreditoru prasījumu apmierināšanai, bet arī Maksātspējas likumā vairs nav paredzēta kārtība šāda pienākuma izpildei.

Līdz ar to Maksātspējas kontroles dienesta ieskatā parādniekam, kura fiziskās personas maksātspējas process pasludināts pēc 2015. gada 1. marta, bankrota procedūras laikā nav pienākuma veikt ikmēneša maksājumus kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Saistībā ar iesniegumā minēto jautājumu norādāms, ka Latvijas Republikas Senāta Civillietu departaments 2019. gada 28. martā pieņēma lēmumu lietā Nr. C10065317, SPC-5/2019 (turpmāk šajā skaidrojumā – Senāta lēmums), ar kuru atzīts, ka Maksātspējas likuma 140. panta 1. punkts, 139. panta 1. punkts un 172. panta ceturtais daļa [...] ir interpretējama tādējādi, ka parādnieka pienākums arī bankrota procedūras laikā ir daļu no saviem ienākumiem novirzīt kreditoru prasījumu segšanai.⁹⁶ Lai arī minētajā lēmumā ietvertā tiesību normu interpretācija ir raisījusi virkni diskusiju, tostarp praktizējošo juristu un maksātspējas regulējuma pilnveidošanā iesaistīto personu starpā, no Senāta lēmuma izriet, ka parādniekiem, kuru ienākumi bankrota procedūras laikā ir pietiekami lieli, proti, pārsniedz viņu uzturēšanās izmaksas, šie līdzekļi ir jānovirza kreditoru prasījumu segšanai. Savukārt parādnieki, kuru ienākumi nepārsniedz uzturēšanas izmaksas, var paturēt visus savus ienākumus.⁹⁷

Tāpat no Senāta lēmuma izriet arī akcents uz parādnieka un administratora pienākumu izvērtēt, cik lielu summu no ienākumiem parādniekam ir tiesības paturēt. Tie var būt arī visi ienākumi, ja tie nepārsniedz uzturēšanas izmaksas. Šo apstākļu vērtēšana ir parādnieka un administratora uzdevums.⁹⁸ Turklāt tas ir saprātīgs un Maksātspējas likuma mērķiem pilnībā atbilstošs iztulkojums [...], ka parādniekam var būt arī salīdzinoši lieli ienākumi, no kuriem viņš patiešām spēj ne vien uzturēt sevi, bet arī maksāt kreditoriem.⁹⁹

Būtiski norādīt, ka atbilstoši Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas tīmekļa vietnē pieejamajai informācijai, 2019. gada 3. septembrī Latvijas Republikas Ministru kabinets ir atbalstījis redakcionālus grozījumus Maksātspējas likumā.¹⁰⁰ Savukārt 2019. gada 19. septembrī Latvijas Republikas Saeimas sēdē tika nolemts nodot Juridiskajai komisijai likumprojektu "Grozījumi Maksātspējas likumā" (395/Lp13) (turpmāk šajā

⁹⁶ Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2019. gada 28. marta lēmuma lietā Nr. C10065317, SPC-5/2019 motīvu daļas 5.3. punkts.

⁹⁷ Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs Aigars Strupiņš "Vēlreiz par Senāta lēmumu lietā Nr. SPC-5/2019". 2019. gada 16. jūlija žurnāls "Jurista Vārds" Nr. 28 (1086).

⁹⁸ Turpat.

⁹⁹ Turpat.

¹⁰⁰ Pieejams: (<http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40476582>).

skaidrojumā – Likumprojekts)¹⁰¹. Norādāms, ka atbilstoši Likumprojekta anotācijā norādītajam, Likumprojekta mērķis ir nodrošināt, lai arī turpmāk Maksātnespējas likuma normu piemērotājiem būtu nepārprotami skaidrs, ka parādniekam fiziskās personas maksātnespējas procesā bankrota procedūras ietvaros nav jānovirza viena trešdaļa no tās ienākumiem kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Ņemot vērā iespējamo negatīvo ietekmi uz godprātīgiem parādniekiem, kuriem jebkurā brīdī var tikt izbeigts fiziskās personas maksātnespējas process ilgstošas atšķirīgas likuma normu izpratnes dēļ, Likumprojektā paredzēta tā nekavējoša spēkā stāšanās. Likumprojekts vēl jāskata Latvijas Republikas Saeimā.¹⁰²

Ievērojot visu iepriekš minēto secināms, ka no 2015. gada 1. marta likumdevēja griba nepārprotami ir vērtā uz to, ka fiziskai personai bankrota procedūras laikā nav pienākuma novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem kreditoru prasījumu apmierināšanai. Vēl jo vairāk, ar Likumprojektu Maksātnespējas likumā tiks precizēta likumdevēja griba, izslēdzot jebkādu atšķirīgu interpretācijas iespēju.

Par kārtējo nodokļu maksājumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā¹⁰³

Iesniegumā norādīts, ka saskaņā ar Rīgas rajona tiesas 2018. gada 11. septembra lēmumu ir izbeigta saistību dzēšanas procedūra, atbrīvojot fizisko personu no atlikušajām saistībām, kas tika norādītas saistību dzēšanas plānā un ir izbeigts fiziskās personas maksātnespējas process. Tāpat iesniegumā norādīts, ka ir saņemta Jūrmalas pilsētas domes 2019. gada 18. septembra vēstule, kurā norādīts, ka par īpašumu Viršu ielā, Jūrmalā, fiziskajai personai ir izveidojies nekustamā īpašuma nodokļa parāds par kopējo summu 422,28 euro apmērā, t.sk., pamatparāds 258,08 euro un nokavējuma nauda 164,20 euro.

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli, vai Jūrmalas pilsētas domes rīcība, pieprasot naudas līdzekļus par periodu, kad personai bija pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, ir pamatota un tiesiska.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. panta pirmo daļu Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiesās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku TAP un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību TAP un maksātnespējas procesa jautājumos. Savukārt, lai īstenotu šā likuma 173. pantā un citos normatīvajos aktos noteiktās funkcijas, Maksātnespējas kontroles dienests veic Maksātnespējas likuma 174.¹ pantā noteiktos uzdevumus un izmanto 174.² pantā noteiktās tiesības.

Ņemot vērā minēto secināms, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē un uzdevumos neietilpst pašvaldības domes rīcības izvērtēšana.

Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas

¹⁰¹ Pieejams: (<https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/webAll?OpenView&count=30&start=391>).

¹⁰² Pieejams: (<https://www.tm.gov.lv/lv/aktualitates/tm-informacija-presei/?page=2>).

¹⁰³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 18. oktobra vēstule Nr. 1-57n/2019/2065

pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Šā panta otrā daļa noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar nolēmumu pasludinājusi maksātnespējas procesu, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 147. panta ceturtajai daļai nenodrošināto kreditoru prasījumi tiek apvienoti vienā grupā bez prioritātēm. Pēc tam, kad veikti šā panta otrajā un trešajā daļā minētie maksājumi, tiek apmierināti nenodrošināto kreditoru prasījumi proporcionāli katra kreditora pamatparāda summai. No parādnieka naudas līdzekļiem, kas paliek pāri pēc nenodrošināto kreditoru prasījumu apmierināšanas pamatparāda apmērā, tiek apmierināti nenodrošināto kreditoru blakus prasījumi (proporcionāli summai, kas pienākas katram kreditoram). Līdz ar to, ja nodokļu maksājumu parāds ir izveidojies par laika periodu līdz fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanai, tas tiek segts, pamatojoties uz iesniegtajiem kreditoru prasījumiem.

Savukārt, atbilstoši Maksātnespējas likuma 172. panta ceturtās daļas 2. punktam un šā panta piektajai daļai, kārtējie nodokļu un nodevu maksājumi ir fiziskās personas (parādnieka) netiešās izmaksas un atbilstoši minētā panta piektajai daļai tās tiek segtas no parādnieka līdzekļiem, ko viņš ir tiesīgs paturēt sev uzturēšanas izmaksu segšanai.

Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26. panta sestās daļas 5. punkts noteic, ka pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas vai TAP lietas ierosināšanas tiesā nodokļu maksātājs (parādnieks) veic visus kārtējos nodokļu maksājumus saskaņā ar nodokļu likumiem.

Tādēļ no minētajām tiesību normām kopumā secināms, ka parādnieks fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā nav atbrīvots no kārtējo nodokļu maksājumiem, tādējādi parādniekam saglabājas pienākums veikt kārtējos nodokļu maksājumus t.sk., nekustamā īpašuma nodokļu maksājumus.

Par administratora pienākumu paziņot ZTI par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu¹⁰⁴

Lūgts sniegt viedokli, vai administratoram ir pienākums iesniegt ZTI pieteikumu izpildu lietvedības apturēšanai fiziskās personas maksātnespējas procesā.

Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 1. punktā noteikts, ka pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas tiek apturēta izpildu lietvedība lietās par piespriesto, bet nepiedzīto summu piedziņu un lietās par parādnieka saistību izpildīšanu tiesas ceļā.

Civilprocesa likuma 560. panta pirmās daļas 8. punktā noteikts, ka tiesu izpildītājs aptur izpildes lietvedību, ja parādniekam pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process. Šā panta ceturtā daļa noteic, ka šā panta pirmās daļas 8. punktā minētajā gadījumā tiesu izpildītājs pabeidz uzsākto mantas pārdošanu, ja tā jau ir izsludināta vai manta nodota tirdzniecības uzņēmumam pārdošanai, izņemot gadījumu, kad fiziskās personas mantas pārdošanas plānā ir

¹⁰⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 28. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2019/115

paredzēts atlikt mājokļa pārdošanu saskaņā ar Maksātnespējas likuma 148. pantu. No pārdošanā saņemtās naudas tiesu izpildītājs ietur sprieduma izpildes izdevumus, bet pārējo naudu nodod administratoram kreditoru prasījumu segšanai atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajai kārtībai, ievērojot nodrošinātā kreditora tiesības. Savukārt saskaņā ar šā panta piekto daļu šā panta pirmās daļas 8. punkta noteikumi neattiecas uz izpildu lietām par prasībām, kuru izpilde nav saistīta ar piedziņas vēršanu uz parādnieka mantu vai naudas līdzekļiem. Tiesu izpildītājs izpildes lietvedību arī aptur, ja izpildu dokuments izsniegts prasībās, kuru izpilde saistīta ar nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izsolē vai kustamās mantas nodošanu.

Atšķirībā no Civilprocesa likuma 563. panta otrās daļas, kura noteic, ka izpildu lietvedība ir izbeidzama pēc administratora pieteikuma, ja parādniekam likumā noteiktajā kārtībā pasludināta maksātnespēja, ne Civilprocesa likuma 560. pants, ne Maksātnespējas likums tieši nenoteic, pēc kā iniciatīvas pieņemams lēmums par izpildu lietvedības apturēšanu Civilprocesa likuma 560. panta pirmās daļas 8. punktā minētajos gadījumos, tomēr tiesu praksē vairākkārt atzīts, ka paziņot ZTI par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu ir šajā procesā ieceltā administratora pienākums.¹⁰⁵

Piemēram, Rīgas apgabaltiesa 2012. gada 7. marta lēmumā lietā Nr. C24078112 norādīja, ka Maksātnespējas likuma 65. panta 12. punktā ir noteikts, ka administratoram pēc juridiskas personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir pienākums iesniegt ZTI pieteikumu par izpildu lietvedības izbeigšanu lietās par piespriesto, bet no parādnieka nepiedzīto summu piedziņu un lietās par saistību izpildīšanu tiesas ceļā. Maksātnespējas likuma 10. pantā (Likuma normu piemērošanas īpatnības) noteikts, ka fiziskajām personām un personālsabiedrībām piemēro uz juridiskajām personām attiecināmos noteikumus, ja Maksātnespējas likumā nav noteikts citādi.

No minētā tiesa secina, ka administratoram ir pienākums nekavējoties paziņot ZTI par fiziskās personas maksātnespējas pasludināšanu, kaut arī šāds pienākums nav tieši ierakstīts Maksātnespējas likuma sadaļā par fizisko personu maksātnespējas pasludināšanas sekām un administratora pienākumiem pēc tam.¹⁰⁶

Līdz ar to administratoram ir pienākums paziņot ZTI par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, ievērojot Maksātnespējas likuma 10. pantā un 65. panta 12. punktā norādīto. Vienlaikus tas neizslēdz iespēju, ka parādnieks paziņo ZTI par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, ņemot vērā, ka maksātnespējas pasludināšana tieši skar parādnieka intereses, un Maksātnespējas likumā nav tieši noteikts, kam ir pienākums paziņot ZTI par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu.

Par galvotāja maksātnespējas procesu¹⁰⁷

Lūgts sniegt viedokli par Latvijas Vēstneša portālā iesūtīto jautājumu: "Ja fiziska persona ir galvotājs dzīvokļa kredītam 28 000 euro lielai summai. Parādniekam ir oficiāls

¹⁰⁵ Berlande G., Civilprocesa likuma 560. panta komentārs. Civilprocesa likuma komentāri. III daļa (61. - 86. nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā.- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 299. lpp.

¹⁰⁶ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2012. gada 7. marta lēmums lietā Nr. C24078112. Sk. arī, Daugavpils tiesas 2012. gada 21. februāra lēmumu lietā Nr. C12276511 0971/12.

¹⁰⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 30. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2019/116

darbs, bet viņš atsakās maksāt, galvotājs apņēmis maksāt noteiktu summu, bet ar to nepietiek, iestāde, kura pārpirkusi parādu, draud ar tiesu. Galvotājs var iesniegt maksātnespēju? Šajā gadījumā galvotājs tiks atbrīvots no šī parāda vai maksātnespēja jāuzsāk parādniekam vai galvotājam? Cik ilgi varētu ilgt maksātnespējas process? Uz galvotāja vārda nav īpašumi, dzīvoklis, kuram ņemts kredīts, pārdots izsolē par daudz mazāku summu."?

Maksātnespējas likuma 127. pants noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa subjekts var būt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības. Savukārt Maksātnespējas likuma 133. pants nosaka, kādas personas var iesniegt fiziskās personas maksātnespējas pieteikumu, un Maksātnespējas likuma 129. pants nosaka, kādām jābūt pazīmēm un priekšnoteikumiem, lai personai varētu piemērot maksātnespējas procesu.

Civillikuma 1692. pants noteic, ka galvojums ir ar līgumu uzņemts pienākums atbildēt kreditoram par trešās personas parādu, neatsvabinot tomēr pēdējo no viņas parāda. Galvnieka pienākums atbildēt kreditoram izriet nepastarpināti no galvojuma līguma – galvojot par parādnieka saistībām, galvnieks uzņemas risku atbildēt kreditoram par parādnieka saistībām arī tad, ja pēdējais nonāk finansiālās grūtībās.¹⁰⁸ Saskaņā ar Civillikuma 1703. panta 2. punktu pret galvnieku prasību celt var nekavējoties, ja ir pierādīta galvenā parādnieka faktiskā maksātnespēja vai par viņa mantu jau atklāts konkurss.

Apstākļi, ka persona ir galvojusi par citas personas saistībām, pats par sevi nerada šai personai pienākumu šīs saistības segt. Pienākums atbildēt par citas personas saistībām rodas vienīgi tad, ja iestājas galvnieka atbildības priekšnoteikumi un ir radies tiesisks pamats galvotāja saistību pildīšanai. Piemēram, ja galvenais parādnieks nepilda savas saistības un pret viņu ir uzsāktas piedziņas darbības (piedzinējs ir saņēmis izpildu rakstu un nodevis tiesu izpildītājam), galvniekam ir pietiekams pamats iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu. Turklāt attiecībā uz pieteicēju jāpastāv vismaz kādai no Maksātnespējas likuma 129. panta pirmajā daļā norādītajām maksātnespējas pazīmēm.

Ja ir iestājies galvnieka atbildības priekšnoteikums, apstākļi, ka kreditors vēlas celt tiesā prasību pret galvnieku par kreditoram pienākošos summu piedziņu, nav šķērslis maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanai. Turklāt jāņem vērā, ka gadījumā, ja ir uzsākta galvenā parādnieka maksātnespējas procedūra, kreditoram ir tiesības prasīt parāda piedziņu no galvnieka.

Galvojumu var izbeigt tikai tāda personas darbība, kuras rezultātā tiek dzēsts galvenais parāds, proti, parāda atmaksa, atcēlējīguma vai izlīguma, vai saistības pārjaunojuma līguma noslēgšana. Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju.

Līdz ar to maksātnespējas procesā no saistībām tiek atbrīvota un saistības tiek dzēstas tikai tai personai, kurai ir pasludināts maksātnespējas process. Tādējādi galvenā parādnieka

¹⁰⁸ Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 5. septembra spriedums lietā Nr. C33437713, SKC-1069/2018, 12.2. apakšpunkts.

maksātnespējas process neizbeidz saistību, kas izriet no galvojuma, tāpat kā galvnieka maksātnespējas process neizbeidz galveno saistību.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta otro daļu, fiziskās personas maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar nolēmumu pasludinājusi maksātnespējas procesu, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu. Vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Civilprocesa likumu jautājuma izlemšana par maksātnespējas procesa pasludināšanu ir tiesas ekskluzīva kompetence.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²⁵ pantu jautājumu par maksātnespējas pieteikuma pieņemšanu un lietas ierosināšanu tiesnesis ne vēlāk kā nākamajā dienā pēc maksātnespējas procesa pieteikuma saņemšanas pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa pieteikuma atstāšanu bez virzības, par atteikšanos pieņemt maksātnespējas procesa pieteikumu vai par maksātnespējas procesa pieteikuma pieņemšanu un lietas ierosināšanu.

Fiziskās personas maksātnespējas procesa ilgums ir atkarīgs no tā, vai parādniekam ir manta, ko realizēt bankrota procedūrā, un kāds ir tās apjoms, kā arī no atlikušo saistību apmēra pēc bankrota procedūras pabeigšanas un saistību segšanai novirzāmās summas. Atbilstoši Maksātnespējas likumam bankrota procedūras ilgums ir seši mēneši, kad tiek pārdota fiziskās personas manta, savukārt saistību dzēšanas procedūras ilgums ir no sešiem mēnešiem līdz trīs gadiem, atkarībā no personas ienākumu apjoma un sedzamo saistību apmēra.

Par bankrota procedūras izbeigšanu¹⁰⁹

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas rajona tiesas spriedumu 2019. gada 1. jūlijā pasludināts fiziskās personas X (turpmāk šajā skaidrojumā – parādnieks) maksātnespējas process un par administratoru parādnieka maksātnespējas procesā iecelts administrators A.

Norādīts, ka parādnieka bankrota procedūras laikā administrators ir saņēmis kreditora iebildumus par parādnieka maksātnespējas procesu, kuros, cita starpā, norādīts, ka 2019. gada 28. maijā tika izdots Rīgas rajona tiesas izpildu raksts par 2019. gada 15. marta Baltijas šķīrējtiesas lēmumu. Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 555. pantu ZTI parādniekam nosūtīja paziņojumu par pienākumu izpildīt tiesas nolēmumu. Paziņojumā norādīts datums, līdz kuram parādniekam jāsamaksā parāds un radušies ZTI izdevumi, kā arī norādītas sekas, kas iestāsies, ja parāds līdz norādītajam laika periodam netiks nomaksāts. Tāpat arī ZTI aicināja parādnieku ierasties birojā un sniegt paskaidrojumus par savu mantisko stāvokli un darba vietu, vienlaikus informējot par summām, uz kurām nevar vērst piedziņu.

Ņemot vērā, ka no izpildu raksta izdošanas brīža līdz parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas dienai no parādnieka netika piedzīti naudas līdzekļi, kreditors secina, ka parādnieks ir apzināti slēpis savus patiesos ienākumus, tādējādi nepildot savus pienākumus.

Papildus kreditora iebildumos norādīts, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 160. pantu parādnieka pienākums ir gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Apstākļi, ka parādnieks nav griezies pie ZTI, kā arī nav sniedzis ziņas par savu mantisko stāvokli rada šaubas par parādnieka godprātību un vēlmi pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditora prasījumu.

Ņemot vērā minētos apstākļus, iebildumos administratoram lūgts izbeigt parādnieka

¹⁰⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 4. novembra vēstule Nr. 1-57n/2019/2184

bankrota procedūru, nepiemērojot parādniekam saistību dzēšanas procedūru.

Ievērojot minēto, iesniegumā lūgts Maksātnespējas kontroles dienestam sniegt viedokli, vai iepriekš minētā parādnieka rīcība būtu uzskatāma par negodprātīgu attiecībā pret parādnieka kreditoriem un, vai šāda rīcība būtu uzskatāma par saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumu Maksātnespējas likuma 153. panta 2. punkta izpratnē.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. pantu fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Proti, parādniekam maksātnespējas procesa ietvaros ir jāveic visi viņam ar Maksātnespējas likumu uzliktie pienākumi, lai kreditoru prasījumi tiktu apmierināti pēc iespējas lielākā apjomā.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktā nostiprinātajam labticības principam procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā.

No iesniegumā minētā izriet, ka 2019. gada 28. maijā tika izdots Rīgas rajona tiesas izpildu raksts, savukārt ar Rīgas rajona tiesas 2019. gada 1. jūlija spriedumu pasludināts parādnieka maksātnespējas process. Proti, no izpildu raksta izdošanas dienas līdz parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas dienai bija pagājis viens mēnesis. Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā apstāklis, ka mēneša laikā ZTI nav piedzinis naudas līdzekļus no parādnieka pats par sevi nenorāda uz to, ka parādnieks slēpj savus patiesos ienākumus.

Norādāms, ka primārais iemesls, kāpēc parādnieks vēršas tiesā ar pieteikumu par maksātnespējas procesa pasludināšanu, ir apstāklis, ka parādnieks ir nonācis finansiālās grūtībās un nespēj segt visas savas saistības. Ievērojot minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, apstāklis, ka no parādnieka netika piedzīti naudas līdzekļi pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas pirmšķietami nenorāda uz to, ka parādnieks ir slēpis savus patiesos ienākumus.

Tomēr Maksātnespējas kontroles dienests vērš uzmanību, ka Maksātnespējas likuma 137. panta trešajā punktā noteikts, ka pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un bankrota procedūras uzsākšanas administrators apzina parādnieka mantu un saistības.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 149. panta piekto daļu administrators, izvērtējis iesniegtos priekšlikumus un iebildumus, veic attiecīgus pasākumus bankrota procedūras ietvaros. Ja administrators nav ņēmis vērā izteiktos priekšlikumus un iebildumus, viņš sniedz motivētu atbildi attiecīgā iebilduma vai priekšlikuma iesniedzējam un par to paziņo tiesai, iesniedzot pieteikumu par bankrota procedūras pabeigšanas apstiprināšanu. Tā paša panta septītajā daļā noteikts, ka administrators, iesniedzot tiesai pieteikumu par bankrota procedūras pabeigšanas apstiprināšanu, vienlaikus lūdz izbeigt fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja parādniekam ir konstatēti ierobežojumi saistību dzēšanas procedūras piemērošanai (153. pants).

Ievērojot iepriekš minēto, Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka administratora kā maksātnespējas procesa vadītāja, ekskluzīvā kompetencē ir izvēlēties tiesiskos līdzekļus, lai, atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai, nodrošinātu efektīvu un likumīgu

maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Tieši administratoram ir vislabāk zināmi tie maksātnespējas procesa apstākļi, kāpēc parādnieks nepilda Maksātnespējas likumā noteiktos pienākumus u.tml., kas ir izšķiroši, lai izvērtētu, vai nepastāv kādi ierobežojumi saistību dzēšanas procedūras piemērošanai. Līdz ar to vēršam uzmanību, ka Maksātnespējas kontroles dienests administratora vietā neizdara secinājumus par to, kā rīkoties konkrētajā situācijā, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Par administratora pienākumiem saistību dzēšanas procedūras laikā¹¹⁰

Iesniegumā norādīts, ka saistību dzēšanas procedūras laikā administrators ir saņēmis parādniekam un administratoram adresētu paziņojumu no trešās personas, ar kuru trešā persona ir informējusi parādnieku un administratoru, ka pēc parādnieka saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas starp parādnieka kreditoru kā cedentu un trešo personu kā cesionāru ir ticis noslēgts cesijas līgums, ar kuru cedents ir cedējis cesionāram prasījuma tiesības pret parādnieku. Izvērtējot paziņojumam pievienotos dokumentus, kas apliecina kreditora prasījuma tiesību pāreju, administrators konstatējis, ka cesiju apliecinošie dokumenti atbilst normatīvo aktu prasībām.

Nemot vērā minēto lūgts sniegt viedokli, vai administratoram, pēc saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas saņemot informāciju par prasījuma tiesību cesiju, ir pienākums izdarīt izmaiņas kreditoru prasījumu reģistrā, reģistrējot izmaiņas kreditoru sastāvā un aizstājot agrāko kreditoru ar jauno? Gadījumā, ja atbilde uz iepriekš minēto jautājumu ir apstiprinoša, vai administratoram būtu jānoskaidro, kādā apmērā ir segti kreditoru prasījumi un jāizdara izmaiņas arī kreditoru prasījumu apmērā kā arī, vai parādniekam būtu jāgroza tiesas apstiprinātais saistību dzēšanas plāns un jālūdz tiesu apstiprināt plāna grozījumus.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administratora pienākums ir nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi, savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram maksātnespējas procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā. No minētās tiesību normas izriet, ka administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas līdz tiesas lēmumam par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Vēršam uzmanību, ka saistību dzēšanas procedūras pasludināšana nenoliedzami samazina administratora pienākumu un tiesību apjomu, vienlaikus jāņem vērā, ka administratoram jāpilda Maksātnespējas likumā 26. pantā minētie vispārīgie pienākumi, t.sk., nepieciešamības gadījumā jāizvērtē par izmaiņu veikšanu kreditoru prasījumu reģistrā, ņemot vērā, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 78. panta pirmo daļu kreditoru prasījumu reģistra kārtošana ir administratora ekskluzīvā kompetence.

¹¹⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 7. novembra vēstule Nr. 1-49n/2019/117

Attiecībā uz kārtību, kādā administrators kreditoru prasījumu reģistrā aizstāj agrāko kreditoru (cedentu) ar jauno kreditoru (cesionāru) norādāms, ka administrators kārtu kreditoru prasījumu reģistru, kurā reģistrē izmaiņas kreditoru sastāvā, prasījumu apmērā u.c. Prasījuma tiesību pāreja neietekmē jau atzītā kreditora prasījuma pamatotību un tā apmēru, tādēļ administrators atkārtoti neizvērtē kreditora prasījumu, bet gan izvērtē dokumentus, kas apliecina kreditora prasījuma tiesību pāreju. Tad, kad administrators konstatējis, ka cesiju apliecināšie dokumenti atbilst normatīvo aktu prasībām, administrators veic izmaiņas kreditoru prasījumu reģistrā, aizstājot agrāko kreditoru ar jauno. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 78. panta ceturtajai daļai administrators piecu dienu laikā paziņo par izmaiņām kreditoru prasījumu reģistrā kreditoriem, parādnieka pārstāvim, Maksātnespējas kontroles dienestam un tiesai, kurā pasludināts attiecīgais maksātnespējas process.

Vienlaikus izmaiņu veikšana kreditoru prasījumu reģistrā automātiski neuzliek administratoram pienākumu noskaidrot segto kreditoru prasījumu apmēru saistību dzēšanas procedūras laikā. Tomēr, ja administrators saistību dzēšanas procedūras laikā konstatē Maksātnespējas likuma 153. panta noteiktos saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumus, tad administratoram par to ir jāziņo tiesai, iesniedzot pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu (Maksātnespējas likuma 165. panta otrās daļas 1. punkts).

Attiecībā uz fiziskās personās saistību dzēšanas plāna grozījumu veikšanu, iztulkojot Maksātnespējas likuma 155. pantu kopsakarā ar 162. pantu, secināms, ka fiziskajai personai saistību dzēšanas plāns jāgroza tikai tajos gadījumos, kad fiziskās personas ienākumi palielinās vai samazinās tādā apmērā, ka tas ietekmē saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu, kas noteikts saskaņā ar Maksātnespējas likuma 155. pantu.¹¹¹

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu¹¹²

Lūgts sniegt viedokli par priekšnoteikumiem fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanai.

Izvērtējot iesniegumā norādītos faktiskos apstākļus, Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka iesniegumā minētā parāda summa 13 000 *euro* atbilst Maksātnespējas likumā noteiktajai pazīmei, lai varētu iesniegt fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu tiesā. Vienlaikus jāņem vērā turpmāk norādītais.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 127. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa subjekts var būt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības.

Nodokļu maksātāja statusa esamība apliecina fiziskās personas saikni ar Latvijas Republiku. Termins "nodokļu maksātājs" tiek detalizētāk skaidrots likuma "Par nodokļiem un nodevām" 14. pantā. Proti, Latvijas Republikas likumos noteiktos nodokļus (nodevas) maksā iekšzemes nodokļu maksātāji (rezidenti) un ārvalstu nodokļu maksātāji (nerezidenti). Saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1. panta 4. punktu nodokļu maksātāji ir Latvijas Republikas vai ārvalstu fiziskās un juridiskās personas, kas veic ar nodokli apliekamas darbības

¹¹¹ Augstākās tiesas 2017. gada 3. februāra lēmums lietā Nr. SPC-10/2017 (C16082214), 4.2.1. punkts.

¹¹² Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 8. novembra vēstule Nr. 1-49n/2019/118

vai kam ir garantēts ienākums nākotnē.

Persona, kas nav guvusi ienākumus sešus mēnešus pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas tiesā, automātiski nodokļu likumdošanas izpratnē nezaudē Latvijas Republikas nodokļu maksātāja statusu un minētais apstāklis vien nevar būt par pamatu tiesnesim atteikt pieņemt pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 129. panta pirmo daļu, parādniekam var piemērot fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja ir kāda no šādām fiziskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm:

1) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz 5000 *euro*;

2) sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz 10 000 *euro*;

3) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, no kurām vismaz vienas parādsaistības pamatā ir neizpildīta blakus saistība vai solidāra saistība starp parādnieku un šā likuma 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteiktajām personām, ja tā pārsniedz 5000 *euro*.

Norādāms, ka fiziskās personas maksātnespējas procesu var piemērot tikai tādai personai, uz kuru neattiecas kāds no Maksātnespējas likuma 130. pantā noteiktajiem ierobežojumiem.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²² panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu atbilstoši parādnieka pieteikumam izskata tiesa pēc parādnieka deklarētās dzīvesvietas, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā, bet, ja tādas nav, – dzīvesvietas.

Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums sagatavojams atbilstoši Civilprocesa likuma 363.²³ panta pirmajā daļā noteiktajam. Proti, šajā normā noteikts, kas jānorāda maksātnespējas procesa pieteikumā.

Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrā daļa noteic, ka maksātnespējas procesa pieteikumam pievieno dokumentus, kas apstiprina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu samaksu likumā noteiktajā kārtībā un apmērā, fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta samaksu un apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktam maksājama valsts nodeva 70 *euro* apmērā. Valsts nodeva pārskaitāma uz attiecīgo Valsts kases kontu pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas, kā iemaksas mērķi norādot informāciju maksātnespējas pieteikuma identificēšanai. Tajā pašā laikā atbilstoši Civilprocesa likuma 43. panta ceturtajai daļai tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji atbrīvo to no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī atliek valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadala to termiņos. Tātad persona vienlaikus ar prasības pieteikuma iesniegšanu var lūgt tiesu to atbrīvot no tiesas izdevumu samaksas, sniedzot ziņas par savu mantisko stāvokli un pievienojot arī attiecīgus pierādījumus. Piemēram, ja personai ir piešķirts trūcīgas vai maznodrošinātas personas statuss, šīs ziņas noteikti ir jāsniedz tiesai, norādot, ka pašvaldība pirms attiecīgā statusa piešķiršanas ir vispusīgi izvērtējusi personas mantisko stāvokli. Tajā pašā laikā jāņem vērā, ka atbrīvošana no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos ir paredzēta tikai izņēmuma gadījumos, kad tiešām tiek

konstatēti tādi apstākļi, kas liecina, ka konkrētās fiziskās personas mantiskais stāvoklis neļauj tai īstenot tiesības uz tiesu likumā noteiktā valsts nodevas lieluma dēļ.

Maksātnespējas pieteikumam pievieno valsts nodevas samaksu apliecinājošu dokumentu, pretējā gadījumā maksātnespējas pieteikums tiks atstāts bez virzības.

Papildus valsts nodevai saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 2. punktu un Maksātnespējas likuma 129. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā, t.i., 860 *euro*, Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotā Valsts kases kontā.¹¹³

Maksātnespējas procesa depozīta mērķis ir veicināt tādu maksātnespējas procesu uzsākšanu, kuros ir iespējams īstenot Maksātnespējas likuma 5. pantā ietvertu fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi - pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 171. panta pirmo daļu maksātnespējas procesa depozīts izmantojams, lai segtu maksātnespējas procesa administratora atlīdzību.

Nemot vērā minēto, fiziskā persona neatkarīgi no sava mantiskā stāvokļa no depozīta iemaksas netiek atbrīvota. Vēl vairāk, šāds atbrīvojums nonāktu pretrunā ar Maksātnespējas likuma mērķi. Tādējādi personas nespēja iemaksāt maksātnespējas procesa depozītu divu minimālo mēnešalgu apmērā ir uzskatāms par šķērslī maksātnespējas procesa uzsākšanai.

Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 3. punkts nosaka, ka maksātnespējas pieteikumam jāpievieno dokumenti, kas apstiprina apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots. Tas nozīmē, ka visi maksātnespējas pieteikumā norādītie fakti ir jāpamato ar dokumentiem un tie jāpievieno maksātnespējas pieteikumam, lai tiesa varētu pārliecināties par minēto faktu pastāvēšanu. Tiesā ir jāiesniedz izziņas, kas apliecina, ka attiecībā uz konkrēto fizisko personu var piemērot maksātnespējas procesu, proti, Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra izziņa, kas apstiprina, ka fiziskā persona nav individuālais komersants un atbilst maksātnespējas procesa subjektam; pierādījumi, kas apliecina, ka fiziskā persona sešu mēnešu laika periodā pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs (izziņa no Valsts ieņēmumu dienesta). Tāpat iesakām pieteikumam pievienot PMLP izziņu par personas deklarēto adresi, kas pierāda, ka fiziskajai personai ir tiesības vērsties konkrētajā tiesā, kā arī apliecina tiesisko saikni ar Latvijas Republiku. Norādām, ka tiesas savā praksē bieži pieprasa iesniegt izziņas, kas liecina par fiziskās personas mantisko stāvokli, proti, izziņas no publiskiem reģistriem, kas apliecina, vai uz fiziskās personas vārda ir reģistrēti transportlīdzekļi vai kustams/nekustams īpašums, vai tai pieder kāda uzņēmuma kapitāldaļas, utt. (izziņas no zemesgrāmatu nodaļas vai Tiesu administrācijas par fiziskajai personai piederošiem īpašumiem, CSDD izziņa, nepieciešamības gadījumā - izziņa no Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras, Latvijas Centrālā depozitārīja).

Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.²⁷ pantam tiesa fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu izskata rakstveida procesā septiņu dienu laikā no tās ierosināšanas dienas un pasludina maksātnespējas procesu, ja tā konstatē, ka parādniekam ir iepriekš minētā maksātnespējas pazīme un pēdējo 10 gadu laikā nav pasludināts fiziskās personas

¹¹³ Maksātnespējas kontroles dienesta vietne: http://www.mkd.gov.lv/lv/link_part_176/.

maksātnespējas process, kura ietvaros dzēstas saistības, un iesniedzējs ir samaksājis valsts nodevu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu un fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 19. panta pirmo daļu un Civilprocesa likuma 363.²⁷ panta trešo daļu apmierinot fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, tiesa ieceļ maksātnespējas procesa administratoru ievērojot Civilprocesa likuma 363.²⁶ panta noteikto kārtību.

Fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no divām secīgām procedūrām: bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras laikā tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, savukārt saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem pēc nodokļu samaksas, bet jebkurā gadījumā novirzāmo ienākumu apmērs nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās mēnešalgas mēnesī pirms nodokļu samaksas. Tādējādi pēc bankrota procedūras pabeigšanas parādniekam jānodrošina, lai kreditoru prasījumu apmierināšanai ik mēnesi tiek novirzīta vismaz viena trešdaļa no valstī noteiktās minimālās algas (t.i., vismaz 143,33 *euro*).

Papildus aicinām Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē <http://mkd.gov.lv/lv/aktualitates/813/> iepazīties ar informāciju par fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanas izmaksām un izmaksām maksātnespējas procesa laikā. Kā arī LV portāla tīmekļa vietnē <https://lvportals.lv/skaidrojumi/302560-fiziskas-personas-maksatnespeja-paradniekam-jabut-godpratigam-i-2019> un <https://lvportals.lv/skaidrojumi/302869-fiziskas-personas-maksatnespejas-process-paradniekam-jabut-godpratigam-ii-2019> iepazīties ar informāciju par fiziskās personas maksātnespēju.

Par saistību pret VID dzēšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā¹¹⁴

Lūgts sniegt skaidrojumu, vai saistības pret VID var tikt dzēstas, ja tiktu pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process.

Maksātnespējas likuma 5. panta pirmā daļa noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju.

Tātad, ar brīdi, kad personai tiek pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, tiek nodibināts īpašs tiesiskais statuss, kurš paredz saistību dzēšanu tikai šī procesa ietvaros un izslēdz jebkādu individuālas piedziņas instrumentu izmantošanu. Savukārt kreditors var gūt sava prasījuma apmierinājumu vienīgi maksātnespējas procesa ietvaros, pamatojoties uz kreditora iesniegto un administratora atzīto prasījumu. Proti, lai kreditors varētu pretendēt uz sava prasījuma apmierināšanu fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, tam saskaņā

¹¹⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 13. novembra vēstule Nr. 1-49n/2019/121

ar Maksātnespējas likuma 141. pantā noteikto ir jāiesniedz kreditora prasījums.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. panta ceturtajai daļai nodokļu maksājumu parādi par laika periodu līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai tiek segti, pamatojoties uz iesniegtajiem kreditoru prasījumiem. Savukārt, atbilstoši Maksātnespējas likuma 172. panta ceturtais daļas 2. punktam un šā panta piektajai daļai, kārtējie nodokļu un nodevu maksājumi ir fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešās izmaksas un atbilstoši minētā manta piektajai daļai tās tiek segtas no parādnieka līdzekļiem, ko viņš ir tiesīgs paturēt sev uzturēšanas izmaksu segšanai.

Tajā pašā laikā būtiski ņemt vērā, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 164. panta pirmajā daļā noteikto, ja parādnieks veicis fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības, pēc šā plāna darbības beigām atlikušās minētajā plānā norādītās šīs personas saistības tiek dzēstas un apturētās izpildu lietvedības par dzēsto saistību piedziņu tiek izbeigtas. Tātad, pēc tiesas nolēmuma, ar kuru fiziskā persona tiek atbrīvota no atlikušajām saistībām, izpildu lietvedības atjaunošana vai uzsākšana par saistībām, kuras radušās pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas un kuras ir pakļautas saistību dzēšanai saskaņā ar Maksātnespējas likuma regulējumu, nav pieļaujama.

Tāpat jāņem vērā, ka Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajā daļā ir noteikti prasījumu veidi, kas arī pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas netiek dzēsti. Proti, netiek dzēsti tostarp prasījumi par LAPK paredzētajiem sodiem, prasījumi no neatļautas darbības, prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu un nodrošinātais prasījums, ja parādnieks ir saglabājis par šā prasījuma nodrošinājumu kalpojošo mājokli. Līdz ar to parādniekam saglabājās pienākums segt Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajā daļā minētos prasījumus arī pēc maksātnespējas procesa sekmīgas pabeigšanas un attiecībā uz šiem prasījumiem tiek atjaunota izpildu lietvedība.

Līdz ar to atzīstams, ka nodokļu parādi VID, kuri radušies līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai var tikt dzēsti maksātnespējas procesa ietvaros, savukārt kārtējo nodokļu un nodevu maksājumus kā fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešās izmaksas, parādniekam ir pienākums segt maksātnespējas procesa laikā.

Vienlaikus norādāms, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.³⁵ panta trešo daļu, apstiprinot saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, tiesa lemj par to saistību dzēšanu, kuras nav izpildītas saistību dzēšanas laikā. Līdz ar to jautājums par saistību dzēšanu ir nodots tiesas kompetencē un tikai tā var lemt, vai konkrēts prasījums pret parādnieku tiks dzēsts saskaņā ar Maksātnespējas likuma 164. panta noteikumiem.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksām¹¹⁵

Iesniegumā norādīts, ka parādnieka bankrota procedūras ietvaros tika konstatēta parādniekam piederošā neieķīlātā manta – nekustamais īpašums. Minētais nekustamais īpašums mantas pārdošanas plānā noteiktajā kārtībā tika pārdots, un pārdošanas rezultātā tika iegūti naudas līdzekļi 5200,00 euro apmērā. Parādniekam ir radušās fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešās izmaksas (kas saistītas ar nekustamā īpašuma pārdošanu) 351,50 euro kopējā apmērā. Maksātnespējas likuma XXX nodaļā nekas nav minēts par to, vai

¹¹⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 26. novembra vēstule Nr. 1-49n/2019/124

fizisko personu maksātspējas procesa tiešo izmaksu apmēram ir kāds ierobežojums.

Savukārt Maksātspējas likuma 128. panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātspējas procesam tiek piemēroti juridiskās personas maksātspējas procesa noteikumi, ievērojot šīs nodaļas noteikumus. Maksātspējas likuma 170. panta pirmās daļas 1. punktā noteikts, ka ar juridiskās personas maksātspējas procesa nodrošināšanu saistītie šā procesa izdevumi, izņemot izdevumus, kas saistīti ar mantu, kura kalpo par nodrošinājumu, kā arī parādnieka saimnieciskās darbības turpināšanas pilnā vai ierobežotā apmērā nodrošināšanu, ja kreditoru sapulce tos nav atzinusi par pamatotiem, nedrīkst pārsniegt piecu procentu apmēru no mantas novērtējuma, ja ir sastādīts mantas pārdošanas plāns.

Ņemot vērā minēto, lūgts sniegt viedokli, vai fizisko personu maksātspējas procesa tiešo izmaksu apmēra ierobežojumam ir piemērojami Maksātspējas likuma 170. panta pirmās daļas 1. punkta noteikumi, proti, ja tie pārsniedz piecus procentus no mantas novērtējuma, tad jāsauc kreditoru sapulce tiešo izmaksu apstiprināšanai.

Maksātspējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātspējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. No minētā var secināt, ka labticīgam parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tiek dota iespēja tikt atbrīvotam no nenokārtotajām saistībām.

Saskaņā ar Maksātspējas likuma 172. panta trešo daļu fiziskās personas maksātspējas procesa izdevumus (tiešās izmaksas) sedz no parādnieka mantas. Maksātspējas likuma 172. panta otrajā daļā ir uzskaitīti fiziskās personas maksātspējas procesa tiešie izdevumi. No minētās tiesību normas secināms, ka tajā noteiktais izdevumu uzskaitījums ir izsmeļošs.

Maksātspējas likuma 170. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteikts, ka ar juridiskās personas maksātspējas procesa nodrošināšanu saistītie šā procesa izdevumi, izņemot izdevumus, kas saistīti ar mantu, kura kalpo par nodrošinājumu, kā arī parādnieka saimnieciskās darbības turpināšanas pilnā vai ierobežotā apmērā nodrošināšanu, ja kreditoru sapulce tos nav atzinusi par pamatotiem, nedrīkst pārsniegt: 1) piecu procentu apmēru no mantas novērtējuma, ja ir sastādīts mantas pārdošanas plāns; 2) juridiskās personas maksātspējas procesa depozīta apmēru, ja ir sastādīts ziņojums par mantas neesamību.

Atbilstoši Maksātspējas likuma 10. pantam fiziskajām personām un personālsabiedrībām piemēro uz juridiskajām personām attiecināmos noteikumus, ja šajā likumā nav noteikts citādi. Papildus šā likuma 128. panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātspējas procesam tiek piemēroti juridiskās personas maksātspējas procesa noteikumi, ievērojot Maksātspējas likuma XXIV nodaļas noteikumus.

Tādēļ no minētajām tiesību normām kopumā secināms, ka Maksātspējas likuma 170. panta pirmajā daļā noteiktais ir piemērojams attiecībā uz fiziskās personas maksātspējas procesu, ņemot vērā Maksātspējas likuma 10. panta un 128. panta pirmajā daļā noteikto.

Maksātspējas kontroles dienesta ieskatā no Maksātspējas likuma 170. panta pirmās daļas izriet, ka administratoram ir pienākums sasaukt kreditoru sapulci, ja maksātspējas procesa izdevumu apmērs pārsniedz maksātspējas procesa depozīta apmēru. Tas nozīmē, ka,

ja ir sastādīts mantas pārdošanas plāns un piecu procentu apmērs no mantas novērtējuma ir mazāks par maksātnespējas procesa depozīta apmēru, tad administratoram nav pienākuma sasaukt kreditoru sapulci. Ar minēto tiesību normu likumdevējs ir norādījis uz samērīgu maksātnespējas procesa izdevumu apmēru (maksātnespējas procesa depozīta apmērs), kas būtu pieļaujams administrējot maksātnespējas procesu, savukārt pārsniedzot to, administratoram ir pienākums sasaukt kreditoru sapulci.

Vēršam uzmanību, ka iesniegumā nav norādīts parādnieka mantas novērtējums, līdz ar to nav iespējams izvērtēt, vai fiziskās personas maksātnespējas procesā radušās izmaksas pārsniedz piecus procentus no mantas novērtējuma.

Vienlaikus norādām, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam pašam ir jāizlemj par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Norādām, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administratoram ir pienākums nodrošināt likumīgu un efektīvu fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām vienlaikus jāatbilst efektivitātes principam un likuma normām. Efektivitātes princips noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi (Maksātnespējas likuma 6. panta 5. punkts), savukārt jēdziens "likumīgs" paredz, ka administratoram maksātnespējas procesā jādarbojas ar likumu piešķirto pilnvaru ietvaros, nodrošinot, ka viņa darbības atbilst ne tikai spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet arī tiesību sistēmai kopumā.

Par nelaiimes gadījumu apdrošināšanas atlīdzību fiziskās personas maksātnespējas procesā¹¹⁶

Iesniegumā norādīts, ka ar Zemgales rajona tiesas 2019. gada 27. februāra spriedumu ir pasludināts Iesniedzēja maksātnespējas process. Uz šā iesnieguma sagatavošanas dienu notiek bankrota procedūras norise, kuras ietvaros tiek pārdota visa parādnieka manta, un no tās iegūtie naudas līdzekļi, atbilstoši Maksātnespējas likumam novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai. Pabeidzot bankrota procedūru, Iesniedzējs plāno iesniegt tiesā pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras piemērošanu.

Iesniegumā norādīts, ka 2017. gada 8. oktobrī Iesniedzējs cieta SIA "X" piederoša helikoptera avārijā, kas radīja smagas traumas, kā rezultātā nākas ilgstoši ārstēties, un šobrīd joprojām notiek rehabilitācijas process. Ar 2018. gada 18. jūnija Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas pieņemto lēmumu Iesniedzējam noteikta ļoti smaga invaliditāte, kas ir vissmagākā invaliditātes forma (1. invaliditātes grupa) ar darbspēju zaudējumu 80-100% apmērā. Pēc avārijas Iesniedzējs nebija spējīgs pildīt saistības attiecībā pret kreditoriem, jo veselības stāvokļa dēļ Iesniedzējs nevarēja turpināt nodarboties ar

¹¹⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 27. novembra vēstule Nr. 1-57n/2019/2331

komercdarbību un gūt ienākumus tādā apmērā, lai nosegtu visas parādsaistības, tādēļ Iesniedzējs iesniedza tiesā pieteikumu par maksātnespējas procesa pasludināšanu.

Iesniedzējs ir iesniedzis nelaiemes gadījumu apdrošināšanas atlīdzības izmaksas pieteikumu, šobrīd apdrošinātājs vērtē apdrošināšanas gadījumu un to vai tiks izmaksāta apdrošināšanas atlīdzība. Iesniedzējs norāda, ka šobrīd ir pamats uzskatīt, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā var tikt saņemta nelaiemes gadījumu apdrošināšanas atlīdzība.

Ņemot vērā minēto lūgts sniegt viedokli, vai pastāvot iesniegumā norādītajiem apstākļiem, viena trešdaļa no apdrošinātāja izmaksātās nelaiemes gadījumu atlīdzības ir novirzāma kreditoriem maksātnespējas procesa ietvaros (bankrota un saistību dzēšanas procesā). Tāpat lūgts sniegt viedokli, vai neatkarīgi no apmēra, kas paliek Iesniedzēja rīcībā, Iesniedzējam ir tiesības paturēt apdrošinātāja izmaksāto nelaiemes gadījumu atlīdzību, neskatoties uz to, ka visa atlīdzība nav nepieciešama, lai segtu tūlītējās ārstniecības un rehabilitācijas izmaksas, bet gan lai nodrošinātu turpmāku ārstniecības un rehabilitācijas izdevumu segšanu, kas radīsies nākotnē un kompensētu radīto kaitējumu.

Apdrošināšanas līguma likuma 1. panta pirmās daļas 5. punkts noteic, ka par apdrošināšanas gadījumu izmaksājamā naudas summa vai nodrošināmie pakalpojumi atbilstoši apdrošināšanas līgumam ir apdrošināšanas atlīdzība. Tādējādi minētā summa nav uzskatāma par valsts piešķirtu pabalstu, bet gan par civiltiesiska darījuma rezultātā saņemtu atlīdzību.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. panta trešo daļu fiziskās personas maksātnespējas process sastāv secīgi no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras.

Maksātnespējas likuma 128. panta ceturtā daļa noteic, ka bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai. Savukārt šā panta piektajā daļā noteikts, ka saistību dzēšanas procedūras ietvaros parādnieka ienākumi tiek novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, un pēc saistību dzēšanas procedūras termiņa beigām tiek dzēstas šīs procedūras ietvaros nesegtās saistības.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 92. panta pirmās daļas 1. un 5. punktam parādnieka manta, cita starpā, ir parādnieka nekustamais īpašums, kustamā manta, tajā skaitā naudas līdzekļi un cita maksātnespējas procesa laikā tiesiski iegūtā manta.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 139. panta 1., 6. un 7. punktu parādniekam bankrota procedūras laikā ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus, segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, kā arī pēc administratora pieprasījuma nodot administratora pārvaldījumā savu mantu, izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu, un šā likuma 140. panta 2. punktā minēto mantu, kā arī parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu.

Maksātnespējas likuma 161. pants paredz, ka fiziskās personas saistību dzēšanas procedūrā parādniekam ir tiesības paturēt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas, kā arī paturēt mantu, kas viņam būtiski nepieciešama ienākumu gūšanai.

No minētajām tiesību normām izriet, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros visa parādnieka manta un viena trešdaļa no regulārajiem ienākumiem (saistību dzēšanas procedūrā) ir novirzāma maksātnespējas procesa izmaksu segšanai un kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Tai pašā laikā likumdevējs ir noteicis naudas līdzekļus, uz kuriem kreditori nevar vērst piedziņu, t.i., atsavināt piespiedu kārtā. Atbilstoši Civilprocesa likuma 596. pantam kreditori nevar vērst piedziņu uz atsevišķām ienākumu kategorijām, tostarp valsts sociālajiem pabalstiem un sociālās palīdzības pabalstiem. Ievērojot to, ka apdrošināšanas atlīdzība nav uzskatāma par valsts sociālo pabalstu Valsts sociālo pabalstu likuma 3. panta izpratnē, vai par sociālās palīdzības pabalstu Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma izpratnē, secināms, ka iespējamā Iesniedzējam izmaksātā apdrošināšanas atlīdzība neietilpst to summu kategorijā, uz kuru kreditori nevar vērst piedziņu.

Tā kā viens no apdrošināšanas atlīdzības izmaksas priekšnoteikumiem ir, apdrošinājuma ņēmēja veiktā apdrošināšanas prēmijas samaksa, minētā atlīdzība nav pielīdzināma regulāriem ienākumiem, kuru gūšana atkarīga no parādnieka iespējām. Līdz ar to tā ir uzskatāma par maksātnespējas procesa laikā iegūtu mantu, kas būtu realizējama atbilstoši Maksātnespējas likuma 147. pantam.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. panta ceturto daļu visas parādnieka mantas realizācija un no tās iegūto līdzekļu novirzīšana kreditoru prasījumu apmierināšanai tiek veikta bankrota procedūras ietvaros. Ņemot vērā Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikto, ka viens no fiziskās personas maksātnespējas mērķiem ir pēc iespējas pilnīgāka kreditoru prasījumu apmierināšana no parādnieka mantas, kārtība, ka parādnieka manta tiek novirzīta kreditoru prasījumu segšanai, saglabājas arī saistību dzēšanas procedūras laikā. Tādējādi, ja saistību dzēšanas procedūras laikā fiziskā persona saņem, piemēram, dāvinājumu, mantojumu, vai cita veida mantiskas vērtības, šī parādnieka manta tiek novirzīta kreditoru prasījumu segšanai.

Tajā pašā laikā apdrošināšanas atlīdzība, kas paredz finansiālu nodrošinājumu gadījumos, ja apdrošinātā persona nelaimes gadījumā gūst smagas traumas, tiek izmaksāta, jo iestājās apdrošināšanas gadījums – nelaimes gadījuma iestāšanās, kuru rezultātā Iesniedzējam tika radītas smagas traumas un noteikta 1. invaliditātes grupa. Latvijas Republikas Satversmes 111. pantā ir nostiprināts valsts pienākums aizsargāt cilvēku veselību, kas ietver trīs atšķirīgus valsts pienākumus: pienākums ievērot (respektēt), aizsargāt un nodrošināt (īstenot) tiesības uz veselības aizsardzību. Pienākums respektēt pieprasa valstij atturēties no tiešas vai pastarpinātas iejaukšanās cilvēka veselības tiesību īstenošanā, tostarp arī no tādām darbībām, kas ierobežo katras personas iespējas pašai rūpēties par savas veselības aizsardzību. Proti, ikvienai personai zināmās robežās ir tiesības veikt pasākumus, ko tā uzskata par nepieciešamu savas veselības nodrošināšanai. Tiesības uz veselību ir jāsaprot kā tiesības baudīt dažādus pasākumus, preces, iekārtas un nosacījumus, kas vajadzīgi, lai realizētu augstāko sasniedzamo veselības standartu.¹¹⁷

Tādējādi, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, parādniekam ir tiesības saņemto apdrošināšanas atlīdzību izlietot, lai realizētu augstāko sasniedzamo veselības standartu. Novirzot kreditoru prasījumu apmierināšanai apdrošināšanas atlīdzību, kas tika izmaksāta, jo iestājās apdrošināšanas gadījums – nelaimes gadījums, tiktu nesamērīgi ierobežotas parādnieka iespējas rūpēties par savas veselības aizsardzību.

¹¹⁷ Olsena S. 111. pants. Valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Grām.: Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga, Latvijas Vēstnesis, 2011, 628. - 629. lpp.

Līdz ar to, konkrētajā gadījumā interpretējot normatīvos aktus tādējādi, ka parādniekam visa apdrošināšanas atlīdzība jānovirza kreditoru prasījumu apmierināšanai, tiek apdraudētas personas Latvijas Republikas Satversmē nostiprinātās tiesības uz savas veselības aizsardzību.

Nemot vērā minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, saņemtā apdrošināšanas atlīdzība nav jānovirza kreditoru prasījumu apmierināšanai, ja saņemtā apdrošināšanas atlīdzība tiek izmantota Iesniedzēja ārstniecības izdevumu segšanai, tādā apmērā, kādā Iesniedzējs var pierādīt, ka apdrošināšanas atlīdzība ir novirzīta šim konkrētajam mērķim.

Vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. panta pirmo daļu Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku TAP un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību TAP un maksātnespējas procesa jautājumos. Savukārt, lai īstenotu šā likuma 173. pantā un citos normatīvajos aktos noteiktās funkcijas, Maksātnespējas kontroles dienests veic Maksātnespējas likuma 174.¹ pantā noteiktos uzdevumus un izmanto 174.² pantā noteiktās tiesības.

Nemot vērā minēto secināms, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē un uzdevumos neietilpst personas veselības stāvokļa izvērtēšana.

Papildus norādām, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 164. panta trešo daļu lēmumu par parādnieka atbrīvošanu no atlikušajām saistībām, kas norādītas fiziskās personas saistību dzēšanas plānā, pieņem tiesa, pabeidzot saistību dzēšanas procedūru. Tāpat atbilstoši Maksātnespējas likuma 165. panta trešās daļas 1. punktam kreditori var iesniegt tiesai pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, ja parādnieks nepilda bankrota vai saistību dzēšanas procedūrā paredzētos pienākumus (piemēram, saņemto apdrošināšanas atlīdzību nenovirzot kreditoru prasījumu segšanai), būtiski apgrūtinot maksātnespējas procesa efektīvu norisi. Tādējādi, lai nodrošinātu Maksātnespējas likuma 6. panta 7. punktā nostiprināto atklātības principu, iesakām iesniegt kreditoriem un administratoram dokumentus, kas apliecina, ka apdrošināšanas atlīdzība tiek izmantota, lai segtu ārstniecības izdevumus. Savukārt kreditoriem ir tiesības 15 dienu laikā izteikt savus iebildumus par sniegto informāciju. Pēc minētā termiņa beigām, iesakām vērsties tiesā ar lūgumu fiziskās personas maksātnespējas procesa lietas materiāliem pievienot kreditoriem un administratoram sniegto informāciju, kā arī kreditoru iebildumus, ja tādi tiks saņemti.

Jāatzīmē, ka, ja kreditori cels iebildums par apdrošināšanas atlīdzības novirzīšanu ārstēšanās izdevumu segšanai, gan administrators, gan kreditori varēs vērsties tiesā ar pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 153. panta 3. punktu. Līdz ar to jautājums par apdrošināšanas atlīdzības novirzīšanas ārstēšanās izdevumu segšanai pieļaujāmību tiks izlemts, izskatot minēto pieteikumu.

5. PARĀDNIĒKA MANTA MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ

Par parādnieka mantas pārdošanas gaitu¹¹⁸

Vēstulē norādīts, ka maksātnespējīgās SIA "X" (turpmāk šajā skaidrojumā – parādnieks) maksātnespējas procesā turpinās parādnieka piederošo nekustamo īpašumu un kustamās mantas (turpmāk šajā skaidrojumā - Lietu kopība) pārdošanas process atbilstoši parādnieka mantas pārdošanas plāna grozījumiem. Papildus tam tiek norādīts, ka parādnieka nekustamie īpašumi ir iekļāti par labu nodrošinātajam kreditoram AS "Citadele Banka" kā pirmajam hipotekārajam kreditoram un par labu otram nodrošinātajam kreditoram – VID, savukārt parādnieka kustamā manta iekļāta par labu nodrošinātajam kreditoram AS "Citadele Banka".

Vēstulē norādīts, ka potenciālo pircēju savstarpējās sacīkstēs Lietu kopības pārdošanas cena ir kāpusi līdz 570 000,00 euro (+ PVN, ja tas ir piemērojams pirkuma darījumam). Abi potenciālie pircēji vienlaikus ar pirkuma priekšlikumu ir rakstveidā apliecinājuši gatavību iemaksāt nodrošinājumu 10% apmērā no piedāvātās pirkuma maksas. Pamatojoties uz minēto, potenciālajiem pircējiem ir nosūtīts uzaicinājums līdz 2019. gada 17. jūlijam iemaksāt nodrošinājumu (10% apmērā no pirkuma priekšlikuma) parādnieka norēķinu kontā bankā AS Luminor Bank.

Papildus tam administrators norāda, ka gadījumā, ja nodrošinājumu iemaksās abi potenciālie pircēji, starp tiem varētu tikt rīkota izsole klātienē galīgās pirkuma maksas noteikšanai (nosolīšanai).

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 115. panta pirmo daļu, ja parādnieka manta tiek pārdota izsolē, tās izsole izdarāma un īpašuma tiesības nostiprināmas uz ieguvēja vārda saskaņā ar Civilprocesa likuma noteikumiem par mantas pārdošanu piespiedā izsolē, ja šajā likumā nav noteikts citādi.

Maksātnespējas likuma 116. panta otrajā daļā cita starpā norādīts, ka par nodrošinājumu kalpojošā (iekļātā) parādnieka manta tiek pārdota izsolēs Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, ievērojot šā likuma 115.panta noteikumus, ja nodrošinātais kreditors nav vienojies ar administratoru par mantas pārdošanu bez izsoles. Civilprocesa likumā noteiktās tiesu izpildītāja darbības saistībā ar parādnieka mantas izsoli veic administrators.

Savukārt Civilprocesa likuma 605.¹ panta pirmajā daļā norādīts, ka elektronisko izsoļu vietne ir Izpildu lietu reģistra modulis, kas nodrošina izsoles sludinājumu izvietojumu, izsoles dalībnieku reģistrāciju, informācijas uzkrāšanu par reģistrētajiem izsoles dalībniekiem, reģistrēto izsoles dalībnieku autorizāciju dalībai izsludinātajā izsolē, kā arī tehnoloģisko rīku kopu solījumu izdarīšanai un reģistrēšanai.

Papildus tam norādāms, ka, atbilstoši Civilprocesa likuma 605.¹ panta otrajai daļai, tiesu izpildītājs, pildot amata pienākumus, elektronisko izsoļu vietnē izvieto izsoles sludinājumus, reģistrē izsoļu dalībniekus, autorizē viņus dalībai izsludinātajā izsolē, kā arī veic citas darbības, kas saistītas ar izsoles rīkošanu.

¹¹⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 22. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2019/1525

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 6. panta 7. punktā nostiprināto atklātības principu informācijai par procesu ir jābūt pieejamai visām procesā iesaistītajām personām, tādējādi veicinot šo personu interešu ievērošanu un procesa mērķu sasniegšanu.

Savukārt atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu.

Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka parādnieka mantas (Lietu kopības) izsolei jānotiek elektronisko izsoļu vietnē, nevis rīkojot izsoli klātienē.

Par parādnieka mantas pārdošanas termiņa pagarināšanu¹¹⁹

Lūgts sniegt viedokli par parādnieka mantas pārdošanas termiņa pagarināšanas nosacījumiem.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 111. panta pirmajai daļai, pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram divu mēnešu laikā ir jāstāda parādnieka finansiālajam stāvoklim atbilstošs dokuments – parādnieka mantas pārdošanas plāns vai ziņojums par mantas neesamību.

Atiecīgi, ja administrators ir sastādījis mantas pārdošanas plānu, tas nozīmē, ka visa parādnieka manta ir pārdodama sešu mēnešu laikā pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, kā to noteic Maksātnespējas likuma 111. panta sestā daļa. Tajā pašā laikā, atbilstoši minētajai normai, administrators var pagarināt neieķīlātās parādnieka mantas pārdošanas termiņu līdz sešiem mēnešiem, par to šā likuma 81. pantā noteiktajā kārtībā paziņojot kreditoriem un norādot termiņa pagarināšanas pamatojumu. Ja kreditori nepiekrīt neieķīlātās parādnieka mantas pārdošanas termiņa pagarināšanai, viņiem ir tiesības ierosināt kreditoru sapulces sasaukšanu atbilstoši šā likuma 84. panta 1. punkta nosacījumiem.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 149. panta pirmo daļu paziņojumu par bankrota procedūras pabeigšanu administrators nosūta kreditoriem un parādniekam ne vēlāk kā 15 dienu laikā pēc tam, kad ir pabeigta parādnieka mantas pārdošana un atgūšana. Savukārt, iztulkojot minēto normu kopsakarā ar Maksātnespējas likuma 111. panta sesto daļu, secināms, ka paziņojumu par bankrota procedūras pabeigšanu administrators nosūta ne vēlāk kā 15 dienu laikā pēc tam, kad ir pagājuši seši mēneši pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Administratoram ir saistoši Maksātnespējas likumā noteiktie termiņi, kas noteikti ar mērķi nodrošināt savlaicīgu maksātnespējas procesa norisi un novērst bankrota procedūras novilcināšanu. Turklāt mantas pārdošanas plāns ir procesuāls dokuments administratora rīcībai ar pastāvošo pārdodamo mantu, nevis informatīvs dokuments stāvokļa fiksēšanai.¹²⁰ No minētā izriet, ka administratoram katrā konkrētā gadījumā ir jāizvērtē un jāizvēlas maksātnespējas procesa kārtībai visatbilstošākais risinājums, lai netiktu kavēta savlaicīga maksātnespējas procesa norise un tā atbilstība Maksātnespējas likuma 6. pantā definētajiem maksātnespējas procesa efektivitātes un apgrozības ātruma principiem. Līdz ar to administratoram bez

¹¹⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 28. oktobra vēstule Nr. 1-59n/2019/114

¹²⁰ Zemgales rajona tiesas 2019. gada 17. oktobra lēmums lietā Nr. C-1650-19.

kavēšanās ir jāveic aktīvas darbības, lai realizētu parādnieka mantu Maksātnespējas likumā noteiktajā termiņā.

Tomēr ne visos gadījumos administratoram objektīvi ir iespējams pārdot parādnieka neieķīlāto mantu sešu mēnešu laikā no maksātnespējas procesa pasludināšanas brīža. Līdz ar to, ja administrators konstatē parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes neiespējamību sešu mēnešu laikā, tad sagaidāmā tālākā administratora rīcība ir pagarināt mantas pārdošanas plāna termiņu par sešiem mēnešiem, atbilstoši Maksātnespējas likuma 111. panta sestajai daļai. Attiecīgi, izpildot Maksātnespējas likuma 113. panta septītās daļas prasības, administratoram par parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes neiespējamību nekavējoties jāinformē kreditori, nosūtot precizēto parādnieka mantas pārdošanas plānu, norādot termiņa pagarināšanas pamatojumu.

Secīgi, tikai gadījumā, ja kreditori izsaka iebildumus par mantas pārdošanas termiņa pagarināšanu, minētais administratora ierosinājums tiek izskatīts kreditoru sapulcē, kas atbilst Maksātnespējas likuma 84. pantā noteiktajām kreditoru tiesībām. Turklāt Maksātnespējas likuma 89. panta 4. punkts paredz kreditoru sapulces kompetenci lemt par parādnieka neieķīlātās mantas pārdošanas termiņa pagarināšanu. Proti, minētā tiesību norma norāda uz kreditoru sapulces kompetenci un kreditoru informēšanas nozīmīgumu saistībā ar parādnieka mantas pārdošanas termiņu.¹²¹ Savukārt, ja iebildumi no kreditoriem netiek saņemti, tad atzīstams, ka tie ir akceptējuši piedāvāto maksātnespējas procesa norisi.

Attiecībā uz jautājumu par to, cik reizes ir pieļaujams pagarināt parādnieka mantas pārdošanas termiņu norādāms, ka Maksātnespējas likuma 111. panta sestā daļa pieļauj pagarināt mantas pārdošanas termiņu par ne vairāk kā sešiem mēnešiem un minētajā normā nav tieša aizlieguma pagarināt mantas pārdošanas termiņu vēl par sešiem mēnešiem. Tomēr, ievērojot jau iepriekš minētos efektivitātes un ātruma apgrozības principus, katrā konkrētā gadījumā administratoram ir jāspēj pieņemt konkrētam maksātnespējas procesam atbilstošākais risinājums un nepieļaut nepamatotu maksātnespējas procesa novilcināšanu.

Savukārt attiecībā uz jautājumu par minēto tiesību normu piemērošanas kārtību maksātnespējas procesos, kas pasludināti 2014. gadā un 2019. gadā norādāms sekojošais. 2014. gada 25. septembrī Saeimā tika pieņemts likums "Grozījumi Maksātnespējas likumā", kurš stājās spēkā 2015. gada 1. martā. Ar minēto likumu Maksātnespējas likuma 111. panta sestā daļa tika izteikta redakcijā, kāda tā ir spēkā esošajā redakcijā, kā arī papildināta ar minētā panta septīto daļu.¹²²

Proti, līdz attiecīgo grozījumu spēkā stāšanās brīdim, Maksātnespējas likuma 111. panta sestā daļa noteica, ka neieķīlātās parādnieka mantas pārdošanas termiņu var pagarināt vienīgi ar kreditoru sapulces piekrišanu. Tātad, lai pagarinātu parādnieka mantas pārdošanas termiņu, procedūra paredzēja vispirms sasaukt kreditoru sapulci, kurā tika izlemts attiecīgais jautājums. Attiecīgi minēto grozījumu nepieciešamība tika pamatota ar apstākli, ka kreditoru sapulces sasaukšana neieķīlātās parādnieka mantas pārdošanas termiņa pagarināšanai palielina maksātnespējas procesa izmaksas un maksātnespējas procesa ilgumu. Līdz ar to administratoram bija nepieciešams piešķirt tiesības pagarināt mantas pārdošanas termiņu par ne vairāk kā sešiem mēnešiem, norādot izvēlēta termiņa pamatojumu un tikai tad, ja kreditori

¹²¹ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2017. gada 9. oktobra lēmums lietā Nr. C-0119-17.

¹²² Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/269517-grozijumi-maksatnespejas-likuma>

izsaka iebildumus par mantas termiņa pagarināšanu, minētais administrators ierosinājums tiktu izskatīts kreditoru sapulcē.¹²³

Savukārt Maksātnespējas likuma 111. panta sestās daļas aktuālā redakcija paredz kreditoru tiesības sasaukt kreditoru sapulci un lemt par tās kompetencē esošu jautājumu, tas ir, par parādnieka mantas pārdošanas plāna pagarināšanas ierosinājumu tikai gadījumā, ja kreditori ir izmantojuši savas tiesības iebilst pret minēto ierosinājumu.

Par parādnieka mantu juridiskās personas maksātnespējas procesā¹²⁴

Lūgts sniegt viedokli, vai preču krājumi ir uzskatāmi par parādnieka mantu, kuru administrators ir tiesīgs pārdot juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros. Tāpat lūgts sniegt viedokli, vai juridiskās personas maksātnespējas procesā ir iespējama preču atgriešana piegādātājiem, ja preču atgriešana ir iespējama tikai noformējot atgriešanas pavadzīmi un samaksājot pievienotās vērtības nodokli.

Norādām, ka parādnieka noslēgto līgumu izvērtēšana un lēmumu pieņemšana maksātnespējas procesā ir administrators ekskluzīvā kompetence. Vienlaikus atbilstoši Maksātnespējas likuma 4. un 26. panta otrajai daļai administratoram ir pienākumus administrēt juridiskās personas maksātnespējas procesu tā, lai pēc iespējas pilnīgāk veicinātu parādnieka saistību izpildi un vispilnīgāk sasniegtu procesa mērķi, ievērojot Maksātnespējas likuma 6. pantā minētos vispārējos maksātnespējas procesa principus.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 101. panta pirmajā daļā noteikto, ja parādnieka noslēgtais līgums juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienā nav izpildīts vai ir izpildīts daļēji, administrators ir tiesīgs pieprasīt izpildi no otra līgumslēdzēja vai arī vienpusēji atkāpties no līguma. Vienlaikus šā panta otrā daļa noteic, ja administrators vienpusēji atkāpjas no līguma izpildes, otram līgumslēdzējam ir tiesības iesniegt savu kreditora prasījumu.

Lai izvērtētu, vai preču krājumi ir parādnieka manta, jāņem vērā ne tikai Maksātnespējas likumā, bet arī Civillikumā noteiktais regulējums. Civillikuma 2107. pants noteic, ka ar piegādes līgumu viena puse (piegādātājs) uzņemas piegādāt otrai (pasūtītājam) noteiktu lietu par zināmu cenu. Piegādes līguma saimnieciskais, mantiskais mērķis ir lietas atsavināšana, nodošana īpašumā citai personai.¹²⁵ Piegādes līgumam tāpat kā pirkuma līgumam būtiskās sastāvdaļas ir priekšmets un cena.¹²⁶

Civillikuma 2109. pantā noteikts, kad piegādātājs pieprasīto lietu piegādājis, līdzēju tiesiskās attiecības apspriežamas pēc pirkuma līguma noteikumiem.

¹²³ Pieejams:

[http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/webAll?SearchView&Query=%28\[NumberTxt\]=1621/Lp9%29&SearchMax=0&SearchOrder=4](http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/webAll?SearchView&Query=%28[NumberTxt]=1621/Lp9%29&SearchMax=0&SearchOrder=4)

¹²⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 21. augusta vēstule Nr. 1-49n/2019/85

¹²⁵ Torgāns K., Saistību tiesības. Mācību grāmata. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 302. lpp.

¹²⁶ Turpat, 304. lpp.

Pirkuma līguma īpašuma tiesību pāreja ir atkarīga no diviem faktoriem: lietas nodošanas un samaksas, kas laika ziņā var būt dažādā secībā. Tādēļ ir iespējami vairāki varianti, kurā brīdī notiek īpašuma tiesību pāreja.¹²⁷

Atbilstoši Civillikuma 2033. pantam pircējam vispirms jāsamaksā pirkuma maksa, kas, ja pirkums nav noslēgts uz kredītu vai ja samaksai nav norunāti sevišķi termiņi, jāizdara tūlī, lietu nododot, tātad tajā pašā laikā un tajā pašā vietā. Pirms samaksas saņemšanas pārdevējam lieta nav jānodod.

Vienlaikus Civillikuma 2034. pantā noteikts, ka pircējs pirms samaksas neiegūst uz pirktu lietu īpašuma tiesību, ja vien pārdevējs nav viņam pagarinājis samaksas termiņu. Šis termiņa pagarinājums jāsaprot pats par sevi, ja pārdevējs nodod lietu pircējam bez jebkāda piebilduma.

Juridiskajā literatūrā skaidrots, ka gadījumā, ja lieta nodota, un pārdevējs (piegādātājs) pagarinājis samaksas termiņu no tūlītējas samaksas uz konkrētu vēlāku laiku, tad īpašuma tiesības pāriet pasūtītājam (pircējam) ar lietas nodošanas brīdi.¹²⁸

Par parādnieka mantu juridiskās personas maksātspējas procesā¹²⁹

Valsts zemes dienesta un Zemesgrāmatas datu bāzēs uz parādnieka vārda ir reģistrēta zeme un būve 1/5 domājamās daļas apmērā. Minētais īpašums tika pārdots citai juridiskajai personai, taču īpašuma tiesības netika nostiprinātas zemesgrāmatā, jo uz zemes gabala esošā būve nav nodota ekspluatācijai, un tādēļ minētās ziņas nevar ierakstīt zemesgrāmatā.

Vai pamatojoties uz iesniegumā minētajiem dokumentiem (pirkuma līgumu, maksājuma uzdevumu un citiem dokumentiem) ir iespējams izslēgt 1/5 domājamās daļas no parādnieka mantas pārdošanas plāna un atzīt šo mantu par trešajai personai piederošu mantu?

Norādām, ka parādnieka mantas pārdošanas plāna sastādīšana un lēmumu pieņemšana maksātspējas procesā ir administratora ekskluzīvā kompetence. Vienlaikus atbilstoši Maksātspējas likuma 4. un 26. panta otrajai daļai administratoram ir pienākums administrēt juridiskās personas maksātspējas procesu tā, lai pēc iespējas pilnīgāk veicinātu parādnieka saistību izpildi un vispilnīgāk sasniegtu procesa mērķi, ievērojot Maksātspējas likuma 6. pantā minētos vispārējos maksātspējas procesa principus.

Maksātspējas likuma 94. panta pirmajā daļā noteikts, ka parādnieka mantā, uz kuru vēršami kreditoru prasījumi, neietilpst parādnieka valdījumā vai turējumā esošā trešajām personām piederošā manta.

Pirkuma līguma īpašuma tiesību pāreja ir atkarīga no diviem faktoriem: lietas nodošanas un samaksas, kas laika ziņā var būt dažādā secībā. Tādēļ ir iespējami vairāki varianti, kurā brīdī notiek īpašuma tiesību pāreja.¹³⁰

Atbilstoši Civillikuma 2033. pantam pircējam vispirms jāsamaksā pirkuma maksa, kas, ja pirkums nav noslēgts uz kredītu vai ja samaksai nav norunāti sevišķi termiņi, jāizdara tūlī,

¹²⁷ Torgāns K., Saistību tiesības. Mācību grāmata. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 267. lpp.

¹²⁸ Turpat.

¹²⁹ Maksātspējas kontroles dienesta 2019. gada 16. septembra vēstule Nr. 1-49n/2019/94

¹³⁰ Torgāns K., Saistību tiesības. Mācību grāmata. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 267. lpp.

lietu nododot, tātad tajā pašā laikā un tajā pašā vietā. Pirms samaksas saņemšanas pārdevējam lieta nav jānodod.

Vienlaikus Civillikuma 2034. pantā noteikts, ka pircējs pirms samaksas neiegūst uz pirkto lietu īpašuma tiesību, ja vien pārdevējs nav viņam pagarinājis samaksas termiņu. Šis termiņa pagarinājums jāsaprot pats par sevi, ja pārdevējs nodod lietu pircējam bez jebkāda piebilda.

Saskaņā ar Civillikuma 994. panta pirmo daļu par nekustama īpašuma īpašnieku atzīstams tikai tas, kas par tādu ierakstīts zemes grāmatās. Arī juridiskajā literatūrā skaidrots, ka gadījumā, ja līdzēji noslēdz nekustamā īpašuma pirkuma līgumu, tad līgums gan saista pats par sevi, taču īpašuma tiesības un iespēju īpašumu atsavināt vai citādi rīkoties ar to pircējs iegūst tikai ar nostiprinājumu zemesgrāmatās.¹³¹

Par mantas pārdošanu fiziskās personas maksātnespējas procesā¹³²

Lūgts sniegt informāciju, vai atbilstoši Maksātnespējas likuma un Civilprocesa likuma normām administrators ir tiesīgs veikt šādas darbības:

1) nepārdot pilnīgi visus parādniekam piederošos nekustamos īpašumus, bet pārdot tikai tik īpašumus, lai iegūtu naudas līdzekļus kreditoru prasījumu, administratora atlīdzības un maksātnespējas procesa izmaksu segšanai;

2) nepārdodot pilnīgi visus parādniekam piederošos nekustamos īpašumus, sastādīt Maksātnespējas likuma 147. pantā paredzēto maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas kārtību, noteiktā kārtībā to nosūtīt saskaņošanai/zināšanai kreditoriem un parādniekam, pēc saskaņošanas izpildīt to, par ko pēc tam atkal atsevišķi informēt kreditorus un parādnieku;

3) pēc maksātnespējas procesa izmaksu saraksta un kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildes vērsties tiesā ar pieteikumu par fiziskās personas bankrota procedūras izbeigšanu un maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. pantu fiziskās personas maksātnespējas procesam tiek piemēroti juridiskās personas maksātnespējas procesa noteikumi, ievērojot Maksātnespējas likuma D sadaļas noteikumus par fiziskās personas maksātnespējas procesu. Fiziskās personas maksātnespējas process sastāv secīgi no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, izņemot Civilprocesa likuma 1. pielikumā noteikto mantu un 596. pantā minētās summas. Savukārt

¹³¹ Torgāns K., Saistību tiesības. Mācību grāmata. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 267. - 268. lpp.

¹³² Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 12. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2019/72

saistību dzēšanas procedūra tiek piemērota, ja parādnieks nav nokārtojis savas parādsaistības bankrota procedūras laikā.

Maksātnespējas likuma 137. pants noteic, ka pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un bankrota procedūras uzsākšanas administrators tostarp apzina parādnieka mantu un saistības, pieņem, reģistrē un pārbauda kreditoru prasījumus, sniedz kreditoriem savas darbības pārskatu un priekšlikumus, kā iegūt līdzekļus fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksu segšanai un kreditoru prasījumu apmierināšanai, sagatavo parādnieka mantas pārdošanas plānu, organizē parādnieka mantas pārdošanu u.c.

Maksātnespējas likuma 146. pants paredz, ka parādnieka mantas pārdošanai administrators izstrādā parādnieka mantas pārdošanas plānu (113. pants), ņemot vērā šā likuma 111. un 148. panta noteikumus. Administratoram divu mēnešu laikā no fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas jā sastāda parādnieka mantas pārdošanas plāns vai ziņojums par parādnieka mantas neesamību. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 111. panta sestajai daļai visa parādnieka manta ir pārdodama sešu mēnešu laikā pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Tomēr nodrošinātais kreditors un parādnieks var noslēgt vienošanos par to, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā netiek pārdots parādniekam piederošais mājoklis, kas ir ieķīlāts par labu nodrošinātajam kreditoram.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 147. panta pirmo daļu pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes administrators 15 dienu laikā sastāda un nosūta visiem kreditoriem galīgo bankrota procedūras izmaksu sarakstu, nosakot kreditoru prasījumu segšanas kārtību, kā arī pārskatu par saņemtajiem un izlietotajiem naudas līdzekļiem. Parādnieka naudas līdzekļi, kas paliek pāri pēc 147. pantā minēto maksātnespējas procesa izmaksu segšanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas, tiek nodoti parādniekam.

Maksātnespējas likuma 6. panta 4. punktā ir definēts saistību izpildes princips, kurš noteic, ka maksātnespējas procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj saistības, kuras uzņēmis parādnieks, izpildīt lielākā apmērā. Tas nozīmē, ka maksātnespējas procesā būtu īstenojamas tikai tādas darbības, kuru mērķis ir pēc iespējas lielākā apmērā apmierināt kreditoru prasījumus, kas izriet no parādnieka uzņemtajām saistībām. Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 6. panta 5. punktā nostiprināto procesa efektivitātes principu procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi. Maksātnespējas procesam ir jānotiek efektīvi un atbilstoši likumam. Neviena maksātnespējas procesā iesaistīta persona nav tiesīga apzināti novilcināt maksātnespējas procesa norisi.¹³³

Jāņem vērā, ka administratoram jānodrošina ne vien maksātnespējas procesa netraucēta norise, bet arī jāveic darbības, kuru rezultātā saīsinās maksātnespējas procesa ilgums, samazinās šā procesa izmaksas un palielinās tā ietvaros atgūto līdzekļu apmērs. Tas atbilst kreditoru, parādnieka un valsts interesēm, kā arī veicina šo interešu sabalansēšanu.

Līdz ar to fiziskās personas maksātnespējas procesā pēc iespējas pilnīgāk jāapmierina kreditoru prasījumi, apzināti nenovilcinot fiziskās personas maksātnespējas procesu. Gadījumā, ja kreditoru prasījumus var apmierināt bankrota procedūras ietvaros pilnībā, nepārdodot visu parādniekam piederošo mantu, nebūtu lietderīgi un efektivitātes principam atbilstoši pārdot visu

¹³³ Bērziņš G. Fiziskās personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 32. lpp.

parādnieka mantu. Pretējā gadījumā tas paildzinātu maksātnespējas procesa norisi un palielinātu izmaksas, turklāt pāri palikušie naudas līdzekļi tāpat būtu jānodod atpakaļ parādniekam.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 149. pantu paziņojumu par bankrota procedūras pabeigšanu administrators nosūta kreditoriem un parādniekam ne vēlāk kā 15 dienu laikā pēc tam, kad ir pabeigta parādnieka mantas pārdošana un atgūšana (144. pants). Paziņojumu par bankrota procedūras pabeigšanu administrators nosūta arī tad, ja parādnieka īpašumā ir palicis mājoklis, attiecībā uz kuru parādnieks panācis vienošanos ar nodrošināto kreditoru. Paziņojumā par bankrota procedūras pabeigšanu administrators norāda apmierināto kreditoru prasījumu un neapmierināto kreditoru prasījumu summu. Kreditoriem un parādniekam ir tiesības 15 dienu laikā pēc administratora paziņojuma saņemšanas izteikt viņam iebildumus un priekšlikumus par bankrota procedūras pabeigšanu. Ne agrāk kā trīs nedēļas un ne vēlāk kā mēnesi pēc tam, kad parādniekam un kreditoriem ir izsūtīts paziņojums par bankrota procedūras pabeigšanu, administrators iesniedz tiesai pieteikumu par bankrota procedūras pabeigšanas apstiprināšanu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 154. pantu bankrota procedūras laikā parādnieks sastāda fiziskās personas saistību dzēšanas plānu. Saistību dzēšanas plānā tiek norādīti kreditori, kuri savus prasījumus ir iesnieguši Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā un kuru prasījumi nav tikuši apmierināti bankrota procedūras ietvaros, kā arī šādu kreditoru prasījumu apmērs. Līdz ar to parādniekam ir jā sastāda saistību dzēšanas plāns atbilstoši faktiskajai situācijai. Attiecīgi, ja kreditoru prasījumi tiek apmierināti bankrota procedūras laikā, tad saistību dzēšanas procedūras uzsākšana neatbilstu tās būtībai un mērķim.

Vēršam uzmanību, ka Maksātnespējas likumā administratoram noteikto tiesību īstenošana un pienākumu izpilde ir vienīgi administratora ekskluzīvā kompetencē. Tāpat tikai tiesas kompetencē ir izvērtēt administratora pieteikuma par fiziskās personas bankrota procedūras izbeigšanu un maksātnespējas procesa izbeigšanu pamatotību un atbilstību normatīvajam regulējumam.

Par administratora tiesībām pārdot nekustamo īpašumu fiziskās personas maksātnespējas procesā¹³⁴

Lūgts sniegt viedokli par Latvijas Vēstneša portālā iesūtīto jautājumu (turpmāk šajā skaidrojumā – Iesniegums): "Laulības šķiršanas rezultātā 2014. gadā tika sastādīta notariāla vienošanās, kas paredzēja hipotekārā kredīta saistību nodošanu šī brīža maksātnespējīgās fiziskās personas sievai, kopā ar nostiprinājuma lūgumu nekustamā īpašuma ierakstīšanai zemesgrāmatā uz bijušās sievas vārda. Banka atteica kredīta saistību pārņemšanu, tomēr ļāva sievai turpmāk veikt maksājumus starpkontā, ko viņa arī darīja 5 gadu garumā. Vai administrators bankrota procedūras ietvaros ir tiesīgs pārdot šādu nekustamo īpašumu, kas formāli visu laiku pieder maksātnespējīgai fiziskai personai?"

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 137. panta 3. un 10. punktam pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un bankrota procedūras uzsākšanas administrators apzina parādnieka mantu un saistības un organizē parādnieka mantas pārdošanu. Savukārt

¹³⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 25. novembra vēstule Nr. 1-55n/2019/396

Maksātnespējas likuma 138. pants noteic, ka administratoram ir tiesības atsavināt parādnieka mantu.

Līdz ar to secināms, ka administrators maksātnespējas procesa ietvaros ir tiesīgs atsavināt vienīgi parādniekam piederošu mantu, nevis trešās personas mantu.

Jāņem vērā, ka saskaņā ar Civillikuma 994. pantu par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tikai tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatā. Līdz ierakstīšanai zemesgrāmatā nekustamā īpašuma ieguvējam pret trešajām personām nav nekādu tiesību. Savukārt 927. pants noteic, ka īpašums ir pilnīgas varas tiesība pār lietu, tas ir, tiesība valdīt un lietot to, iegūt no tās visus iespējamus labumus, ar to rīkoties un noteiktā kārtā atprasīt to atpakaļ no katras trešās personas ar īpašuma prasību. Tādējādi secināms, ka īpašuma tiesība ir absolūta tiesība un ir spēkā pret jebkuru trešo personu. Tāpēc šādu tiesību pastāvēšana un saturs darāms zināms trešajām personām, ko attiecībā uz nekustamo īpašumu nodrošina zemesgrāmatas. Tāpat nepieciešamība ierakstīt zemesgrāmatā nekustamo īpašumu un ar to saistītās tiesības izriet no zemesgrāmatu būtības un principiem, kas vērsti uz trešo personu aizsardzību.

Savukārt atbilstoši Zemesgrāmatu likuma 1. pantam zemesgrāmatās ieraksta nekustamus īpašumus un nostiprina ar tiem saistītās tiesības. Zemesgrāmatas ir visiem pieejamas, un to ierakstiem ir publiska ticamība. Nekustamo īpašumu ierakstīšana un lietu tiesību nostiprināšana ir obligāta.

Tātad, apzinot parādnieka mantu, administrators vadās no publiskajos reģistros pieejamās informācijas, tajā skaitā, no ierakstiem zemesgrāmatā un, ievērojot publiskās ticamības principu, administratoram ir tiesības paļauties uz informāciju par attiecīgā nekustamā īpašuma reģistrēto īpašnieku.

Līdz ar to norādāms, ja īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu zemesgrāmatā ir nostiprinātas uz maksātnespējīgās fiziskās personas vārda, tad administratoram ir tiesības pārdot šādu nekustamo īpašumu izsolē.

Tajā pašā laikā norādāms, ka saņemot informāciju par zemesgrāmatā nenostiprinātām īpašuma tiesībām uz daļu no nekustamā īpašuma, tas ir, informāciju, ka, iespējams, parādnieka mantas sastāvā iekļauta trešajai personai piederoša manta, administratora kompetencē ir izvērtēt visus ar šo informāciju saistītos apstākļus un to tiesiskās sekas un attiecīgi rīkoties, lai nodrošinātu fiziskās personas maksātnespējas procesa efektīvu un likumīgu norisi un mērķu sasniegšanu.

Savukārt gadījumā, ja izsole ir notikusi un nekustamais īpašums ir nosolīts atbilstoši Civilprocesa likuma 363.¹⁵ panta pirmajai daļai pēc tam, kad nosolītājs ir samaksājis visu no viņa pienākošos summu, administratoram ir pienākums izsoles aktu iesniegt tiesā apstiprināšanai. Savukārt minētā panta trešajā daļā noteikts, ka par izsoles akta apstiprināšanu lemj tā tiesa, kuras tiesvedībā atrodas attiecīgā maksātnespējas procesa lieta. Ievērojot minēto un atbilstoši Civilprocesa likuma 363.²⁸ panta pirmās daļas 6. punktam un 613. pantam izsoles norises tiesiskumu izvērtē tiesa. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 617. panta pirmās daļas 6. punktu tiesa izsoli atzīst par spēkā neesošu, cita starpā, gadījumā, ja, vēršot piedziņu uz nekustamo īpašumu, administrators pieļāvis būtiskus procesuālus pārkāpumus vai konstatēti citi būtiski apstākļi, kas nepieļauj nekustamā īpašuma nostiprināšanu uz pircēja vārda.

6. PĀRROBEŽU MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi Lielbritānijā¹³⁵

Lūgts sniegt viedokli par to, kur un kādi dokumenti ir jāiesniedz, lai Latvijā apliecinātu Lielbritānijā izbeigto fiziskās personas maksātnespējas procesu.

Attiecībā uz pārrobežu maksātnespējas procesu Latvijā kopš 2004. gada 1. maija ir saistošs Eiropas Savienības regulējums (regulas, direktīvas, lēmumi u.c.), kas attiecas uz jautājumiem par pārrobežu maksātnespējas procesu, tajā skaitā 2000. gada 29. maija Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām (piemērojama maksātnespējas procedūrām, kas uzsāktas pirms 2017. gada 26. jūnija) un Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 20. maija Regula (ES) 2015/848 par maksātnespējas procedūrām (piemērojama maksātnespējas procedūrām, kas uzsāktas ar 2017. gada 26. jūniju)¹³⁶ (turpmāk šajā skaidrojumā – Regula II).

Maksātnespējas kontroles dienests sniedzot viedokli pieņem, ka minētais maksātnespējas process pasludināts pēc 2017. gada 26. jūnija, līdz ar to piemērojama ir Regula II.

Regulas II 19. panta 1. punkts nosaka principu, ka visus nolēmumus, ar ko sāk galveno maksātnespējas procedūru (konkrētajā gadījumā – Lielbritānijas kompetentās institūcijas spriedumu), atzīst visās citās dalībvalstīs no brīža, kad tie stājas spēkā procedūras sākšanas valstī.

Regulas II 19. pants tāpat nodibina universāluma principu, kas sevī iekļauj visu parādnieka mantu, kā arī ietekmē visus parādnieka kreditorus. Minētais princips paredz galvenās procedūras un tās seku atzīšanu citās dalībvalstīs, kurās atrodas parādnieka manta un kreditori. Regula II garantē šā principa iedarbību, nosakot obligātu un automātisku atzīšanu visās dalībvalstīs. Atzīšana ir tūlītēja, t.i., atzīšana notiek, pamatojoties uz Regulu II, bez jebkādas vajadzības pārskatīt no jauna vai pārbaudīt procedūras sākšanas valsts nolēmumu, kā arī minētā tiesas nolēmuma spēkā esamībai citā dalībvalstī nav nepieciešamas nekādas turpmākas formalitātes.

No minētā izriet, ka citās dalībvalstīs nevar apstrīdēt maksātnespējas faktu, nedz arī maksātnespējas procesa norises un izbeigšanas sekas. Arī Regulas II Preambulas 65. punkts noteic, ka automātiska atzīšana nozīmē, ka procedūras sekas, kas paredzētas procedūras sākšanas valsts tiesību aktos, attiecas arī uz visām citām dalībvalstīm.

Informējam, lai dalībvalsts (Lielbritānijas) kompetentās institūcijas (tiesas) nolēmums un tā sekas būtu spēkā Latvijā, Latvijas institūcijām nav jāpieņem lēmums par dalībvalsts kompetentās institūcijas lēmuma atzīšanu, jo šis lēmums ir spēkā Latvijā kopš tā pasludināšanas brīža.

Lielbritānijas kompetentās institūcijas (tiesas) spriedumam par fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu piemīt juridisks spēks, kas nodrošina iespēju šo dokumentu

¹³⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 19. septembra vēstule Nr. 1-49n/2019/97

¹³⁶ Latvijas Republikas Tieslietu ministrija. Pārrobežu maksātnespēja. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/parrobezu-maksatnespeja-1> [aplūkots 18.09.2019]

izmantojot tiesību īstenošanai vai likumisko interešu aizstāvībai visās Eiropas Savienības dalībvalstīs attiecībā uz valsts iestādēm un citām juridiskām un fiziskām personām.

Gadījumā, ja Lielbritānijas kompetentās institūcijas (tiesas) spriedums par fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu netika nosūtīts kreditoriem un kreditori vēlas iepazīties ar minēto spriedumu, aicinām Jūs iesniegt to un tā apliecinātu tulkojumu valsts valodā kreditoriem, kuriem šis dokuments ir tikpat saistošs kā tad, ja šo nolēmumu būtu pasludinājusi Latvijas tiesa.

Par pārrobežu maksātnespējas procesa atzīšanu¹³⁷

Lūgts sniegt viedokli par to, pie kādām Latvijas institūcijām ir jāvēršas, lai Latvijā apliecinātu Lielbritānijā izbeigto fiziskās personas maksātnespējas procesu.

Attiecībā uz pārrobežu maksātnespējas procesu Latvijā kopš 2004. gada 1. maija ir saistošs Eiropas Savienības regulējums (regulas, direktīvas, lēmumi u.c.), kas attiecas uz jautājumiem par pārrobežu maksātnespējas procesu, tajā skaitā 2000. gada 29. maija Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām (piemērojama maksātnespējas procedūrām, kas uzsāktas pirms 2017. gada 26. jūnija) un Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 20. maija Regula (ES) 2015/848 par maksātnespējas procedūrām (piemērojama maksātnespējas procedūrām, kas uzsāktas ar 2017. gada 26. jūniju)¹³⁸ (turpmāk šajā skaidrojumā – Regula II).

Maksātnespējas kontroles dienests sniedzot viedokli pieņem, ka minētais maksātnespējas process pasludināts pēc 2017. gada 26. jūnija, līdz ar to piemērojama ir Regula II.

Regulas II 19. panta 1. punkts nosaka principu, ka visus nolēmumus, ar ko sāk galveno maksātnespējas procedūru (konkrētajā gadījumā – Lielbritānijas kompetentās institūcijas spriedumu), atzīst visās citās dalībvalstīs no brīža, kad tie stājas spēkā procedūras sākšanas valstī.

Regulas II 19. pants tāpat nodibina universāluma principu, kas sevī iekļauj visu parādnieka mantu, kā arī ietekmē visus parādnieka kreditorus. Minētais princips paredz galvenās procedūras un tās seku atzīšanu citās dalībvalstīs, kurās atrodas parādnieka manta un kreditori. Regula II garantē šā principa iedarbību, nosakot obligātu un automātisku atzīšanu visās dalībvalstīs. Atzīšana ir tūlītēja, t.i., atzīšana notiek, pamatojoties uz Regulu II, bez jebkādas vajadzības pārskatīt no jauna vai pārbaudīt procedūras sākšanas valsts nolēmumu, kā arī minētā tiesas nolēmuma spēkā esamībai citā dalībvalstī nav nepieciešamas nekādas turpmākas formalitātes.

No minētā izriet, ka citās dalībvalstīs nevar apstrīdēt maksātnespējas faktu, nedz arī maksātnespējas procesa norises un izbeigšanas sekas. Arī Regulas II Preambulas 65. punkts noteic, ka automātiska atzīšana nozīmē, ka procedūras sekas, kas paredzētas procedūras sākšanas valsts tiesību aktos, attiecas arī uz visām citām dalībvalstīm.

¹³⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 18. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2019/111

¹³⁸ Latvijas Republikas Tieslietu ministrija. Pārrobežu maksātnespēja. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/parrobezu-maksatnespeja-1> [aplūkots 17.10.2019]

Tādējādi, lai dalībvalsts (Lielbritānijas) kompetentās institūcijas (tiesas) nolēmums un tā sekas būtu spēkā Latvijā, Latvijas institūcijām nav jāpieņem lēmums par dalībvalsts kompetentās institūcijas lēmuma atzīšanu, jo šis lēmums ir spēkā Latvijā kopš tā pasludināšanas brīža.

Lielbritānijas kompetentās institūcijas (tiesas) spriedumam par fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu piemīt juridisks spēks, kas nodrošina iespēju šo dokumentu izmantot tiesību īstenošanai vai likumisko interešu aizstāvībai visās Eiropas Savienības dalībvalstīs attiecībā uz valsts iestādēm un citām juridiskām un fiziskām personām.

Vēršam uzmanību, ka minētās sekas ir attiecināmas arī uz fiziskās personas maksātnespējas procesiem, kas uzsākti pirms 2017. gada 26. jūnija, pamatojoties uz 2000. gada 29. maija Padomes Regulu (EK) Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām.

Gadījumā, ja Lielbritānijas kompetentās institūcijas (tiesas) spriedums par fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu netika nosūtīts kreditoriem un kreditori vēlas iepazīties ar minēto spriedumu, aicinām Jūs iesniegt spriedumu un tā apliecinātu tulkojumu valsts valodā kreditoriem, kuriem šis dokuments ir tikpat saistošs kā tad, ja šo nolēmumu būtu pasludinājusi Latvijas tiesa.

7. CITI AR MAKSĀTNESPĒJAS TIESĪBĀM SAISTĪTI JAUTĀJUMI

*Par administratora darbībām rīkojot cenu aptauju*¹³⁹

Lūgts sniegt skaidrojumu, vai administratora rīcība atbilst tiesiskajam regulējumam saistībā ar cenu aptauju.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administrators nodrošina efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to tieši administratoram kā konkrētā maksātnespējas procesa vadītājam ir jāveic aktīvas darbības parādnieka mantas pārdošanai. Turklāt administratoram, uzsākot mantas pārdošanu, ir jābūt skaidram priekšstatam par pārdodamās mantas vērtību un to līdzekļu apmēru, kurus administrators plāno iegūt mantas pārdošanas rezultātā, jo Maksātnespējas likuma 111. panta otrā daļa noteic administratoram pienākumu parādnieka mantu pārdot par iespējami augstāko cenu, lai nodrošinātu pilnīgāku kreditoru prasījumu segšanu, kas ir būtiskākā kreditoru interese maksātnespējas procesā.

Atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajam tiesiskajam regulējumam, parādnieka manta tiek pārdota izsolē. Savukārt gadījumā, ja administratoram nav izdevies atsavināt parādnieka mantu izsoles ceļā un ir konstatējams, ka pārdošanas izdevumi pārsniegs prognozējamus ienākumus, tad parādnieka mantu var atsavināt, izmantojot arī citu pārdošanas veidu, tas ir, bez izsoles.

Norādāms, ka administrators, veicot darbības parādnieka mantas pārdošanai bez izsoles, var rīkoties savas rīcības brīvības ietvaros pie nosacījuma, ka administratora rīcība ir atbilstoša kreditoru kopuma interesēm. Savukārt gadījumā, ja administrators rīko cenu aptauju, tad tās mērķis ir apzināt pēc iespējas plašāku potenciālo pircēju loku, lai parādnieka mantu pārdotu par iespējami augstāko cenu un šis process nav pielīdzināms publiskās izsoles procedūrai, kura, savukārt, paredz dažādu procesuālu dokumentu sagatavošanu. Līdz ar to norādāms, ka tiesiskais regulējums nenoteic administratoram pienākumu sniegt informāciju visiem cenu aptaujas dalībniekiem par tās rezultātiem.

Vienlaikus norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 176. panta pirmo daļu kreditors, komercsabiedrība (TAP), fiziskā persona (šīs personas maksātnespējas procesā), parādnieka pārstāvis (juridiskās personas maksātnespējas procesā) vai trešā persona, kuras likumiskās tiesības ir aizskartas, var iesniegt Maksātnespējas kontroles dienestam sūdzību par administratora vai TAP uzraugošās personas rīcību. Līdz ar to norādītajā normā minētajiem subjektiem ir tiesības iesniegt sūdzību Maksātnespējas kontroles dienestā, ja ar administratora rīcību ir aizskartas minēto subjektu tiesības.

*Par administratora pilnvarošanu*¹⁴⁰

Iesniegumā norādīts, ka laika posmā no 2019. gada 16. jūlija līdz 2019. gada 29. jūlijam iesniedzēja atradās atvaļinājumā un atbilstoši Maksātnespējas likuma 28. panta

¹³⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 4. novembra vēstule Nr. 1-55n/2019/365

¹⁴⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 21. augusta vēstule Nr. 1-49n/2019/86

pirmajai daļai administratora pienākumus veikt viņas administrētajos maksātnespējas procesos iesniedzēja pilnvaroja administratoru A. Ievērojot minēto, atvaļinājuma laikā iesniedzēja nepārbaudīja savu e-pastu. Tāpat iesniedzēja norādījusi, ka tuvākajā laikā plāno atkārtoti doties atvaļinājumā un lūdz visus viņai adresētos e-pastus sūtīt administratoram A.

Papildus iepriekš minētajam iesniedzēja vērsusi Maksātnespējas kontroles dienesta uzmanību apstākļiem, kuri administratoram apgrūtina atvaļinājuma izmantošanu. Proti, pirmkārt, Maksātnespējas likuma 28. panta pirmajā daļā noteiktais pilnvarojums iesniedzams ne tikai EMUS, bet arī UR, turklāt atsevišķi katrā maksātnespējas procesā. Otrkārt, iesniedzējas ieskatā nedz tiesas, nedz citas maksātnespējas procesā iesaistītās institūcijas un personas neseko maksātnespējas reģistra veiktajiem ierakstiem. Iesniedzēja lūdz minētajām problēmām rast risinājumu.

Maksātnespējas kontroles dienests saskaņā ar Iesniegumu likuma 5. panta ceturto daļu pieņem zināšanai un turpmākam darbam iesniegumā norādīto. Vienlaikus Maksātnespējas kontroles dienests norāda turpmāko.

Maksātnespējas likuma 28. panta pirmā daļa noteic, ka administratoram ir tiesības viena kalendārā gada ietvaros uz laiku, kas nepārsniedz 60 dienas, pilnvarot citu administratoru, ievērojot šā likuma 20. pantā noteiktos ierobežojumus, veikt administratora pienākumus. Ievērojot Maksātnespējas likuma 58. panta pirmās daļas 6. punktā un 132. panta pirmās daļas 4. punktā noteikto, secināms, ka administrators var pilnvarot citu administratoru konkrētā maksātnespējas procesā.

Maksātnespējas likuma 28. panta pirmajā daļā ietvertā pilnvarojuma mērķis ir nodrošināt nepārtrauktu maksātnespējas procesa norisi. Vienlaikus Maksātnespējas likuma 28. panta pirmajā daļā noteiktajam pilnvarojumam ir divējāda daba. No vienas puses tas ir attiecināms uz maksātnespējas procesā iesaistītajām personām (parādnieku, kreditoru) un trešajām personām. Uz minēto norāda apstākļi, ka ziņas par pilnvarojumu ierakstāmas maksātnespējas reģistrā, nodrošinot tām publisko ticamību. No otras puses, Maksātnespējas kontroles dienests kā uzraugošā iestāde var pārbaudīt administratora rīcību konkrētā maksātnespējas procesā neatkarīgi no tā, vai administrators konkrētā maksātnespējas procesā veikt administratora pienākumus ir pilnvarojis citu administratoru. Maksātnespējas kontroles dienests ņem to vērā, īstenojot administratoru uzraudzību, piemēram, organizējot un veicot pārbaudes administratora prakses vietā.

Pilnvarotajam administratoram jānodrošina konkrēto maksātnespējas procesu nepārtrauktība, veicot administratora pienākumus un īstenojot administratoram normatīvajos aktos noteiktās tiesības. Tāpat norādāms, ka pilnvarotais administrators atzīstams par tiesas ieceltā administratora aizvietotāju, nevis par viņa palīgu, un aizvietošana nozīmē to, ka tiesas ieceltā administratora pilnvaras veikt darbības maksātnespējas procesos tiek apturētas uz pilnvarojuma spēkā esamības laiku.¹⁴¹

Vienlaikus, lai arī administratora pilnvaras veikt administratora pienākumus konkrētos maksātnespējas procesos (kuros pilnvarots cits administrators) ir apturētas, administrators nezaudē administratora statusu kā tādu, tostarp saziņā ar Maksātnespējas kontroles dienestu. Laika posmā, kad administrators pilnvarojis citu administratoru veikt administratora

¹⁴¹ Augstākās tiesas 2019. gada 2. aprīļa lēmums lietā Nr. SPC-2/2019; C29565117.

pienākumus konkrētā maksātnespējas procesā, uz viņu pilnā apjomā attiecas tādas tiesības un pienākumi, kas izriet no administratora amata statusa un var nebūt tieši saistāmas ar konkrētu viņa lietvedībā esošu maksātnespējas procesu.

Līdz ar to secināms, ka cita administratora pilnvarošana konkrētos maksātnespējas procesos neatbrīvo administratoru no pienākuma būt sasniedzamam.

Par juridisko pakalpojumu sniedzēju iespējamām nelikumīgām darbībām¹⁴²

Lūgts, lai Maksātnespējas kontroles dienests informē sabiedrību par juridiskā biroja jurista X iespējamām nelikumīgām darbībām.

Maksātnespējas likuma 12. panta otrā daļa noteic, ka maksātnespējas reģistrā ieraksta ziņas par administratoru, par TAP uzraugošo personu, par TAP, juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi. Maksātnespējas reģistrs ir visiem pieejams bez maksas, un tā ierakstiem ir publiska ticamība (Maksātnespējas likuma 12. panta pirmās daļas 2. teikums).

Maksātnespējas kontroles dienests, pārbaudot maksātnespējas reģistrā informāciju par iesniegumā minēto personu, secina, ka iesniegumā minētā persona nav ne administrators, ne TAP uzraugošā persona (skat. <https://maksatnespeja.ur.gov.lv/insolvency/journal/lv>).

Maksātnespējas likuma 173. panta pirmajā daļā noteikts, ka Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku TAP un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību TAP un maksātnespējas procesa jautājumos. Savukārt šā likuma 174.¹ pantā ir uzskaitīti Maksātnespējas kontroles dienesta uzdevumi.

Līdz ar to secināms, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē un uzdevumos neietilpst juridisko pakalpojumu sniedzēju darbību izvērtēšana.

Vienlaikus, ņemot vērā iesniegumā norādīto, Maksātnespējas kontroles dienests informē, ka sniegto informāciju savas kompetences ietvaros nepieciešamības gadījumā izmantos Maksātnespējas likuma 173. panta un 174.¹ pantā iestādei noteiktās kompetences un uzdevumu izpildes ietvaros.

Papildus norādām, ka saskaņā ar likuma "Par policiju" 3. pantu policijas uzdevumi ir: garantēt personu un sabiedrības drošību; novērst noziedzīgus nodarījumus un citus likumpārkāpumus; atklāt noziedzīgus nodarījumus, meklēt personas, kas izdarījušas noziedzīgus nodarījumus.

Kriminālprocesa likuma 369. panta pirmajā daļā noteikts, ka kriminālprocesa uzsākšanas iemesls ir tādu ziņu iesniegšana izmeklēšanas iestādei, prokuratūrai vai tiesai (turpmāk — par kriminālprocesa norisi atbildīgā iestāde), kuras norāda uz iespējama noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, vai šādu ziņu iegūšana par kriminālprocesa norisi atbildīgā iestādē. Šā panta pirmajā daļā minētās ziņas var iesniegt: noziedzīga nodarījuma rezultātā cietusī persona — kā iesniegumu (Kriminālprocesa likuma 369. panta otrās daļas 1. punkts); jebkura fiziskā vai juridiskā persona — kā informāciju par iespējamiem noziedzīgiem

¹⁴² Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 7. oktobra vēstule Nr. 1-55n/2019/311

nodarījumiem, no kuriem pati tieši nav cietusi (Kriminālprocesa likuma 369. panta otrās daļas 5. punkts).

Par darbiniekiem izmaksājamo darba samaksu kredītiestādes maksātnespējas gadījumā¹⁴³

Lūgts sniegt skaidrojumu, vai Kredītiestāžu likuma 153. panta 3. punktā minētie izdevumi kredītiestādes mantas uzturēšanai ir tulkojami tā, ka tie ir attiecināmi un ietver darbinieku darba samaksu kā arī citus ar to saistītos maksājumus par nostrādāto laiku, kopš maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Atbilstoši Ministru kabineta 2018. gada 4. decembra noteikumiem Nr. 757 "Maksātnespējas kontroles dienesta nolikums", kā arī Maksātnespējas likuma 173. panta pirmajai daļai Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku TAP un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību TAP un maksātnespējas procesa jautājumos. Savukārt, lai īstenotu šā likuma 173. pantā un citos normatīvajos aktos noteiktās funkcijas, Maksātnespējas kontroles dienests veic Maksātnespējas likuma 174.¹ pantā noteiktos uzdevumus un izmanto 174.² pantā noteiktās tiesības.

Maksātnespējas likuma 2. panta trešā daļa noteic, ka kredītiestāžu maksātnespējas procesu regulē atsevišķs likums (Kredītiestāžu likums). Atbilstoši minētā likuma 2. panta pirmajai daļai šis likums nosaka kredītiestāžu tiesisko statusu, reglamentē šo iestāžu darbību, atbildību un uzraudzību, kā arī nosaka to personu tiesības, pienākumus un atbildību, uz kurām attiecas šā likuma prasības.

Saskaņā ar Kredītiestāžu likumu kredītiestādes uzraudzību veic FKTK, kas kā pilntiesīga autonoma valsts iestāde atbilstoši savam darbības mērķim un uzdevumiem regulē un pārrauga finanšu un kapitāla tirgu un tā dalībnieku darbību.

Nemot vērā minēto secināms, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē un uzdevumos neietilpst Kredītiestāžu likuma tiesību normu interpretēšana.

Par izsoles norises tiesiskumu¹⁴⁴

Iesniedzumā lūgts anulēt administratora rīkotās 2019. gada 7. maija izsoles rezultātus, jo iesniedzējai netika nosūtīts paziņojums par izsoles rezultātiem, un administrators uzreiz vērsies tiesā ar pieteikumu par izsoles akta apstiprināšanu. Iesniedzējas ieskatā, tādējādi tikušas aizskartas viņas kā nekustamā īpašuma kopīpašnieces un ieinteresētās personas tiesības.

Tāpat, iesniedzējas ieskatā, administrators, izmantojot amata pilnvaras, ir izpaudis klienta personīgus datus, kā arī citu ar izsoli saistītu informāciju.

Iesniedzumā lūgts atcelt administratoru no amata, saistībā ar noziedzīgas vienošanās

¹⁴³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 9. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2019/107

¹⁴⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 30. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2019/1576

noslēgšanu ar "firmu", kura no administratora ieguvusi informāciju.

Norādītos apstākļus apliecinoši dokumenti iesniegumam nav pievienoti.

[1] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 115. panta pirmo un trešo daļu, ja parādnieka manta tiek pārdota izsolē, tās izsole izdarāma un īpašuma tiesības nostiprināmas uz ieguvēja vārda saskaņā ar Civilprocesa likuma noteikumiem par mantas pārdošanu piespiestā izsolē, ja šajā likumā nav noteikts citādi. Civilprocesa likumā noteiktās tiesu izpildītāja darbības saistībā ar parādnieka mantas izsoli veic administrators. Savukārt atbilstoši Civilprocesa likuma 613. panta pirmajai daļai lietu par nekustamā īpašuma nostiprināšanu uz ieguvēja vārda izskata tiesa.

Līdz ar to tikai tiesas kompetencē ir izvērtēt izsoles norises tiesiskumu un apstiprināt vai neapstiprināt izsoles aktu, savukārt Maksātnespējas kontroles dienestam nav likumiska pamata anulēt izsoļu rezultātus. Tādējādi attiecīgais iesniedzēja lūgums nevar tikt apmierināts.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka Civilprocesa likuma 617. panta pirmajā un otrajā daļā noteikts, ka tiesa izsoli atzīst par spēkā neesošu, ja: kādam nepamatoti nav atļauts piedalīties izsolē vai nepareizi atraidīts kāds pārsolījums; nekustamo īpašumu nopirkusi tāda persona, kura nav bijusi tiesīga piedalīties izsolē; piedzinējs vai solītājs rīkojušies ļaunprātīgi; vēršot piedziņu uz nekustamo īpašumu, tiesu izpildītājs pieļāvis būtiskus procesuālus pārkāpumus vai konstatēti citi būtiski apstākļi, kas nepieļauj nekustamā īpašuma nostiprināšanu uz pircēja vārda. Sūdzību par tiesu izpildītāja rīcību, kas dod pamatu prasīt izsoles atzīšanu par spēkā neesošu, ieinteresētās personas 10 dienu laikā no izsoles noslēguma dienas var iesniegt rajona (pilsētas) tiesā.

No administratora iesniegtajiem dokumentiem redzams, ka Civilprocesa likuma 606. panta piektajā daļā noteiktajā kārtībā administrators iesniedzējai nosūtīja paziņojumu par izsoli, kuru iesniedzēja saņēmusi 2019. gada 3. aprīlī, savukārt atsevišķa paziņojuma par izsoles rezultātiem nosūtīšana kopīpašniekam normatīvajos aktos nav paredzēta.

[2] Maksātnespējas likuma 17.² pantā ir noteikti gadījumi, kādos Maksātnespējas kontroles dienests ir tiesīgs atcelt administratoru no amata, taču attiecībā uz administratoru informācijas par šādiem gadījumiem Maksātnespējas kontroles dienesta rīcībā nav. Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienests nevar apmierināt arī iesniedzēja lūgumu par administratora atcelšanu no amata. Turklāt izvērtēt kādas personas rīcības atbilstību iespējama noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm ir vienīgi tiesībsargājošo iestāžu kompetencē, kurās, kā norādīts iesniegumā, iesniedzēja jau ir vērsusies.

Par viedokļa sniegšanu saistībā ar kreditora aizstāšanu¹⁴⁵

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas (šobrīd – Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesa) 2010. gada 23. augusta lēmumu tika izbeigts SIA "X" (turpmāk šajā skaidrojumā – parādnieks), ārpustiesas TAP un pasludināts parādnieka maksātnespējas process. Ar Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2019. gada 25. februāra lēmumu par administratoru parādnieka maksātnespējas procesā iecelts administrators.

2019. gada 13. maijā administratora rīcībā tika nodota informācija, ka parādnieka

¹⁴⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 13. augusta vēstule Nr. 1-57n/2019/1647

kreditors Y, kurš joprojām ir reģistrēts parādnieka kreditoru prasījumu reģistrā kā vienīgais kreditors ar balsi tiesībām kreditoru sapulcē, 2018. gada 16. novembrī ir beidzis savu darbību. Savukārt 2019. gada 31. maijā administrators ir saņēmis Z vēstuli, kurā norādīts, ka 2018. gada 14. februārī tika noslēgts cesijas līgums, saskaņā ar kuru Y prasījums pret parādnieku tika cedēts Z. Papildus norādīts, ka minētās vēstules pielikumā pievienota cesijas līguma kopija. Konstatējot, ka vēstulei pievienotais cesijas līgums nav ne dokumenta oriģināls, ne tā dublikāts, ne arī tā atvasinājums, jautājuma par kreditora aizstāšanu pilnvērtīgai izlemšanai Z tika aicināts nosūtīt administratoram Dokumentu juridiskā spēka likuma izpratnē pienācīgā kārtā sagatavotus dokumentus, kā arī paskaidrojumus par lietas faktiskajiem apstākļiem.

Administrators ir saņēmis Z 2019. gada 4. jūlija atbildes vēstuli ar pielikumiem. No iesniegtajiem dokumentiem un paskaidrojuma administrators nav guvis pilnīgu pārliecību par saņemto ziņu patiesumu un izteikto apgalvojumu atbilstību faktiskajiem apstākļiem.

Ievērojot minēto, Maksātnespējas kontroles dienestam lūgts sniegt viedokli par administratora rīcības atbilstību maksātnespējas procesa vešanas likumīguma un efektivitātes principam, ja pirms gala nolēmuma pieņemšanas par kreditoru aizstāšanu parādnieka maksātnespējas procesā, administrators atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrās daļas 7. punktam (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim) ir nolēmis vērsties tiesībsargājošās institūcijās, lai noskaidrotu, vai saņemto dokumentu sakarā nav konstatējams noziedzīga nodarījuma sastāvs un attiecīgi uzsākams kriminālprocess.

Ievērojot to, ka parādnieka ārpusstiesas TAP uzsākts 2009. gada 23. novembrī, tad atbilstoši Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 5. punktā noteiktajam attiecībā uz šo procesu ir piemērojamas minētajā laikā spēkā esošā Maksātnespējas likuma normas un uz tā pamata izdotie normatīvie akti. Līdz ar to parādnieka maksātnespējas procesā piemērojams Maksātnespējas likums, kurš bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim (turpmāk šajā skaidrojumā – Maksātnespējas likums).

Maksātnespējas likuma 26. panta otrajā daļā noteikts, ka administrators nodrošina efektīvu un likumīgu TAP un maksātnespējas procesa norisi. Savukārt minētā panta trešās daļas 7. punktā ir noteikts administratora pienākums sniegt tiesībsargājošās institūcijām ziņojumus un materiālus par TAP vai maksātnespējas procesā atklātajiem faktiem, kuri var būt par pamatu kriminālprocesa uzsākšanai.

Ievērojot minēto, norādāms, ka gadījumā, ja administratoram rodas aizdomas par to, ka administratoram iesniegtie dokumenti rada pamatu vērsties tiesībsargājošās iestādēs, administratoram ir jāveic minētās darbības. Administratoram ir jānodrošina efektīvs un likumīgs parādnieka maksātnespējas process, minētais sevī ietver arī to, ka administratoram grozot kreditoru prasījumu reģistru ir jābūt pārliecinātam par to, ka prasījuma tiesības no cedenta cesionāram ir nodotas likumīgā ceļā. Papildus iesniegumā norādīts, ka parādnieka kreditors Y ir vienīgais balsstiesīgais kreditors parādnieka maksātnespējas procesā, proti, parādnieka kreditoru sapulcēs minētajam kreditoram vienīgajam ir tiesības balsot un lemt par jautājumiem, kas saistīti ar parādnieka maksātnespējas procesu. Norādāms, ka nav pieļaujama situācija, kad par minētajiem jautājumiem lemj persona, kura, pirmšķietami, nelikumīgi ir ieguvusi kreditora prasījumu.

Par iekļātā nekustamā īpašuma nenotikušu izsoli un paskaidrojumu pieprasīšanu¹⁴⁶

Vēstulē norādīts, ka fiziskās personas maksātspējas procesa ietvaros administrators rīkoja parādniecei piederošā nekustamā īpašuma "V", Svētes pagasts, Jelgavas novads (turpmāk šajā skaidrojumā – Nekustamais īpašums Nr. 1), pirmo izsoli, kura atzīta par nenotikušu, jo izsolei nebija reģistrējies neviens dalībnieks.

Administrators, pamatojoties uz Civildomas likuma 615. panta pirmo daļu, visiem parādnieces kreditoriem nosūtījis piedāvājumu paturēt Nekustamo īpašumu Nr. 1 par izsoles sākumcenu. Uz administratora piedāvājumu atsaucies parādnieces nodrošinātais kreditors Y, kura prasījuma tiesības nodrošinātas ar hipotēku uz citu parādniecei piederošu nekustamo īpašumu - domājamām daļām no nekustamā īpašuma Gogoļa ielā, Rīgā (turpmāk šajā skaidrojumā – Nekustamais īpašums Nr. 2).

Vēstulē iekļauta arī atsauce uz Maksātspējas likuma 116. panta trešo daļu, kurā noteikts, ka, ja izsolē tiek pārdota par nodrošinājumu kalpojošā (iekļātā) parādnieka manta, tad gadījumos, kad saskaņā ar Civildomas likuma 615. un 616. panta noteikumiem izsole uzskatāma par nenotikušu un nodrošinātais kreditors vēlas mantu paturēt sev, šā kreditora pienākums ir segt visus izsoles izdevumus, to skaitā par nodrošinājumu kalpojošās (iekļātās) parādnieka mantas vērtēšanas izmaksas, atlīdzību par izsoles rīkošanu un citus ar izsoles rīkošanu saistītos izdevumus, kā arī nekustamā īpašuma nodokļa maksājumus, kas veicami par šo nekustamo īpašumu no maksātspējas procesa pasludināšanas dienas līdz nekustamā īpašuma izsoles dienai.

Vēstulē lūgts sniegt viedokli par turpmāk norādītajiem jautājumiem.

1. Kādā formā ir slēdzams darījums, lai kreditors Nekustamo īpašumu Nr. 1 varētu paturēt sev par nenotikušās izsoles sākumcenu?

2. Vai Y ir atzīstams par nodrošināto kreditoru Maksātspējas likuma 116. panta trešās daļas izpratnē?

3. Vai konkrētajām tiesiskajām attiecībām ir piemērojami Maksātspējas likuma 116. panta trešās daļas nosacījumi par ar izsoles rīkošanu saistīto izdevumu segšanu, vai Civildomas likuma 615. panta ceturto daļu?

Atbilstoši Maksātspējas likuma 128. panta pirmajai daļai fiziskās personas maksātspējas procesam tiek piemēroti juridiskās personas maksātspējas procesa noteikumi, ievērojot šī likuma XXIV nodaļas noteikumus. Savukārt Maksātspējas likuma 146. panta ceturtajā daļā noteikts, ka fiziskās personas mantas pārdošanas plāns tiek realizēts atbilstoši šā likuma XX nodaļas noteikumiem, ciktāl šajā sadaļā nav noteikts citādi. Līdz ar to fiziskās personas maksātspējas procesam ir piemērojami uz juridiskās personas mantas pārdošanu izsolē attiecināmie nosacījumi.

Saskaņā ar Maksātspējas likuma 115. panta trešo daļu Civildomas likumā noteiktās ZTI darbības saistībā ar parādnieka mantas izsoli veic administrators. Turklāt, atbilstoši Maksātspējas likuma 115. panta pirmajai daļai, ja parādnieka manta tiek pārdota izsolē, tās izsole izdarāma un īpašuma tiesības nostiprināmas uz ieguvēja vārda saskaņā ar Civildomas likuma noteikumiem par mantas pārdošanu piespiedu izsolē, savukārt Maksātspējas likuma

¹⁴⁶ Maksātspējas kontroles dienesta 2019. gada 25. septembra vēstule Nr. 1-57n/2019/1919

116. panta otrajā daļā noteikts, ka par nodrošinājumu kalpojošā (ieķīlātā) parādnieka manta tiek pārdota izsolēs Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, ievērojot šā likuma 115. panta noteikumus. Tādējādi administratoram, rīkojot parādnieka nekustamā īpašuma izsoli, jārīkojas kā ZTI, piemērojot Civilprocesa likuma 73. nodaļas noteikumus, tomēr tikai tiktāl, ciktāl viņš veic šo tiesu izpildītājam raksturīgo funkciju, un arī tiktāl, ciktāl Maksātnespējas likumā ietvertais regulējums kā speciālais nenosaka citādi. Līdz ar to, izvēloties parādnieka mantu pārdot izsolē, administratoram jāievēro likumā noteiktā izsoļu kārtība.

Civilprocesa likuma 615. panta pirmajā daļā noteikts, ka, ja izsole atzīta par nenotikušu šā likuma 614. panta pirmās daļas 1. vai 2. punktā paredzētā iemesla dēļ, tiesu izpildītājs nekavējoties paziņo par to visiem kreditoriem un parādnieka līdzīpašniekiem, kā arī apbūves tiesīgajiem, uzaicinot viņus paturēt nekustamo īpašumu sev par nenotikušās izsoles sākumcenu. Savukārt no Maksātnespējas likuma 116. panta trešās un trešās prim daļas izriet, ka maksātnespējas procesa ietvaros tiesības ieķīlāto mantu paturēt sev ir vienīgi nodrošinātajam kreditoram, konkrētajā gadījumā – kreditoram, kura prasījums ir nodrošināts ar hipotēku uz Nekustamo īpašumu Nr. 1, nevis kādam citam no kreditoriem.

Attiecībā uz Y vēstulē norādīts, ka viņa prasījuma tiesības bija nodrošinātas ar Nekustamo īpašumu Nr. 2. Līdz ar to Y nav atzīstams par nodrošināto kreditoru attiecībā uz Nekustamā īpašuma Nr. 1 pārdošanu Maksātnespējas likuma 116. panta trešās daļas izpratnē, taču viņš var tikt atzīts par nenodrošināto kreditoru sava prasījuma daļā, kas nav tikusi segta no Nekustamā īpašuma Nr. 2 pārdošanas (Maksātnespējas likuma 116. panta piektā daļa).

No vēstules izriet, ka nodrošinātais kreditors, kura prasījuma tiesības nodrošinātas ar Nekustamo īpašumu Nr. 1, nav atsaucies uz administratora piedāvājumu paturēt Nekustamo īpašumu Nr. 1 sev par nenotikušās izsoles sākumcenu, savukārt no Civilprocesa likuma 615. panta pirmās un sestās daļas nepārprotami izriet, ka gadījumā, ja izsole atzīta par nenotikušu šā likuma 614. panta pirmās daļas 1. vai 2. punktā paredzētā iemesla dēļ un kreditors nevēlas paturēt nekustamo īpašumu sev par nenotikušās izsoles sākumcenu, rīkojama otrā izsole. Maksātnespējas likuma 115. panta otrajā daļā noteikts, ka, ja juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros parādnieka mantas pirmā izsole tiek atzīta par nenotikušu, otrā izsole rīkojama pēc pirmās izsoles noteikumiem ar lejupejošu soli.

Turklāt vienīgais gadījums, kad administrators ir tiesīgs nosūtīt uzaicinājumu visiem kreditoriem paturēt mantu sev par tās sākumcenu ir paredzēts Maksātnespējas likuma 111. panta septītajā daļā, proti, gadījumā, ja parādnieka mantu nav iespējams pārdot vai mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus. Līdz ar to, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, piedāvājums visiem kreditoriem paturēt Nekustamo īpašumu Nr. 1 par pirmās izsoles sākumcenu neatbilst normatīvo aktu prasībām.

Jāvērš uzmanība, ka, rīkojot Nekustamā īpašuma Nr. 1 otro izsoli, nekādi netiek ierobežotas kreditoru (tajā skaitā Y) tiesības piedalīties izsolē, tostarp, iegādāties Nekustamo īpašumu Nr. 1.

Papildus norādāms, ka Maksātnespējas likumā ir noteiktas divas kreditoru grupas – nodrošinātie kreditori un nenodrošinātie kreditori. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 7. un 116. pantam nodrošinātais kreditors sava prasījuma apmierinājumu gūst no parādnieka ieķīlātās mantas pārdošanas. Tādējādi no parādnieka ieķīlātās mantas pārdošanas tiek segts tieši nodrošinātā kreditora prasījums, un viņa tiesības gūt apmierinājumu no ieķīlātās mantas ir primāras attiecībā pret nenodrošinātajiem kreditoriem. Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas

likuma 118. panta sesto daļu, nenodrošināto kreditoru prasījumi ir apmierināmi proporcionāli summai, kas pienākas katram kreditoram. Līdz ar to visi nenodrošinātie kreditori ir vienādi ieinteresēti atgūt iespējami vairāk līdzekļu no parādnieka aktīvu atsavināšanas. Attiecīgi Maksātnespējas likumā ir ietverts jēdziens "kreditoru kopuma intereses".

Tādējādi nav pieļaujama situācija (izņemot Maksātnespējas likuma 111. pantā noteiktajos apstākļos), ka vienam no nenodrošinātajiem kreditoriem paturot sev izsolē nepārdoto mantu, tiktu pilnīgi vai daļēji apmierināts tikai konkrētā kreditora prasījums, kas, savukārt, aizskartu pārējo nenodrošināto kreditoru intereses, jo visiem kreditoriem ir vienādas tiesības gūt savu prasījumu apmierināšanu no parādnieka mantas pārdošanas. Turklāt, minētais būtu pretrunā ar Maksātnespējas likuma 6. panta 2. punktā nostiprināto kreditoru vienlīdzības principu, un 3. punktā nostiprināto patvaļas aizlieguma principu.

Atbildot uz vēstuli, norādāms, ka no Civilprocesa likuma 615. panta piektās daļas un Maksātnespējas likuma 115. panta ceturtais daļas izriet, ka izsoles akts ir apstiprināms tiesā, vai arī tiesa lemj par nekustamā īpašuma nostiprināšanu uz tās personas vārda, kura ir paziņojusi par vēlmi nekustamo īpašumu paturēt. Kā priekšnoteikums šāda pieteikuma iesniegšanai tiesā ir, attiecīgi, Civilprocesa likuma 615. panta ceturtajā daļā un Maksātnespējas likuma 116. panta trešajā daļā noteikto maksājumu veikšana. Vienlaikus normatīvie akti nenosaka īpašu darījuma veidu un formu, lai kreditors varētu paturēt nekustamo īpašumu sev. Līdz ar to atsevišķa darījuma nepieciešamība un tā veida izvēle ir administratora kompetencē.

Ievērojot to, ka Y nav uzskatāms par nodrošināto kreditoru attiecībā uz Nekustamā īpašuma Nr. 1 pārdošanu, viņš nav tiesīgs paturēt sev Nekustamo īpašumu Nr. 1 par nenotikušās izsoles sākumcenu. Līdz ar to vēstulē aprakstītajā gadījumā nav piemērojami noteikumi par Maksātnespējas likuma 116. panta trešajā daļā un Civilprocesa likuma 615. panta ceturtajā daļā noteikto maksājumu veikšanu.

Par dokumentu nodošanu arhīvā¹⁴⁷

Vēstulē norādīts, ka papildus arhīvā jau nodotajiem dokumentiem administratore, veicot nekustamā īpašuma Rīgā (turpmāk šajā skaidrojumā – Nekustamais īpašums), apsaimniekošanu, konstatējusi telpās izvietotas neaprašītās dokumentu lietas, kas saturēja pirms parādnieka dibināšanas likvidētu juridisko personu konstruktoru dokumentāciju par periodu no 1953. gada līdz 1997. gadam. Atbilstoši arhīva darbinieku administratorei sniegtajai informācijai minētās lietas, iespējams ir Latvijas Valsts īpašums. Administratore nodrošinājusi šo lietu sarakstu sagatavošanu un arhīva darbinieki, apsekojot lietas, atlasījuši 1567 lietas (turpmāk šajā skaidrojumā – Lietas).

Vēstulē uzsvērts, ka administratore no parādnieka pārstāvjiem vai arhīva nav pārņēmusi jebkādas saistības attiecībā uz trešo personu dokumentiem, kā arī šādus dokumentus nav pieņēmusi. Arhīva darbinieki nav piekrituši administratores piedāvājumam nodrošināt Lietu aizvešanu uz arhīvu, kā arī arhīva telpās sniegt palīdzību Lietu aprakstē pēc arhīva darbinieku norādījumiem. No arhīva puses tika izteikts piedāvājums slēgt pakalpojumu līgumu, ar kuru arhīvs uzņemtos Lietu apstrādi par 4594,03 euro.

¹⁴⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 14. oktobra vēstule Nr. 1-57n/2019/2029

Lai Lietas tiktu saglabātas, un saistībā ar Nekustamā īpašums pārdošanu, administratore operatīvi nodrošinājusi Lietu nogādi un nodošanu arhīvam. 2018. gada 15. augustā starp parādnieku un arhīvu parakstīts pieņemšanas - nodošanas akts par AS "X" konstruktora dokumentācijas par 1953. – 1997. gadu (1567 glabājamās vienības) nodošanu arhīva glabāšanā.

2018. gada 17. augustā administratore no arhīva saņēmusi vēstuli, kurā norādīts sekojošais. AS "X" tās privatizācijas ietvaros tika likvidēta un Lietas, saskaņojot ar Latvijas Valsts arhīvu pārņēma parādnieks. Lietas parādnieks izmantojis uzņēmējdarbības nodrošināšanai. Līdz ar to parādnieks ir AS "X" saistību un tiesību pārņēmējs attiecībā uz Lietu saglabāšanu un nodošanu arhīvam. Lietas tika saņemtas un izmantotas parādnieka pamatdarbības nodrošināšanai, un parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros nododamas glabāšanai arhīvam tāpat kā parādnieka radītie dokumenti saskaņā ar Maksātnespējas likuma 65. panta 13. punktu, Komerclikuma 329. pantu, Arhīvu likuma 7. pantu un 2010. gada 5. augusta līgumu (turpmāk šajā skaidrojumā – Līgums), kurš ir spēkā līdz 2020. gada 30. jūlijam. Tā kā administratore Lietas nodevusi arhīvam, administratorei nosūtīti rēķini par dokumentu aprakstīšanu un nodošanu arhīvam un lūgts veikt apmaksu. Vienlaikus arhīva vēstulē norādīts, ka izziņa par parādnieka dokumentu nodošanu arhīvam tiks izsniegta pēc tam, kad būs veikta visu rēķinu apmaksā. Vēstulei pievienoti divi rēķini – 2018. gada 15. augusta priekšapmaksas rēķins par summu 4594,03 euro un 2018. gada 16. augusta rēķins par summu 3033,71 euro, bet kopā par 7627,74 euro.

Administratores rīcībā Līguma nav bijis. Līgumu ar tā pielikumiem kopiju administratore saņēmusi no arhīva 2018. gada 25. oktobrī. Vēstulē administratore pauž šaubas par saņemto Līguma pielikumu attiecināmību uz Līgumu.

Administratore secinājusi, ka Līgums no parādnieka puses nav izpildīts un nav arī izpildāms un, atsaucoties uz Maksātnespējas likuma 101. panta pirmo daļu, paziņojusi arhīvam, ka parādnieks vienpusēji atkāpjas no Līguma ar 2018. gada 25. oktobri (datums, kad administratore uzzināja par Līgumu). Vienlaikus administratore norādījusi, ka arhīvs var pieteikt kreditora prasījumu Maksātnespējas likuma 73. panta 2. daļā noteiktajā kārtībā, taču šāds kreditora prasījums nav pieteikts.

Ievērojot to, ka rēķins 2577,54 euro apmērā par parādnieka dokumentācijas nodošanu arhīvam un izziņas sagatavošanu bija apmaksāts, administratore lūdza izsniegt izziņu iesniegšanai UR. Arhīvs atteicies izsniegt izziņu, kamēr nebūs apmaksāti arī rēķini par Lietu nodošanu un aprakstīšanu. Uzskatot, ka ar atkāpšanos no Līguma ir beidzis pastāvēt arhīva norādītais šķērsulis izziņas izsniegšanai – rēķinu apmaksas neveikšana, administratore atkārtoti vairākas reizes vērsusies arhīvā ar lūgumu izsniegt izziņu, taču saņēmusi atteikumu.

Vēstulē lūgts sniegt viedokli vai Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, atbilstoši Maksātnespējas likuma 101. panta pirmajai daļai pārtraucot neizpildīto Līgumu, arhīvs ir tiesīgs iegūt kreditora statusu parādnieka maksātnespējas procesā par no Līguma izrietošajām neizpildītajām saistībām attiecībā uz Lietām, vai tie uzskatāmi par Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 4. punktā noteiktajiem parādnieka maksātnespējas procesa izdevumiem. Vēstulei pievienots Līgums ar tā pielikumiem.

Maksātnespējas kontroles dienests nav tiesīgs vērtēt ar Līguma noslēgšanu un tā pielikumu sagatavošanu un pievienošanu saistītos apstākļus. Gadījumā, ja, administratores ieskatā, Līgums nav attiecināms uz Lietām, šāds jautājums būtu izskatāms tiesā.

No vēstules un Līguma izriet, ka AS "X" dokumentācija tika nodota parādniekam glabāšanā ar mērķi izmantot to uzņēmējdarbībā. Līdz ar to parādnieks tiesiskā kārtā ieguva un izmantoja citas juridiskas personas dokumentus, tajā skaitā, iespējams, arhīvā nododamus dokumentus. Ievērojot to, ka AS "X" tika likvidēta un daļu dokumentu pārņēma parādnieks, secināms, ka parādnieks uzņēmies atbildību par dokumentu saglabāšanu un nodošanu arhīvā AS "X" vietā. Turklāt, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, nav pieļaujama atkāpšanās no līguma, kas attiecas uz dokumentu ar arhīvisko vērtību saglabāšanu.

Turklāt nav nozīmes apstāklim ka administratore Līgumu un minētos dokumentus nebija pārņēmusi, jo atbilstoši Maksātnespējas likuma 70. panta otrajai daļai šo dokumentu nodošana administratorei bija parādnieka pārstāvja pienākums. Tādējādi, neraugoties uz to, ka administratore par Līgumu nebija informēta, pēc parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas tas joprojām bija spēkā. Savukārt gadījumā, ja, administratores ieskatā, ar parādnieka pārstāvja rīcību parādniekam ir nodarīti zaudējumi, administratorei būtu jāvērsas pret parādnieka pārstāvi par zaudējumu atlīdzināšanu.

Papildus norādāms, ka parādnieka pienākums veikt maksājumus saistībā ar Lietu nodošanu arhīvā ir radies parādnieka maksātnespējas procesa laikā, turklāt atbilst Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 4. punktā noteiktajām izmaksām. Līdz ar to arhīvam veicamie maksājumi ir iekļaujami parādnieka maksātnespējas procesa izdevumos. Turklāt saskaņā ar Līguma 3.1.4. apakšpunktu un Ministru kabineta 2012. gada 6. novembra noteikumu Nr. 749 "Kārtība, kādā nodod dokumentus pastāvīgā valsts glabāšanā Latvijas Nacionālajā arhīvā" 7. punktu dokumenti arhīvā ir nododami sakārtoti un aprakstīti saskaņā ar arhīvu jomu reglamentējošajos normatīvajos aktos noteiktajām publisko dokumentu sakārtošanas un aprakstīšanas prasībām. Ja administratore attiecībā uz Lietu nodošanu šādas prasības būtu ievērojusi, iespējams, ar Lietu nodošanu arhīvā saistītās izmaksas tiktu būtiski samazinātas.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka gadījumā, ja administratore arhīva rīcībā saskata prettiesiskas darbības, tad atbilstoši Ministru kabineta 2010. gada 28. decembra noteikumu Nr. 1234 "Latvijas Nacionālā arhīva nolikums" 11. punktam administratorei ir tiesības arhīva darbinieku lēmumus un faktisko rīcību apstrīdēt, iesniedzot attiecīgu iesniegumu arhīva direktoram. Savukārt arhīva direktora lēmumu var pārsūdzēt tiesā.

Par SIA "X" sūdzību par VID kā nenodrošinātā kreditora rīcību SIA "Y" maksātnespējas procesā¹⁴⁸

Maksātnespējas kontroles dienestā 2019. gada 1. novembrī saņemta SIA "X" 2019. gada 31. oktobra sūdzība (turpmāk šajā skaidrojumā – sūdzība) par VID kā nenodrošinātā kreditora rīcību SIA "Y" (turpmāk šajā skaidrojumā - parādnieks) maksātnespējas procesā.

¹⁴⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 21. novembra vēstule Nr. 1-57n/2019/2296

Ievērojot minēto, Maksātnespējas kontroles dienests informē, ka Maksātnespējas kontroles dienestam likumdevējs nav piešķīris pilnvaras izvērtēt VID rīcību, kā arī izteikto iebildumu tiesiskumu.

Maksātnespējas likuma 117. panta ceturtā daļa noteic, ja 15 dienu laikā pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu saraksta un kreditoru prasījumu segšanas plāna izsūtīšanas ir saņemti iebildumi attiecībā uz kreditoru prasījumu segšanas plānu un administrators, izvērtējot saņemtos iebildumus, atzīst tos par pamatotiem, viņš atbilstoši precīzē plānu un paziņo par to kreditoriem. Ja administrators saņemtos iebildumus neatzīst par pamatotiem, viņš sniedz motivētu atbildi to iesniedzējiem.

Civilprocesa likuma 363.²⁰ panta otrās daļas 4. punkts noteic, ka tiesa pieņem lēmumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, ja izpildīts kreditoru prasījumu segšanas plāns. Minētajā gadījumā administrators pieteikumā norāda informāciju par vērā neņemtajiem kreditoru iebildumiem attiecībā uz ziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi un pievieno ziņojumu par šā plāna izpildi (Civilprocesa likuma 363.²⁰ panta piektā daļa).

Savukārt Maksātnespējas likuma 117. panta piektā daļa noteic, ja 15 dienu laikā pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu saraksta un kreditoru prasījumu segšanas plāna izsūtīšanas ir saņemti iebildumi attiecībā uz juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksām, lēmumu par faktisko juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu apstiprināšanu pieņem kreditoru sapulce. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 91. panta pirmajai daļai kreditoru sapulces lēmumu var pārsūdzēt tiesā, kura pasludinājusi attiecīgo juridiskās personas maksātnespējas procesu.

Civilprocesa likuma 363.¹⁸ panta trešā daļa noteic, ka, atceļot kreditoru sapulces lēmumu par maksātnespējas procesa izdevumu neapstiprināšanu, administratora atlīdzības neapstiprināšanu vai atteikšanos pagarināt maksātnespējas procesa termiņu, tiesa vienlaikus var lemt par maksātnespējas procesa izmaksu apstiprināšanu, administratora atlīdzības apstiprināšanu vai maksātnespējas procesa termiņa pagarināšanu.

No minētajām tiesību normām izriet, ka gala vērtējumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna un maksātnespējas procesa izmaksu tiesiskumu sniedz tiesa.

Tomēr vienlaikus vēršama uzmanību, ka Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2018. gada 5. jūlija spriedumā lietā Nr. C29261518 norādīts: "Atbildētāja norāda uz apstākli, ka Līgumā kā ķīlas priekšmetu ir noteikuši nevis naudu norēķinu kontā, bet gan naudas līdzekļus, kas atgūti no prasītājas debitoru parādiem un nepieciešams ņemt vērā cēlonisko sakaru starp naudas līdzekļiem norēķinu kontā un to izcelmes avotu. Atbildētājas pārstāve tiesas sēdē uzsvēra, ka naudas līdzekļi norēķinu kontā ir ienākuši no samaksas prasītājas debitoru parādiem un tie nav prasītājas peļņas līdzekļi".

No minēta secināms, ka SIA "X" atzīst, ka naudas līdzekļi norēķinu kontā kredītiestādē paši par sevi nav uzskatāmi par ķīlas priekšmetu.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019. gada 11. marta spriedumā lietā Nr. C29261518 secināts: "Finanšu nodrošinājuma likuma 1. panta 5. punkta izpratnē par finanšu līdzekļiem ir uzskatāma nauda, kas jebkurā valūtā kreditēta kādā kontā. Lai gan Komerckārtas likuma 4. panta pirmā daļa noteic, ka par komercķīlas priekšmetu nevar būt finanšu līdzekļi, minētais apsvērums pats par sevi nevar būt par pietiekamu pamatu, lai administrators varētu prasīt darījuma atzīšanu par spēkā neesošu, jo administratoram ir

jāpierāda Maksātnespējas likumā noteikto priekšnosacījumu iestāšanās, kas izskatāmajā lietā neguva apstiprinājumu. Izskatāmajā lietā tiesa nav saistīta ar Maksātnespējas administrācijas lēmumu, jo tas attiecas uz administratoru, kā arī šo lēmumu nevar atzīt par pierādījumu Civilprocesa likuma 92. panta izpratnē, lai konstatētu Maksātnespējas likumā noteiktos priekšnosacījumus administratora tiesībām prasīt darījumu atzīšanu par spēkā neesošu.

Šajā sakarā par pamatotu atzīstams apelācijas sūdzības iebildums, ka izskatāmajā lietā administrators vēlas atrisināt jautājumu par kreditora prasījumu apmierināšanas secību un apmēru maksātnespējas procesa ietvaros. Darījuma apstrīdēšanas ietekme būtu jāvērtē attiecībā uz visu kreditoru kopumu un nedrīkstētu pastāvēt situācija, ka VID kā nenodrošinātais kreditors bauda priekšrocības pie situācijas, ka darījuma noslēgšanas brīdī atbildētājam nebija un nevarēja būt zināms, ka nākotnē prasītājam iestāsies saistības pret kādu citu kreditoru".

No minētā secināms, ka tiesa ir vērtējusi darījuma spēkā esamību, izvērtējot Maksātnespējas likuma 96. panta pirmās daļas 2. punktā noteikto priekšnosacījumu iestāšanos konkrētajā gadījumā, nevērtējot pēc būtības ķīlas priekšmetu. Līdz ar to tiesā nav risināts strīds par parādnieka norēķinu kontos atrodošos naudas līdzekļu ieķīlājumu. Proti, nav risināts strīds, vai konkrētie naudas līdzekļi, kas atrodas parādnieka norēķinu kontos kredītiestādēs, ir iegūti, atgūstot debitoru parādu pēc Komerckīlas līguma noslēgšanas.

Maksātnespējas kontroles dienests jau 2018. gada 13. februāra lēmumā norādīja uz parādnieka administratora pienākumu vispusīgi izvērtēt visus apstākļus, vai parādnieka norēķinu kontos kredītiestādēs konstatētie naudas līdzekļi ir izmaksājami nodrošinātajam kreditoram vai nenodrošinātajam kreditoram.

Par SIA likvidatora rīcību¹⁴⁹

Lūgts sniegt viedokli par iesūtīto jautājumu: "Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 65.p.7.p. pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa, SIA likvidatore ir persona A. Viņai uz viņas norādīto adresi tika nosūtīta ierakstīta vēstule ar pretenziju, ka netika samaksāta alga par 3 mēnešiem. Bet diemžēl, persona A, kā SIA likvidatore nav sasniedzama, jo ierakstīta vēstule saņēmu atpakaļ. Lūdzu noskaidrot, kā rīkoties tālāk"?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. panta pirmo daļu Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku TAP un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību TAP un maksātnespējas procesa jautājumos. Savukārt šā likuma 174.¹ pantā ir uzskaitīti Maksātnespējas kontroles dienesta uzdevumi, tostarp veikt administratoru uzraudzību.

Maksātnespējas likuma 12. panta otrā daļa noteic, ka maksātnespējas reģistrā ieraksta ziņas par administratoru, par TAP uzraugošo personu, par TAP, juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi. Maksātnespējas reģistrs ir visiem pieejams bez maksas, un tā ierakstiem ir publiska ticamība (Maksātnespējas likuma 12. panta pirmā daļa).

Maksātnespējas kontroles dienests, pārbaudot maksātnespējas reģistrā pieejamo

¹⁴⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 25. novembra vēstule Nr. 1-55n/2019/395

informāciju par iesniegumā minēto personu, secina, ka šī persona nav administrators.¹⁵⁰

Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē un uzdevumos neietilpst iesniegumā minētās personas darbību izvērtēšana SIA likvidācijas procesā. Vienlaikus norādām, ka jautājumi par likvidatora darbībām risināmi saskaņā ar Komerclikuma normām un attiecībā par uzņēmuma likvidācijas procesu Jūs varat vērsties UR.

Papildus vēršam uzmanību, ka Komerclikuma 323. pantā ir noteikts nosacījums, kurš paredz, ja likvidācijas gaitā atklājas, ka likvidējamās sabiedrības mantas nepietiek, lai apmierinātu visus pamatotos kreditoru prasījumus, likvidatoram ir pienākums iesniegt maksātnespējas pieteikumu likumā noteiktajā kārtībā.

Gadījumā, ja plānojat iesniegt maksātnespējas pieteikumu tiesā, Maksātnespējas kontroles dienests informē, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 4. punktu un 60. panta otro daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt darbinieks, kuram ir vai ir bijušas darba tiesiskās attiecības ar parādnieku, ja parādnieks nav pilnībā izmaksājis darbiniekam darba samaksu, kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību vai nav veicis sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas divu mēnešu laikā no izmaksai noteiktās dienas.

Ievērojot minēto, darbinieks ir tiesīgs iesniegt pieteikumu tiesā par darba devēja - juridiskās personas maksātnespējas procesu, pamatojoties uz iepriekš minētajām tiesību normām.

Vienlaikus informējam, ka atbilstoši Civilprocesa likuma 363.² panta otrajai daļai, iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu, darbiniekam jāpievieno dokumenti, kas apliecina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu, kā arī maksātnespējas procesa depozīta samaksu.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktu par kreditora iesniegto juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu maksājama valsts nodeva 355 *euro* apmērā. Tajā pašā laikā atbilstoši Civilprocesa likuma 43. panta ceturtajai daļai tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji atbrīvo to no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī atliek valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadala to termiņos.

Papildus norādām, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 62. panta pirmajai daļai juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas priekšnoteikums ir juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā (t.i., 860 *euro*).

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 62. panta 7.¹ daļā noteikts, ka tiesa var pilnīgi vai daļēji atbrīvot darbinieku no maksātnespējas procesa depozīta samaksas, ja viņš maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedz pēc tam, kad, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no parādnieka un darbinieks, ievērojot viņa mantisko stāvokli, nevar iemaksāt maksātnespējas procesa depozītu.

Nemot vērā iepriekš minēto, no maksātnespējas procesa depozīta samaksas un tiesas izdevumu (tai skaitā valsts nodevas) samaksas darbiniekus tiesa var atbrīvot gadījumā, ja darbinieks maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedzis pēc tam, kad, piemērojot piespiedu

¹⁵⁰ Maksātnespējas reģistrs <https://maksatnespeja.ur.gov.lv/insolvency/journal/lv>.

izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no darba devēja.

Par kreditora prasījumu juridiskās personas maksātnespējas procesā¹⁵¹

Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas (šobrīd – Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa) 2010. gada 30. aprīļa lēmumu ierosināta AS maksātnespējas procesa lieta un ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2010. gada 10. maija lēmumu par AS administratoru iecelts administrators "X". Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2010. gada 27. maija spriedumu pasludināts AS maksātnespējas process. Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2014. gada 16. janvāra lēmumu administrators "X" atcelts no administratora pienākumu pildīšanas AS maksātnespējas procesā. Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2014. gada 21. janvāra lēmumu par AS administratoru iecelta administratore "Y". Savukārt ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2014. gada 25. novembra lēmumu izbeigts AS maksātnespējas process.

Iesniegumā norādīts, ka 2010. gada 14. jūlijā persona "Z" iesniedza kreditora prasījumu AS maksātnespējas procesā par kopējo summu 257 625,00 USD. 2015. gada 20. janvārī AS tika likvidēts un "Z" kreditora prasījums netika apmierināts.

Ievērojot iesniegumā minēto, "Z" lūdz sniegt informāciju:

- 1) kādēļ netika apmierināts "Z" kreditora prasījums AS maksātnespējas procesā?*
- 2) vai tika izlemts jautājums par AS bijušā vadītāja V.B. kriminālatbildību par AS novešanu līdz maksātnespējai?*

[1] Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 5. punktā ir noteikts, ka maksātnespējas procesos, kuri uzsākti laika posmā no 2008. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. oktobrim, tiek piemērotas minētajā laika posmā spēkā esošā Maksātnespējas likuma normas un uz tā pamata izdotie normatīvie akti. Ņemot vērā to, ka AS maksātnespējas process uzsākts 2010. gada 30. aprīlī, šim maksātnespējas procesam piemērojami Maksātnespējas likuma (spēkā no 2008. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. oktobrim) noteikumi (turpmāk šajā skaidrojumā – Maksātnespējas likums).

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 4. panta pirmo daļu juridiskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura ietvaros no parādnieka mantas tiek segti kreditoru prasījumi, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi. Būtiski uzsvērt, ka no minētās definīcijas izriet – kreditoru prasījumi tiek segti tik lielā apmērā, cik maksātnespējīgajam parādniekam ir mantas. Savukārt, tas, ka parādniekam ir maksātnespējas process pats par sevi nozīmē to, ka parādnieka manta nav pietiekoša, lai segtu visus kreditoru prasījumus.

Turklāt jāņem vērā, ka Maksātnespējas likumā ir noteikta konkrēta kārtība, kādā administrators rīkojas ar parādnieka naudas līdzekļiem, proti, secība, kādā veicami maksājumi maksātnespējas procesā.

Tā saskaņā ar Maksātnespējas likuma 137. panta otro daļu no parādnieka naudas līdzekļiem, arī līdzekļiem, kas iegūti parādnieka mantas atsavināšanas rezultātā vai no citiem maksātnespējas procesa finansēšanas avotiem (kreditoru, citu fizisko vai juridisko personu

¹⁵¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 3. septembra vēstule Nr. 1-57n/2019/1762

līdzekļiem), izņemot līdzekļus, kas iegūti šā likuma 99. panta ceturtajā daļā noteiktajos gadījumos, vispirms pilnībā tiek atmaksāti Maksātnespējas kontroles dienesta piešķirtie naudas līdzekļi maksātnespējas procesa izmaksu segšanai, savukārt 137. panta trešā daļā noteikts, ka pēc šā panta otrajā daļā noteikto Maksātnespējas kontroles dienesta piešķirto naudas līdzekļu atmaksāšanas tiek segtas pārējās maksātnespējas procesa izmaksas. Maksātnespējas likuma 10. pantā cita starpā noteikts, ka maksātnespējas procesa izmaksas ir administratora atlīdzība un izdevumi, kas rodas, nodrošinot maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi.

Maksātnespējas likuma 137. panta sestajā daļā noteikts, ka pēc šā panta otrajā un trešajā daļā minēto maksātnespējas procesa izmaksu segšanas un šā panta ceturtajā un piektajā daļā noteikto kreditoru prasījumu apmierināšanas atlikušie naudas līdzekļi tiek sadalīti to pārējo nenodrošināto kreditoru prasījumu apmierināšanai pamatparāda apmērā bez procentiem, kuri iesniegti tiesas noteiktajā kreditoru prasījumu pietiekšanas termiņā. Šajā kārtā tiek apmierināti arī nodrošināto kreditoru prasījumi to nenodrošinātajā daļā un nodrošināto kreditoru prasījumi to nesegtajā daļā saskaņā ar šā likuma 75. panta otro daļu. Īsumā – primāri no parādnieka maksātnespējas procesā iegūtajiem naudas līdzekļiem primāri tiek segtas maksātnespējas procesa izmaksas – izdevumi un administratora atlīdzība, tikai pēc tam tiek segti kreditoru prasījumi prioritārā secībā. Līdz ar to atbilstoši maksātnespējas izmaksu lielumam samazinās parādnieka līdzekļu apjoms, no kuriem tiek apmierināti kreditora prasījumi. Gadījumā, ja naudas līdzekļi ir pietiekami tikai izmaksu segšanai, kreditoru prasījumi vispār netiek segti.

No AS 2014. gada 5. novembra noslēguma kreditoru sapulces protokola un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka visā AS maksātnespējas procesā tika iegūti naudas līdzekļi 300,00 *euro* apmērā (par prasījuma tiesību pret L. pārdošanu), no kuriem daļēji tika segtas AS maksātnespējas procesa izmaksas. Ņemot vērā, ka AS maksātnespējas procesā no atgūtajiem naudas līdzekļiem pilnā apmērā netika segtas pat maksātnespējas procesa izmaksas, kas ir sedzamas pirms kreditoru prasījumu apmierināšanas, neviens AS kreditoru prasījums netika apmierināts.

Papildus Maksātnespējas kontroles dienests informē, ka Maksātnespējas likumā ir paredzēti dažādi tiesiski mehānismi, kā kreditors var sekot līdz maksātnespējas norisei un pieņemt lēmumus, tādējādi tieši ietekmējot maksātnespējas procesa rezultātu. Piemēram, Maksātnespējas likuma 137. panta pirmajā daļā noteikts, ka administrators sastāda maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un nosaka kreditoru prasījumu segšanas kārtību, un to izskatīšanai sasauca kreditoru sapulci. Kreditoru sapulce lemj par maksātnespējas procesa izmaksām un kreditoru prasījumu segšanas kārtību. Kreditoru sapulcē ir tiesīgs piedalīties ikviens nenodrošinātais kreditors (izņemot Maksātnespējas likumā noteiktos gadījumus). Tāpat ikvienam kreditoram maksātnespējas procesā ir tiesības saņemt informāciju par tā norisi no administratora, lai savlaicīgi un pilnvērtīgi varētu pieņemt pamatotus lēmumus. Minētās kreditora tiesības savlaicīgi piedalīties AS maksātnespējas procesa norisē bija arī M., ar nosacījumu, ka kreditora prasījums bija atzīts.

[2] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. panta pirmo daļu Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiesās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku TAP un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību TAP un

maksātnespējas procesa jautājumos. Maksātnespējas kontroles dienests nav kriminālprocesa virzītājs nevienā to stadijā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, norādams, ka jautājums par L. kriminālatbildību neietilpst Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē, līdz ar to Z. ar attiecīgo jautājumu ir jāvēršas kompetentajās valsts institūcijās.

Par uztura līgumu maksātnespējas procesā¹⁵²

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli par to, vai fiziskās personas maksātnespējas procesa gadījumā administrators ir vai nav tiesīgs pārdot izolē parādniekam piederošo nekustamo īpašumu, ja īpašuma tiesības parādniekam pieder, pamatojoties uz noslēgto uztura līgumu, kā arī zemesgrāmatā ir noteikts aizliegums bez uztura ņēmēja rakstiskas piekrišanas veikt jebkāda veida darbības ar parādniekam piederošo nekustamo īpašumu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. panta pirmo daļu Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos. Savukārt, lai īstenotu šā likuma 173. pantā un citos normatīvajos aktos noteiktās funkcijas, Maksātnespējas kontroles dienests veic Maksātnespējas likuma 174.¹ pantā noteiktos uzdevumus un izmanto 174.² pantā noteiktās tiesības.

Ņemot vērā minēto secināms, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē un uzdevumos neietilpst juridisko konsultāciju sniegšana.

Vienlaikus norādām, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 2. punktu pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu (izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu), un šīs tiesības iegūst administrators. Savukārt Maksātnespējas likuma 145. pantā noteikts, ka parādnieka mantas pārdošanu nodrošina administrators. Proti, fiziskās personas maksātnespējas procesā administrators pārvalda un realizē vienīgi parādniekam piederošu īpašumu.

Maksātnespējas likuma 143. panta pirmajā daļā kopsakarā ar šā likuma 92. pantu noteikts, ka "parādnieka mantas" jēdzienā ietilpst parādnieka nekustamais īpašums un kustamā manta, tai skaitā naudas līdzekļi, kas iegūti, atsavinot parādnieka mantu, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 93. pantu atgūtā manta, augļi, kas iegūti no parādnieka mantas maksātnespējas procesa laikā, fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā cita tiesiski iegūtā manta, kā arī parādnieka ienākumi, kas gūti fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā. No minētā izriet, ka trešajām personām piederoša manta neietilpst parādnieka mantas kopumā, un līdz ar to nav realizējama parādnieka maksātnespējas procesā, jo šāda rīcība būtu pretrunā ne tikai fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķim, kas paredz tikai konkrētajai fiziskajai personai piederošās mantas realizāciju maksātnespējas procesa ietvaros, bet arī var

¹⁵² Maksātnespējas kontroles dienesta 2019. gada 26. novembra vēstule Nr. 1-49n/2019/126

aizskart trešo personu īpašuma tiesības. Būtiski norādīt, ka arī Maksātnespējas likuma 138. panta 1. punktā bankrota procedūras laikā administratoram ir norādītas tiesības pārdot vienīgi parādnieka mantu un neviena cita Maksātnespējas likuma norma nedod administratoram tiesības pārdot citām personām piederošo mantu.

Saskaņā ar Civillikuma 2096. pantu ar uztura līgumu viena puse nodod otrai naudā vai graudā kādu mantisku vērtību, par ko otrā tai dod uzturu, kamēr uztura ņēmējs dzīvo, ja vien par šā pienākuma ilgumu nav norunāts citādi. Uztura līgums ir savdabīgs atsavinājuma līgums, kura rezultātā ne tikai mainās atsavināmās mantas īpašnieks, bet rodas arī ilgstoša pildāma uztura došanas saistība.¹⁵³ Attiecībā par situācijām, kurās uztura ņēmējs nespēj samaksāt parādus, skaidrojums ir atrodams Civillikuma 2099. pantā. Savukārt situācija, kad parāda saistības ir vai rodas pēc uztura līguma noslēgšanas uztura devējam, turklāt tiek veikta šo parādu piedziņa vai uzsākts uztura devēja fiziskās personas maksātnespējas process, normatīvajos aktos nav regulēta.

Civillikuma 2100. pants paredz, ja uztura devējam nodod nekustamo īpašumu, tad zemesgrāmatās ierakstāma uztura saņēmēja labā ķīlas tiesība uztura vērtībā. Uztura devējam pret saņemot mantu ir ilgstoši jāpilda uztura došanas pienākums, ja viņš iegūto mantu atsavina un arī citas viņam nav, tad zūd iespēja atprasīt mantu līguma nepienācīgas izpildes gadījumā. Tāpēc, vismaz attiecībā uz nekustamo īpašumu, likums paredz nodrošinājumu – ķīlas tiesību par labu uztura ņēmējam.

Uztura līgums, tostarp uztura ņēmēja tiesība uz uzturu ir personiska rakstura tiesība. Uztura līguma personiskais raksturs izpaužas noteikumā, ka personas nāve izbeidz līgumu, kurš slēgts šīs personas labā, un tiesību pāreja mantošanas ceļā ir izslēgta. Turpretim uztura devēja nāves gadījumā uztura došanas pienākums ietilpst mantojuma masā un tam, kas pieņem mantojumu, tātad arī pēc uztura līguma nodoto mantu, jāturpina uztura došana.¹⁵⁴

Civillikuma 2105. pants noteic, ja līgumu atceļ uztura devēja vainas dēļ, tad uztura ņēmējs vai viņa tiesību pēcnieks var prasīt atpakaļ nodoto mantisko vērtību, pie kam viņam nav jāatdod saņemtā uztura vērtība. Nodotā manta jādod atpakaļ arī tad, ja līgums izbeidzas vai tiek atcelts tādu apstākļu dēļ, kuros uztura devējs nav vainojams. Pie tādiem pieskaitāmi gadījumi, kad uztura devējs nejaušības, nepārvaramas varas vai paša uztura ņēmēja darbību rezultātā kļūst nespējīgs turpināt līguma izpildi. Šādos gadījumos uztura devējs pēc likuma burtiskā teksta savukārt ir tiesīgs saņemt atpakaļ uztura veidā doto, atskaitot vienīgi tādu daļu, kas atbilstu likumiskajiem procentiem kā maksai par nodotās lietas (kapitāla) lietošanu.¹⁵⁵

Līdz ar to, ja uztura devējs iegūto mantu atsavina un arī citas mantas viņam nav, tad zūd iespēja uztura ņēmējam atprasīt mantu līguma nepienācīgas izpildes gadījumā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 139. panta 1. punktu parādniekam ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Maksātnespējas likuma 140. panta 1. punktā un 161. panta 1. punktā noteikta tā ienākumu daļa, ko parādnieks drīkst paturēt, proti, vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem savu un apgādībā esošo personu uzturēšanas izmaksu segšanai. Ņemot vērā to, ka maksātnespējas gadījumā parādnieka manta un ienākumi nav pietiekami kreditoru prasījumu segšanai pilnā

¹⁵³ Autoru kolektīvs Prof. K. Torgāna visp. zin. red. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401. p.-2400. p.). Rīga: Mans Īpašums. 2000, 456. lpp.

¹⁵⁴ Turpat, 460. lpp.

¹⁵⁵ Turpat, 462. lpp.

apmērā, ir izvērtējams, vai uztura devējs var pilnvērtīgi nodrošināt savas saistības pret uztura ņēmēju, kas varētu būt par pamatu uztura līguma atcelšanai uztura devēja vainas dēļ atbilstoši Civillikuma 2105. pantam, kas nosaka, ja līgumu atceļ uztura devēja vainas dēļ, tad uztura ņēmējs vai viņa tiesību pēcnieks var prasīt atpakaļ nodoto mantisko vērtību, pie kam viņam nav jāatdod saņemtā uztura vērtība.

Savukārt gadījumā, kad nekustamais īpašums maksātnespējas procesa ietvaros tiek pārdots izsolē, izsole izdarāma un īpašuma tiesības nostiprināmas uz ieguvēja vārda saskaņā ar Civilprocesa likuma noteikumiem par mantas pārdošanu piespiestā izsolē. Civilprocesa likuma 613. panta piektā daļa paredz, ka, apstiprinot izsoles aktu, tiek dzēstas visas zemesgrāmatā uz šo īpašumu ierakstītās parādu saistības, kā arī tiek dzēsti apgrūtinājumi un aizlieguma atzīmes.

Ņemot vērā minēto, jāsecina, ka aizlieguma atzīmes ierakstīšana zemesgrāmatā pamatojoties uz noslēgto uztura līgumu nodrošina uztura ņēmēja tiesības līdz mūža galam nodzīvot īpašumā, jo uztura devēja iespējamā rīcība ar īpašumu tiek ierobežota ar aizlieguma atzīmes ierakstīšanu zemesgrāmatā. Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā īpašums, kas iegūts uz uztura līguma pamata, nevar tikt pārdots uztura devēja maksātnespējas procesā. Tomēr tas neizslēdz administratora pienākumus izvērtēt noslēgtā uztura līguma turpināšanas iespējamību vai atcelšanu.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka atbilstoši Maksātnespējas likumam lemt par konkrētas mantas pārdošanu kreditoru prasījumu apmierināšanai, ir tikai un vienīgi administratora ekskluzīvā kompetencē.